

ALMANYA'DAKİ ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN
ÇOCUĞA SAHİP TÜRK AİLELERİN GEREKSİNİMLERİ
DOĞRULTUSUNDA HAZIRLANAN AİLE EĞİTİMİ
UYGULAMASININ ETKİLİLİĞİ

Melahat Balta
(Yüksek Lisans Tezi)
Eskişehir 2010

ALMANYA'DAKİ ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUĞA SAHİP TÜRK
AİLELERİN GEREKSİNİMLERİ DOĞRULTUSUNDA HAZIRLANAN AİLE
EĞİTİMİ UYGULAMASININ ETKİLİLİĞİ

Melahat BALTA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özel Eğitim Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Atilla CAVKAYTAR

ESKİŞEHİR

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Aralık, 2010

ÖZET

ALMANYA'DAKİ ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUĞA SAHİP TÜRK AİLELERİN GEREKSİNİMLERİ DOĞRULTUSUNDA HAZIRLANAN AİLE EĞİTİMİ UYGULAMASININ ETKİLİLİĞİ

Melahat BALTA

Özel Eğitim Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2010

Danışman: Doç. Dr. Atilla CAVKAYTAR

Bu araştırmanın amacı, Almanya'daki zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip Türk aileleri için bilgilendirici aile eğitimi uygulamasının etkililiğini belirlemektir. Araştırma 2008-2009 öğretim yılında, Kuzey Ren-Vestfalya Eyaleti Köln şehrinde 21 Türk aile ile gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırma yarı deneysel bir modeldir. Araştırmada, Almanya Köln şehrinde zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip Türk ailelerinin gereksinimlerini belirlemek amacıyla, uygulama öncesi ve sonrası Eckert (2007) tarafından uyarlanan "Fragebogen zur Bedürfnislage von Eltern Behinderter Kinder (FBEBK)" anketinin Türkçe çevirisi "BAET Gereksinim Belirleme Anketi" kullanılmıştır. Ailelerin gereksinimleri doğrultusunda Türkçe olarak "Bilgilendirici Aile Eğitimi Toplantıları (BAET)" hazırlanmıştır. Ailelerin, zihinsel yetersizlik ve Almanya'daki hizmetler hakkındaki program öncesi bilgi düzeyleriyle, program sonrası bilgi düzeylerinin belirlenmesine yönelik "BAET Bilgi Testi" kullanılmıştır. Aile eğitimi programındaki öğretim süreçleri, katılan her aileye verilmiş olan Bilgilendirici El Kitabıdır. Araştırma verileri "BAET Gereksinim Belirleme Anketi" ve "BAET Bilgi Testi" öntest-sontest uygulamaları düzenlenerek toplanmış, elde edilen veriler istatistiksel çözümlenmeye tabi tutulmuştur.

Araştırma sonuçları, Almanya'daki zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip Türk aileleri için bilgilendirici aile eğitimi uygulamasının, ailelerin BAET öncesi gereksinimleri ve

bilgi düzeyleriyle, BAET sonrası gereksinimleri ve bilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu göstermektedir. Bu sonuçlar, “Almanya’daki Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuğa Sahip Türk Aileleri İçin Bilgilendirici Aile Eğitimi Uygulaması”nın, ailelerin gereksinimleri ve bilgi düzeylerinde etkili olduğu biçiminde yorumlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Aile eğitimi, aile gereksinimleri, kültürel farklılıklar, göçmen, zihinsel yetersizlik.

ABSTRACT

THE EFFECTIVENESS OF PARENT EDUCATION PROGRAM RISEN FROM THE NEEDS OF TURKISH FAMILIES IN GERMANY WITH MENTALLY DISABLED CHILDREN

Melahat BALTA

Special Education Major

Anadolu University, Institute of Educational Sciences, October 2010

Advisor: Assoc. Prof. Atilla CAVKAYTAR

The purpose of this study is to determine the effectiveness of parent education program risen from the needs of Turkish families in Germany with mentally disabled children. Participants of the study included Turkish parents of 21 with Mentally Disabled Children in Germany NRW State, Cologne. The study was carried out during 2008-2009 Academic year.

The study is a semi-experimental model. In this study; the survey from Eckert Eckert (2007) "Fragebogen zur Bedürfnislage von Eltern Behinderter Kinder (FBEBK)" is used which is in Turkish "BAET Gereksinim Belirleme Anketi" in order to determine the needs of the families living in Germany; Cologne owning disabled children. The BAET (Bilgilendirici Aile Eğitim Toplantıları- Informing Family Education Meetings) was arranged according to the needs of the families. "BAET Knowledge Test" was used to measure the level of the knowledge of the families about the education programs and services in Germany before and after the family education program. The teaching process is the informing handbooks given to each participating family. The research data was collected by pre test and post tests arrangements and the data was evaluated by SPSS program.

The results indicated that significant differences were found between pre test and posttests scores of the experimental group. This means that family education program about “Mentally Disabled Children” is significantly effective on family needs and their level of knowledge.

Key Words: Family education, family needs, culture diversities, migration, mental deficiency.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Melahat BALTA'nın "Almanya'daki Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuğa Sahip Türk Ailelerin Gereksinimleri Doğrultusunda Hazırlanan Aile Eğitimi Uygulamasının Etkililiği" başlıklı tezi 13.12.2010 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca Özel Eğitim Anabilim Dalı Zihin Engelliler Öğretmenliği Programı yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

	Adı-Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	: Doç.Dr.Atilla CAVKAYTAR	
Üye	: Doç.Dr.Sema BATU	
Üye	: Yard.Doç.Dr.Oktay Cem ADIGÜZEL	
Üye	: Yard.Doç.Dr.Aysun ÇOLAK	
Üye	: Öğr.Gör.Dr.Funda BOZKURT	

Prof.Dr.H.Ferhan ODABAŞI
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÖNSÖZ

Çeşitli özür gruplarından çocuğa sahip olan ailelerin yaşamları, normal çocuğa sahip ailelerin yaşamlarına ek olarak bazı zorluklar barındırmaktadır. Özellikle, Almanya gibi yurtdışında, eve ve işe ait sorumluluklara, çocuğun özrünün getirmiş olduğu ek yükümlülüklerle bir de yabancı bir ülkede yaşamının verdiği zorluklar eklenmektedir. Alan yazındaki, ailelerin gereksinimlerini belirlemeye yönelik araştırmalardaki sonuçların, ailelerin çocuğunun özrü hakkında ve Almanya’da kendi ana dillerinde sunulan Aile Eğitimlerine ait bilgiye gereksinim duydukları yönünde olması ve yabancı bir ülkede bulduklarından dolayı dil-kültür gibi zorlukların aile katılımını olumsuz yönde etkiliyor olduğunun düşünülmesi bu araştırmanın konusunu belirlemede etkili olmuştur.

Araştırmamın en başından itibaren, Almanya’ya gidiş, gerek uygulama gerek yazım aşamasında, bana her daim tecrübeleriyle yol gösteren, destek veren ve teşvik eden değerli hocam, danışmanım, sayın Doç. Dr. Atilla CAVKAYTAR’a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Yüksek Lisans eğitimim boyunca, eğitimim ve çalışmalarım da emeği geçen tüm hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde yardımda bulunan Köln Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Andreas Eckert’e, Prof. Dr. Tahir Özgü hocama, Anadolu Üniversitesi öğretim üyesi Gürkan Gür hocama, Köln Üniversitesi öğretim üyesi Yrd. Doç. Uğur Tekin hocama, Metin Özşınmaz hocama ve Almanya Köln’de görev yapan Veli Girişim Derneğine, Türk öğretmen arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Bu güne kadar her türlü zorlukta desteklerini her zaman yanımda hissettiğim, gizli kahramanlar olan canım aileme, sevgi, saygı ve teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Melahat BALTA

Aralık, 2010

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
ÖZGEÇMİŞ.....	vi
İÇİNDEKİLER LİSTESİ.....	ix
BÖLÜM	
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	6
1.2. Önem.....	6
1.3. Sayıtlar.....	7
1.4. Sınırlılıklar.....	7
1.5. Tanımlar.....	8
2. İLGİLİ ALAN YAZIN	
2.1. Almanya’da Zihinsel Yetersizlik Tanımı.....	9
2.2. Zihinsel Yetersizliği Olan Çocukların Eğitim Gereksinimleri.....	10
2.3. Almanya’da Özel Eğitim Hizmetleri.....	11
2.4. Kaynaştırma Eğitimi.....	13

2.5. Tanılama ve Yerleştirme.....	13
2.6. Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuğa Sahip Aileler ve Gereksinimleri.....	14
2.7. Ailelere Sunulan Hizmetler.....	15
2.8 Aile Eğitimi.....	18
2.9. Almanya’da Aile Eğitimi Çalışmaları	21
2.10. Özel Gereksinimli Çocuk ve Ailesi.....	23

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli.....	28
3.2. Çalışma Grubu.....	28
3.3. Ailelere ve Çocuklara İlişkin Bilgiler.....	28
3.4. Bilgilendirici Aile Eğitimi Toplantıları (BAET).....	29
3.5. Veri Toplama Araçları.....	30
3.5.1. BAET Aile Bilgi Formu.....	31
3.5.2. BAET Bilgi Testi.....	31
3.5.3. BAET Gereksinim Belirleme Anketi.....	32
3.5.4. BAET Aile Memnuniyet Formu.....	33
3.5.5. BAET El Kitabı.....	34
3.6. Deney Süreci.....	35
3.7. Verilerin Çözümlemesi.....	38

4. BULGULAR VE YORUM

4.1. BAET Bilgi Testine İlişkin Veriler.....	39
4.2. BAET Gereksinim Belirleme Anketine İlişkin Veriler.....	41
4.3. BAET Aile Memnuniyet Formu Verilerine İlişkin Bilgiler.....	42

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç	44
5.2. Öneriler.....	45
5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	45
5.2.2. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	46
EKLER.....	47
KAYNAKÇA.....	153

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Almanya'ya, salt ekonomik kaygılarla, bir gün geri dönme ümidiyle giden ve adlarına ilk yıllarda misafir işçi denilen insanımızın, geri dönüşü, zorunlu haller hariç, 50 yıla yakın zamandır gerçekleşmektedir. Alman ekonomisindeki iş gücü açığını kapatmak amacıyla yapılan ikili anlaşmalar gereği, Türkiye'den de Almanya'ya ilk işçi alımı 1961 Ankara anlaşmasıyla gerçekleşmiştir. Bu işçi alımı, o zamanki adıyla Avrupa Topluluğu vatandaşları dışında yeni işçi alımının 1973'de durdurulmasına kadar sürmüştür. Bu tarihten sonra gidenler ancak ailelerin birleştirilmeleri kapsamında gidebilmişlerdir. Aradan geçen kırk beş yılı aşkın zaman sonunda, artık Almanya'da Alman vatandaşlığına geçenlerle birlikte 4 milyonun üzerinde "Türkiye kökenli azınlıktan" söz edilmektedir (Çoraklı, 2007).

İlgili alan yazında göç ve kültürel farklılıklar, göçmen ailelerin uyum sorunları gibi özellikler sıklıkla dile getirilmektedir. Paloma (2005), göçmen ailelerin dil-kültür farklılıklarından kaynaklanan uyum problemleri yaşadıklarından bahsetmektedir.

Göç eden ailenin çocukları yetiştikleri toplumun dilini ve kültürünü daha kolay benimseyebildiklerini ancak, ailenin değişime kolay uyum sağlayamaması nedeniyle göçmen çocuklarının, ailelerinden getirdikleri özellikler nedeniyle ya da baskı altında yetiştirildiklerinden dolayı kültürler arası bir çatışma içerisinde yetişmektedirler.

Göçmen ailelerinin çocukları için, yabancı dillerini destekleme amaçlı bilimsel olarak yöntemler geliştirilmiş ve uygulanmaktadır. Göçmen çocukları için dil farklılığını önleme çalışmaları, okul öncesi eğitim kapsamında ele alınmaktadır. Çocuğun dil yetersizliği göz önüne alınarak değerlendirme yapılmaktadır. Değerlendirme sonucunda çocuk için dil öğretimi ve geliştirme çalışmaları yapılmaktadır. Göçmen çocukları için etüt programları mevcuttur (Eurydice, 2003).

Krasniqi'ye (2009) göre göçmen kökenli aileler, göç ile birlikte travma ve buna dayalı olarak uyum sorunlarıyla birlikte ebeveynlik becerilerinde sorunlar yaşamaktadırlar.

Göçmen ailelerinin çocuklarıyla etkili ve yeterli iletişim ve etkileşimden yoksun olduklarını, bu aileleri anadillerinde ebeveynlik eğitimleri ile destekleyerek, göçmen çocukların destekleneceklerini savunmaktadır.

Bunlara dayalı olarak göçmen ailelerin çocuklarının eğitimine ilişkin bilinçten yoksun ya da yeterli bilgiye sahip olmadıklarını vurgulamaktadır. Bu sorunlar dört ana başlık altında incelenmektedir:

1. Kaynaşma / Uyum Bilinci: Almanya toplumunda değerler, normlar ve kurallar, eğitim ve okul sistemi, sağlık sistemi.
2. Eğitimsel Bilinç: Boş zaman etkinlikleri, medya araçlarından faydalanma, sağlıklı beslenme.
3. İletişim ve Etkileşim Bilinci: Ebeveynlerin çocukları hakkında günlük gelişen ya da ihtiyaç duyulan etkileşim yardımları, özellikle şiddet olmadan çocukla iletişim kurma konusu.
4. Travma ve Çocuğa Etkileri: Yatak ıslatma, kabuslar.

Göçmen ailelerin göç ve getirdiği sorunlarla birlikte yaşadıkları bir sorun da özel gereksinimi olan bir çocuğa sahip olmalarıdır. Özellikle zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip ailelerin sayısı diğer yetersizlik grubuna göre daha fazla olabilmektedir (Krasniqi, 2009).

Zihinsel yetersizliğin tanımı çeşitli ülkelerde farklı biçimlerde tanımlanmaktadır. Buna göre de eğitim düzenlemeleri gerçekleştirilmektedir. American Association on Intellectual and Developmental Disabilities (AAIDD, 2010)'nin tanımına göre, zihinsel işlevlerdeki sınırlılıklar, zihinsel işlevlerdeki bu sınırlılıklarla ilişkili uyumsal beceri alanlarında sınırlılıklar gösterme durumu ile birlikte ele alınmakta ve değerlendirilmektedir. AAIDD (2010) tanımın dört varsayımla birlikte dikkate alınması gerektiğini özellikle vurgulamaktadır. Çünkü geçerli değerlendirmenin, ancak bu varsayımların dikkate alınmasıyla gerçekleştirilebileceği düşünülmektedir. Bu varsayımlar şöyledir:

1. Geçerli değerlendirmede bireyin kültür ve dil farklılıkları olduğu kadar iletişim ve davranış özelliklerindeki farklılıklar da göz önünde bulundurulur.

Bireyin kültür, dil, iletişim ve davranışlar gibi özelliklerinin göz önünde bulundurulmaması yapılacak değerlendirmeyi geçersiz kılabilir. Bu nedenle disiplinler arası bir ekip tarafından bireyin, gereksinimlerinin ve koşullarının çok yönlü olarak değerlendirilmesi gerekir.

2. Uyumsal becerilerde sınırlılıklar, bireyin yaşatlarının buldukları tipik çevre koşullarında geçerlidir ve bireyin yardıma olan gereksinimi ile ilişkilidir. Bireyin yaşatlarının bulunduğu tipik çevre koşulları, bireyin yaşatlarının genel olarak yaşadıkları, öğrendikleri, çalıştıkları ve etkileşimde buldukları ev, yakın çevre, okul, iş ve diğer ortamları ifade etmektedir. Yaşat kavramı aynı zamanda bireylerin aynı kültür ve dil geçmişine sahip oldukları anlamını taşımaktadır. Uyumsal becerilerde sınırlılıkların belirlenmesi, bireyin gereksinim duyduğu hizmetleri ve çevrenin sunduğu yardımları içeren yardımların analizi ile birlikte ele alınmaktadır.

3. Özel bazı uyumsal becerilerde görülen sınırlılıklar tüm becerilerde ve kişisel yeterliklerde de sınırlılıkların olacağı anlamına gelmez. Birey diğer uyumsal becerilerde ve kişisel yeterliklerde güçlü olabilir. Bireyler sıklıkla zihin engellilikten bağımsız bazı yeterliklerde güçlü olabilirler a) Birey, zihinsel yetersizlikle ilişkili uyumsal beceri sınırlılıklarından bağımsız olarak fiziksel ve sosyal yeterliklerde güçlü olabilir. b) Birey, belirli bir uyumsal beceri alanında (örneğin, sosyal beceriler) güçlü olabilirken, diğer beceri alanlarında (örneğin, iletişim) güçlük gösterebilir. c) Bireyin belirli bazı uyumsal becerileri güçlü olurken aynı alanda sınırlılıkları olabilir (örneğin, işlevsel matematikte, işlevsel okumada sınırlı ya da tersi). İnsanların belli bir alanda güçlü olup olmadığına karar vermek görecelidir. Buna karar vermenin en iyi yolu diğer beceri alanlarındaki durumuna bakmaktır.

4. Genellikle, belirli bir süre sağlanan uygun yardımlarla zihinsel yetersizliği olan bireyin yaşam işlevlerinde ilerlemeler gerçekleşir. Uygun yardımlar; bireyin gereksinimlerine uygun hizmetleri, personeli ve düzenlenen ortamları kapsamaktadır. Her ne kadar zihinsel yetersizlik durumu yaşam boyu görülme de, birçok bireyde yardıma duyulan gereksinim, uzunca bir süre; bazılarında ise zaman zaman devam

edecektir. Gerçekte zihinsel yetersizliği olan tüm bireyler etkili yardım hizmetleri sonucu olarak işlevlerini geliştirirler.

Bu da onları daha bağımsız, üretici ve yaşadıkları toplumla daha bütünleşmiş duruma getirir. Eğer birey anlamlı bir gelişme kaydedemezse, bu durumda ona sağlanan yardımların etkili olup olmadığı, yapılan değişikliklerin uygun olup olmadığı soruları akla gelir (AAIDD, 2010).

AAIDD'nin tanımında uyumsal davranışların açıklanmaları yer almaktadır. Bu açıklamaya göre, uyumsal davranışlar kavramı için 10 uyumsal beceri alanı belirlenmiştir. Tanımda tek tek sıralanan ve açıklanan iletişim, özbakım, ev yaşamı, sosyal beceriler, toplumsal yararlılık, kendini yönetme, sağlık ve güvenlik, işlevsel akademik beceriler, boş zaman ve iş gibi uyumsal beceri alanları başarılı bir yaşam sürdürmenin temelinde yer almaktadır. Bu becerilerin ise, bağımsız yaşam becerileri kapsamında ele alındığı görülmektedir. Sonuç olarak, zihinsel yetersizliği olanların yardım gereksinimlerinin önemli bir bölümü sayılan uyumsal beceri alanları, bağımsız yaşam becerileriyle yakından ilişkili olmaktadır.

31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 16. Maddesinde:

“zihinsel işlevler bakımından ortalamanın iki standart sapma altında farklılık gösteren, buna bağlı olarak kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde eksiklikleri ya da sınırlılıkları olan, bu özellikleri 18 yaşından önceki gelişim döneminde ortaya çıkan ve özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan bireydir” denilmektedir.

Tanımlardan anlaşabileceği üzere, zihinsel yetersizliği olan birey, bağımsız yaşam becerilerine yeterli düzeyde sahip değildir. Zihinsel yetersizliği olan birey en yakın sosyal çevresine bağımlıdır ve bu çevrede bağımsız yaşam becerilerini desteklemeye yönelik kendisine en yakın çevre ailesidir. Bu durumda, zihinsel yetersizliğe sahip birey, ailesinden etkilenmektedir. Aileler ise, kendi dil ve kültürlerinin yanı sıra, yaşadıkları toplumun özelliklerinden de etkilenmektedirler.

Sucuoğlu (1997), zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip anne-babaların aile özelliklerinin içinde buldukları kültürden etkilenebileceğini ve etkilenen aile özelliklerinin ailelere sağlanan destekle ilişkili olarak farklılaşabileceğini vurgulamaktadır.

Zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip anne-babaların aile özelliklerini belirlemeye yönelik çalışmaların Türkiye'deki zrl ocuk anne-babaları hakkında bilgi vermesi açısından çok önemli olduğu şeklinde belirtmiştir (Sucuoğlu, 1997).

Bu konulardan biri de ailelerin gereksinimlerine yönelik uygulamaların yapılmasıdır. Zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip ailelerin gereksinimlerinin belirlenmesi ve aile gereksinimlerine yönelik aile eğitimi programlarının geliştirilmesi hem ailelerin hem de çocukların bağımsız yaşam becerilerini desteklemektedir. Zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip ailelerin gereksinimlerine yönelik aile eğitimi programlarının geliştirilmesi ile ilgili sınırlı sayıda çalışmaya rastlanılmaktadır.

Göçmen aile çocuklarının eğitimden yararlanamamalarında aile özelliklerinin önemli olduğu pek çok araştırma sonucunda belirtilmiştir (Jeuk, (2004); Kornmann, (2003); Baykara-Krume ve diğ. (2009); Begemann, (1970).

Araştırma sonuçları, aile gereksinimlerinin ne kadar iyi belirlenebilirse, sunulan hizmet kalitesinin o kadar artacağı yönündedir. Ailenin ve çocuğun eğitiminde, dil ve kültürel farklılıkların etkisinin önemi yapılan çalışmalarda belirtilmiştir. Almanya'da zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip ailelere yönelik aile eğitimi çalışmaları yürütülmektedir (Feuser, (1999); Eckert, (2002); Speck ve Peterander, (2004). Ancak Almanya'da yaşayan zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip Türk ailelerine yönelik, kendi ana dillerinde, gereksinimleri doğrultusunda, bilgilendirmeye yönelik uygulamalı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Araştırma gereksinimi buradan doğmuştur.

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, Almanya’da yaşayan zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip Türk ailelerine yönelik hazırlanan Bilgilendirici Aile Eğitimi Uygulamalarının (Bilgilendirici Aile Eğitimi Toplantıları - BAET), ailelerin bilgi düzeylerinde ve gereksinimlerinde bir farklılığa yol açıp açmadığını belirlemektir.

1. BAET, ailelerin bilgi düzeyinde bir farklılığa yol açmakta mıdır?
2. BAET, ailelerin gereksinimlerinde bir farklılığa yol açmakta mıdır?
3. BAET’i tamamlayan ailelerin programla ilgili görüşleri nedir?

1.2. ÖNEM

Zihinsel yetersizliği olan çocuklar, her alanda olduğu gibi ailelerinin daha çok desteklerine ihtiyaç duyarlar. Zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip ailelerinin çocuklarına destek sağlayabilmeleri için, çocuklarının özür türü ve eğitim gereksinimleri hakkında bilgiye gereksinimleri vardır. Bunun için özel eğitim alanında aile eğitimi uygulamalarının önemi büyüktür. Aile eğitimleri, ailelerin bilgi ve becerilerini desteklemeye yönelik olmalıdır.

Aynı zamanda, ailelerin gereksinimlerini karşılar nitelikte olmalıdır. Aile gereksinimlerinin iyi belirlenmesi uygulanan aile eğitiminin etkisini arttıracaktır. Almanya’da yaşayan zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip Türk ailelerinin yaşadıkları dil ve kültür farklılığı düşünüldüğünde, ailelerin aile eğitiminden yeteri kadar faydalanamadıkları düşünülmektedir. Almanya’da yaşayan zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip Türk ailelerinin gereksinimlerin önemi daha da artmaktadır. Ailelerin gereksinimleri doğrultusunda ve kendi ana dillerinde hazırlanan aile eğitimi uygulamasının, ailelerin gereksinimlerinde ve bilgi düzeylerinde farklılığa yol açacağı düşünülmektedir. Almanya’da yaşayan zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip Türk ailelerin kendileri, çocukları hakkında bilgi sahibi olabilecekleri ve çocuklarının eğitimine katılımlarının artacağı umulmaktadır. Bunun yanı sıra araştırma sonunda elde edilen bulguların Almanya’da Türk ailelerle çalışan özel eğitim çalışanlarına, öğretmenlere bir kaynak oluşturabileceği düşünülmektedir.

Bu amaçlarla planlanan çalışma hem ulusal hem de uluslar arası ilgili alan yazına katkı getirmeyi hedeflemektedir. Bu alanda Almanya’da zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip ailelerle yapılan çalışmaların sınırlılığı araştırmanın önemini vurgulamaktadır.

1.3. SAYILTILAR

Araştırma bulguları aşağıdaki sayılıtlar dikkate alınarak değerlendirilmelidir.

1. Uygulamaya katılan ailelerin özel eğitim okuluna (Sonderschule’ye) giden çocukların hepsi zihin yetersizliği olan birey olarak tanılanmıştır.
2. Uygulamaya katılan aileler kendilerine uygulanan aile gereksinim belirleme anketini ve bilgi testini içtenlikle cevaplamışlardır.

1.4. SINIRLILIKLAR

1. Kuzey Ren-Vestfalya Eyaletinde (NRW) zihinsel yetersizliği olan çocukları tanılama için yapılan test sonuçları üçüncü şahıslara verilmemektedir. Ancak özel eğitim okuluna gitmenin şartı tanılama olduğundan, bu okullara giden çocuklar zihinsel yetersizliği olan çocuklar olarak kabul edilmiştir.

2. Araştırmacı Erasmus öğrenci değişimi programı ile bir dönem süresince Almanya’da bulunmuştur. Dolayısıyla sınırlı sayıda katılımcıya ulaşma olanağı bulabilmiştir. Bu nedenle araştırmada kontrol grubu oluşturulamamıştır.

3. BAET Gereksinim Belirleme Anketi’nin güvenilirlik çalışması Eckert (2007) tarafından yapılmıştır. BAET’ te anketin Almancadan Türkçeye, uzman görüşü alınarak son hali verilen çeviri formu kullanılmıştır. BAET’e katılım sayısının düşük olması nedeniyle ayrıca bir güvenilirlik çalışması yapılmamıştır.

1.5. TANIMLAR

Zihinsel Yetersizlik (geistige Behinderung): Zihinsel gelişim yetersizliğinden dolayı, bireyin eğitim performansının ve sosyal uyumunun olumsuz yönde etkilenmesi durumudur.

Özel Eğitim Okulları (Sonderschule / Fördeschule): Almanya’da hafif derecede öğrenme yetersizliği olan çocukların devam ettikleri okullardır. Sonderschule ismi daha sonra Fördeschule olarak değiştirilmiştir. Kelime anlamı, iyileştirme ve önleme özel eğitim okullarıdır.

Öğrenme Yetersizliği (Lernbehinderung) : Öğrenme yetersizliği olan kişiler, genellikle ortalama ya da ortalamanın altında zekaya sahip kişilerdir. Öğrenme yetersizliği, kişinin okuma, yazma, konuşma veya hesap yapma becerilerini etkilediği gibi, toplumsallaşma becerilerini de etkileyebilir.

Bilgilendirici Aile Eğitimi Uygulamaları: Zihinsel yetersizliğe sahip Türk çocuk ailelerini Almanyadaki özel eğitim hizmetleri ve destekleri, zihinsel yetersizlik bilgisi, ailelerin hakları ve yasalar konularında bilgilendirmeyi amaçlayan, 18 saatten oluşan grup toplantıları şeklinde gerçekleştirilen Bilgilendirici Aile Eğitimi toplantılarıdır (BAET).

BÖLÜM 2

İLGİLİ ALAN YAZIN

2.1. Almanya’da Zihinsel Yetersizlik Tanımı

Almanya’da 22.06.2001 tarihinde yayınlanan Sozial Gesetzbuch IX (SGB IX, 2001) birinci bölüm, ikinci maddesinde:

“bireyin, zihinsel, fiziksel ya da ruhsal becerilerinin ve topluma uyum becerilerinin yaşitlarından geri bir performans izlemesi, bu yetersizliklerin en az altı aydır devam etmesi ile yaşamını olumsuz etkilemesi durumu” denilmektedir.

Almanya’da yaygın olarak özel eğitim sistemi kapsamında zihinsel yetersizliğin sınıflandırılmasında ICD-10 zihinsel yetersizlik sınıflandırılması kullanılmaktadır. Buna göre zihinsel yetersizlik durumu; hafif, orta, ağır ve diğer zihinsel yetersizlik grupları olarak sınıflandırılmaktadır:

- a) Hafif derecede zihinsel yetersizlik; IQ 50-69: Bir yetişkin için, zeka yaşı dokuz ila on iki yaş arasındadır. Okulda öğrenme sorunları vardır. Birçok yetişkin, basit işlerde görev alabilirler ve toplumla ilişki kurabilirler.
- b) Orta derecede zihinsel yetersizlik; IQ 35-49: Bir yetişkin için, zeka yaşı altı ila dokuz yaş arasındadır. Çocukluk döneminde belirgin yetersizlik gösterirler. Birçoğu, toplumsal hayatta ve eğitimlerinde özel eğitim desteğine ihtiyaç duyarlar. Orta derecede zihinsel yetersizlik gösteren bir yetişkin, günlük yaşama uyum ve iş-meslek becerilerinde özel bir desteğe ihtiyaç duyarlar.
- c) Ağır zihinsel yetersizlik; IQ 20 ve altı: Bir yetişkin için, zeka yaşı üç yaşın altındadır. Bağımsız yaşam becerileri, iletişim becerileri ve hareket becerileri ağır derecede etkilenmiş gruptur.

- d) Diğer grup: Bu kategori zihinsel yetersizlikle birlikte görme-ışitme ya da bedensel yetersizlik, ek özür eşlik eden bireyleri kapsar. Eğitimi zor ya da imkansız gruptur. Çoklu yetersizliği olanlar olarak isimlendirilebilir (ICD-10, 2006).

2.2. Zihinsel Yetersizliği Olan Çocukların Eğitim Gereksinimleri

Kultusministerkonferenz (KMK, 1998), yayınladığı bildiride, zihinsel yetersizliği nedeniyle çocuklar ya da gençler psikolojik, eğitsel, ailevi-sosyal ya da bunların birkaçına birlikte desteğe ihtiyaç duyabildiklerini ve bu nedenle, eğitsel desteğin yanı sıra tıbbi temelli terapi, psikolojik, pedagojik, sosyal, özbakım ve teknik gereksinimlerinin bulunduğunu belirtmektedir. Bu bireylere bireysel gelişimleri göz önünde bulundurularak, özel eğitim ve özel eğitim dışında iyileştirmeye yönelik farklı yardım hizmetleri ile zihinsel yetersizliği olan bireyin desteklenmesi gerektiğini bildirmiştir. Ayrıca, zihinsel yetersizliğe sahip olanların bireysel gelişimleri, daha önceden sağlanan iyileştirmeye yönelik çalışmalara ek olarak, birey için işlevsel olacak olan çevresel desteklerin geliştirilmesi gerektiğini bildirmiştir. Zihinsel yetersizliği olan çocuk ve gençlerin, özel eğitime başlamaları ile birlikte, tüm gelişim alanlarını destekleyen eğitimleri karmaşık bir sorumluluk çemberi oluşturur. Özel eğitim aşağıdaki konularda verilen hizmetlerin tümünü kapsamaktadır (KMK, 1998):

- Motor gelişim ve iletişim, duygusal ve sosyal davranışları anlamlı kullanma,
- Problem çözme becerisi, düşünme ve transfer etme ile çok yönlü gelişim,
- İletişim becerilerini konuşma, sembolik algılama ile geliştirme,
- Konuşma ve anlamlandırma,
- Kavrama ve kavramları kullanma,
- Benlik gelişimi ve cinsiyete-yaşa uygun deneyim gelişimi,
- Çevreyi tanıma-sağlık, çevre, doğa ve teknik gelişim,

- Okuma, yazma ve hesaplama becerilerin gelişimi,
- M¼zik, ritim ve din-spor ve ev yönetimi gibi felsefe gelişimi,
- Oyun, boş zaman ve iş hobi gibi sosyal evre gelişimi,
- ğrenme yardımları, temizlik ve danışmanlık gibi yardımları bilme,
- Ailevi ve sosyal yaşam alanı gelişimi.

Zihinsel yetersizliği olan çocukların ve ailelerin eğitim gereksinimlerinin karşılanmasında öncelikli uygulama özel eğitim hizmetlerinin sunulmasıdır. T¼m D¼nyada benzer uygulamalar olmasına karşın her ülkenin eğitim ve özel eğitim politikaları doğrultusunda özel eğitim hizmetleri farklılaşabilmektedir. Almanya'daki özel eğitim hizmetleri ise Avrupa Birliği ve Almanya'nın politika ve yasaları doğrultusunda şekillenmektedir (KMK, 1998).

2.3. Almanya'da zel Eğitim Hizmetleri

Almanya'da özel eğitim hizmetleri, zihinsel yetersizliği olan bireylerin devam ettikleri okullar ile özel eğitim okulları ve rehabilitasyon merkezleri tarafından verilmektedir. İlk ve orta dereceli okulların, normal eğitim kurumlarında derslere katılamayacak öğrenciler hafif derecede zihinsel yetersizliği olan çocukların devam ettikleri özel eğitim okullarında eğitilirler. Almanya'da özel eğitim okulları Eyalet Eğitim M¼d¼rl¼ę¼ tarafından yönetilmektedir ve farklı öz¼r gruplarına ayrı özel eğitim okulları mevcuttur. Bu okulların t¼m¼ özel eğitim okullarının birer formlarıdır. Dil bozukluğu olanların devam ettikleri, geçmişte "Yardımcı Okullar" (Hilfsschule) olarak adlandırılan eğitim kurumları bug¼n "Hafif Derecede ğrenme Yetersizliği Olan ocukların Devam Ettikleri Okullar" (Förderschule/Sonderschule) ismiyle anılmaktadır.

Eyalet Eğitim M¼d¼rl¼ę¼ verilerine göre Almanya'da 430.000 ğrenci (toplam ğrenci sayısının % 4,5'i bu okullara devam etmektedirler. Özel gereksinimli bir ğrenci bu okullara yerleştirilmeden önce öz¼r t¼r¼ne uygun olarak tanılanmalıdır.

Tanımlama kriterlerine göre özel gereksinimli olarak tanımlanan bir öğrenci özür derecesine göre ya Kaynaştırma eğitimine ya da Özel Eğitim okulları formlarından birine, kendi özür türü ve derecesin uygun olarak yerleştirilmelidir (NRW Bildungsportal, 2008). Aşağıda Almanya’da özel gereksinimli çocuklar için ayrı eğitim uygulamaları yer almaktadır.

- Yarı kaynaştırma eğitimi
- Hafif derecede zihin yetersizliği olan çocukların devam ettiği okulları
- Duygusal ve sosyal gelişimi destekleyen eğitim kurumları
- Körler ve görme engelliler okulu
- Zihinsel engelliler okulu
- Sağır ve işitme engelliler okulu
- Fiziksel engelliler okulu
- Öğrenme engelliler okulu
- Dil ve konuşma engelliler okulu
- Sürekli hasta olanların devam ettiği eğitim kurumları
- Üstün yetenekliler okulu

Uygulamada görmeyenler ve az görenlerin okulları ile işitme yetersizliği olanların eğitimleri aynı çatı altında yapılmaktadır. Almanya Kuzey Ren-Vestfalya eyaletindeki özel eğitim okul türleri de aynıdır. Eğer özel gereksinimli bir çocuğun okula ulaşımı mümkün olamıyorsa ya da okula ulaşımı güçse yatılı özel eğitim okuluna yerleştirilmesi mümkün olabilmektedir (NRW Bildungsportal, 2008).

Özel eğitimde destek hizmetler boyutunu ise rehabilitasyon merkezlerinin gezici özel eğitim hizmetleri olan mobil hizmetler oluşturmaktadır. Rehabilitasyon merkezleri özel eğitim okulundan ayrılmış yarı özel eğitim kurumlarıdır. Bu kurumlarda görev yapan özel eğitim öğretmenleri çocuğun sadece kurumdaki eğitiminden sorumlu değildir.

Aynı zamanda çocuğun devam ettiği okullara gidip sınıf öğretmenine danışmanlık yapma, öğrenciyi okulda destekleme ve başarısını arttırmaya yönelik uyum çalışmalarını takip etmekten sorumludurlar. Bu öğretmenlerin görevleri “Mobil Hizmet Sağlayıcılar” adıyla anılmaktadır. En yaygın mobil hizmet alan özür gruplarından bir tanesi işitme yetersizliği olan çocuklardır.

2.4. Kaynaştırma Eğitimi

Almanya’da özel gereksinimli çocuklar özür gruplarına göre bir özel eğitim okuluna yerleştirilirler. Özel gereksinimli çocukların eğitimi için öncelik kaynaştırma eğitimidir. Ancak, çocuğun özür türü ve eğitim gereksinimleri buna izin verdiği müddetçe kaynaştırma eğitimi mümkündür. Almanya’nın Kuzey Ren- Vestfalya eyaletinde Eğitim Bakanlığı 1995/96 eğitim yılından beri geçerli olmak üzere, hafif derecede öğrenme yetersizliği olan çocuklar ve gençler için yeni düzenlemeler getirilmiştir. Bu durumdaki öğrenciler, artık okulların imkanları ölçüsünde ve aynı programların uygulanabilirliği dikkate alınarak, şimdiye kadar olduğu gibi, sadece özel eğitim okullarında değil, ilkokul ve orta öğretimin birinci basamağını oluşturan okullar ile meslek okulları ve liselerde de eğitilebilecekler. Bunun için yukarıda adı geçen okullarda aynı çatı altında, öğrenme yetersizliği olan öğrenciler için özel sınıflar ve özel gruplar oluşturularak, burada bu öğrencilere özel eğitim programları uygulanır. Mesleki eğitimi ve Abitur (Almanya’da lise bitirme sınavı) hakkında bilinmesi gereken konular orta öğretimin birinci kademesini bitiren öğrenciler, istedikleri takdirde meslek eğitimi yapabilirler. Bu seçimlerinde kendi kabiliyetleri büyük bir rol oynamaktadır. Genel liselerin 11. ile 13. sınıfları arası eğitimini tamamlayan öğrenciler Abitur’u almış sayılıp üniversiteye gitmeye hak kazanırlar. Ayrıca Alman eğitim sistemi, çeşitli okullar vasıtasıyla meslek eğitimi sırasında, bir üniversiteye gitme imkânını da sağlar (Stadt Köln, 2008).

2.5. Tanılama ve Yerleştirme

Çocuğu özel eğitim okuluna gönderilmek istenen anne ve babalar, gerçekten çocuklarının zeka düzeyinin normal olduğuna, öğrenme yetersizliği olmadığına ve/veya

her hangi başka bir yetersizlik durumlarının olmadıklarına inanıyorlar ise, yerleştirme kararını yasal yollarla önleyebilirler. Dolayısıyla anne babaların, çocukların tanı ve yerleştirme kararlarına itiraz hakkı bulunmaktadır. Ancak tüm bunlara rağmen bir öğrencinin özel eğitim okuluna gönderilmesinde izlenen yol şu şekildedir:

Çocuğun sınıf öğretmeni, öğrencisinde öğrenme yetersizliği olduğunu tespit etmiş ve bu okula gitmesi gerektiğine inanıyorsa, bu konuda okul müdürünü bilgilendirir. Aynı zamanda aileyi de, çocuğunun öğrenme yetersizliği hakkında bilgilendirir. Ailenin onayı alındıktan sonra, çocuk okul doktoruna gönderilerek bir test yaptırılır. Okul doktoru öğrenciyi muayene eder ve bazı testler uygular. Uygulanan testler rapor olarak hazırlanır ve bu rapor neticesinde eğitim dairesi öğrencinin aynı okula devamı konusunda karar verir. Veli, Eğitim Dairesinin kararına bir ay içerisinde, yazılı olarak itiraz etme hakkına sahiptir (KMK, 2002).

2.6. Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuğa Sahip Aileler ve Gereksinimleri

Beck, (2006) zihinsel yetersizliğe sahip çocuk ailelerinin özelliklerini ve ihtiyaçlarını, normal ailelerden farklı olarak beş başlık altında toplamıştır. Buna göre;

1. Bakım Hizmetleri: Zihinsel yetersizliğe sahip çocuk ailelerinin normal ailelerden farklı olarak, çocuklarına bakma konusunda hizmet sağlayıcılardan ve aileye yakın olan kimselerden yardıma muhtaç özelliğe sahiptirler.
2. Yurda Yerleştirme: Çocuklarının bakımını üstlenemeyen aileler, çocuklarını yurda yerleştirme ihtiyacı duymaktadırlar.
3. Annenin Çalışması: Zihinsel yetersizliğe sahip çocuk annelerinin büyük bir bölümü ekonomik nedenlerden dolayı çalışmaktadırlar.
4. Ekonomik Durum: Bu ailelerin sosyo-ekonomik durumları ortalama gelirin altında özellik göstermektedir. Çocukları için, terapi, ilaç gibi gerekli ihtiyaçları karşılamada zorlanmaktadırlar.
5. İkamet Durumları: Birçok aile, engelli çocuğuna ve kendilerine özel olarak sağlanması gereken evlerde yaşamamaktadırlar.

Aynı zamanda, çocuklarının engelli olması nedeniyle, çevrede bulunan kişilerin olumsuz tutumları ile karşılaşabilmektedirler. Bu nedenlerden dolayı aileler ikamet konusunda güçlük yaşayabilmektedirler.

6. İstekler: Ailelerin en çok istekleri engelli çocuklarını acil durumlarda bırakabilecekleri bir yer ve kendilerine ayırabilecekleri bir hafta sonu tatili gibi imkanlardır. Ailelerin öncelikli gereksinimleri bu özel isteklerini gizlemektedir. Ayrıca, aileler kendilerine yeteri kadar zaman ayıramamalarının çocuklarının devam ettikleri okulların kapanış saatlerinin erken bir vakit olmasını sebep olarak göstermektedirler.

Aile gereksinimlerine ilişkin yapılan araştırmalardan en önemlisi Bailey ve Simeonsson (1988) tarafından gerçekleştirilen çalışmadır. Bailey ve Simeonsson (1988) anne-baba gereksinimlerini a) bilgi gereksinimi, b) destek gereksinimi, c) çocuğun durumunu diğerlerine açıklayabilmek, d) toplumsal servisler, e) maddi gereksinimler ve e) ailenin işleyişi ile ilgili toplumsal gereksinimler olarak gruplamışlardır. Aile Gereksinim Belirleme (AGBA), Sucuoğlu (1995) tarafından Türkçe'ye çevrilmiş ve geçerlik güvenilirlik çalışması yapılmıştır.

Bernstein ve Barta'nın (1988), anne-babaların bilgi gereksinimleri ile ilgili olarak yaptıkları bir çalışmada, anne-babaların teknik bilgiden çok, çocukları ile ilgili bilgilere gereksinim duyduklarını belirtmişlerdir. Dil gelişimini teşvik etme, çocuğun benlik algısını güçlendirme, özrünün nedenleri en çok gereksinim duyulan konular arasında yer alırken, çocuğun fiziksel yapısı, anatomisi gibi özellikler daha az önemli olarak sıralanmıştır. Ayrıca anne babaların eğitim ve disiplin konularında da bilgiye gereksinim duydukları bulunmuştur.

2.7. Ailelere Sunulan Hizmetler

Yetersizlik gösteren çocuğun yetiştirilmesi tüm aileyi (ebeveynleri, kardeşler çocukları ve diğer aile üyelerini) etkilemektedir ve aile üyeleri üzerinde zaman alan, belli bir süreç içinde duygusal ve bilişsel olarak doğrudan etkilere sahiptir (Schomaker, 2002).

Son yıllarda özel eğitim hizmetlerinde ailelerin daha etkin rol oynamasına yönelik tutumlar önem kazanmaktadır. Bu durumun doğal bir sonucu olarak da ailelere sunulan hizmet ve desteklerin yaygınlaşmaya başladığı görülmektedir. Bu hizmetler genellikle okul-aile işbirliği altında yürütülmekte; rehberlik ve danışmanlık, eğitim gibi konuları içermektedir. Okulların yanı sıra resmi ve resmi olmayan çeşitli kurumlar da ailelere gereksinim duyabilecekleri konularda destekler sunabilmektedir. Ailelerin özel eğitim hizmetlerine etkin katılımı ve aile okul işbirliği esasları açık olarak belirlenmiştir (Özdemir, 2010a).

Zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip ailelerin, değişik özelliklere, koşullara ve gereksinimlere sahip olması nedeniyle çeşitli alanlardan uzmanların değişik yaklaşımlarla hizmet sağladığı görülmektedir. Schulz (1987), tıbbi model, danışmanlık modeli, eğitsel model ve ekolojik model olarak özürü çocuk ve ailelerine sağlanan hizmetleri sıralamaktadır.

Sucuoğlu (1997) tarafından ailelere yönelik hizmetler dört başlık altında toplanmıştır. Buna göre; psikolojik danışma çalışmaları, aile eğitimi çalışmaları, aile terapisi çalışmaları ve erken eğitim çalışmalarıdır.

Bir diğer sınıflandırma ise, Kırcaali-İftar (1997) tarafından yapılan sınıflandırmadır. Buna göre, aileleri bilgilendirmeye yönelik hizmetler, anne-babaları çocuklarına öğretici olarak yetiştirmeye yönelik hizmetler ve anne-babalara psikolojik destek sağlamaya yönelik hizmetler şeklinde üç başlık altında toplanmıştır. Bu çalışmalar düzenledikleri ortama göre, ev merkezli, kurum/okul merkezli, uzaktan eğitime dayalı olarak uygulanmaktadır (Özdemir, 2010a). Bunun yanı sıra, yapılan görüşmeler birebir ya da grup düzenlemeleriyle yürütülebilmektedir.

Grohnfeldt (1989), ailelere sağlanabilecek desteklerin ailenin yaşam kalitesini arttırıcı nitelikte olması gerektiğini ve psikolojik değişime çare olması gerektiğini belirtmiştir. Aileye sağlanacak destekler, ailenin maddi ve manevi gereksinimlerini karşıladığı gibi, özel gereksinimli çocuğun eğitim kalitesini arttırmaya yönelik olmalıdır.

Rehberlik ve danışmanlık hizmetleri, özel gereksinimli çocuğa sahip ailelere yönelik hizmetlerin bir diğer boyutu olarak düşünülmektedir. Hamamcı (1996), bu hizmetleri; aile eğitiminin yanında, ailelerin ihtiyaç duydukları hizmetlere yönlendirilmesini,

kendilerine gerekli bilgilerin sağlanmasını veya gerektiğinde çeşitli problem çözüme becerilerinin kazandırılması gibi farklı konuları içermekte olup, bilgi verici hizmetlerden psikolojik danışma hizmetlerine kadar farklı alanları içermesi şeklinde sıralamaktadır. Ailenin, çocuğun yetersizlik durumundan nasıl etkileneceği; anne babanın kişilik özellikleri, eğitim durumu, sosyo ekonomik düzeyi, kültürel yapısı ve ulaşılan yardımları kapsayan iç ve dış kaynaklarla ilişkili görülmektedir (Küçük, 1993).

Yetersizlik gösteren çocuğun anne-babalarına genellikle kendileri ve çocuklarını kabul edebilmeleri için psikolojik destek hizmetleri verilmektedir. Psikolojik destek, yetersizlik gösteren ailelerin kendileri ve çocuklarıyla ilgili kaygılarını giderebilmeleri için önemlidir (Küçük, 1993).

Kurt, (2001'den aktaran Murray, 1973), özürlü çocuk ailelerine sunulan psikolojik desteğin, ailelere

1. Özürlü bir çocuğa sahip oldukları gerçeğini kabul etmelerinde onlara yardımcı olmak,
2. Başkalarıyla paylaşamadıkları duygusal problemleri paylaşmak,
3. Özürlü bir çocuğa sahip oldukları için kendilerini suçlu hissetmeleri ve bunun kendi günahları sonucu olduğu karmaşasının çözümüne yardımcı olmak,
4. Çocuklarına gerekli eğitim programlarında yardımcı olmak,
5. Başkalarından gelecek yanlış, eksik ve farklı değer yargılarına dayalı fikirlere karşı onları aydınlatmak konularında yardımcı olabileceğini belirtir.

Özen (1999), özrün aile ve çocuk üzerindeki etkilerinin fazlalığını, ailenin özürlü çocuğunu kabul etme sürecinin uzunluğuna bağlamıştır. Lindmeier (2006), çocuklarının özel gereksinimli olduklarını doğumundan sonra öğrenen anne-babalar, çocuklarının durumunu kabul etme ve çocukları hakkında alan uzmanlarının kendilerine ifade ettikleri yeni terimlere alışma süreçlerinin zaman aldığını belirtmiştir.

Çocuklarının durumunu kabullendikten sonra, çalışmalar çocuğun temel gereksinimlerinin nasıl en iyi biçimde karşılanacağı ve çocukları çevresinde gelişen yaşam biçimine adapte olma konusunda yoğunlaştırılmaktadır (Lindmeier, 2006).

Bilgilendirme hizmetleri, zihinsel yetersizlik gösteren çocukların anne-babalarına gereksinimleri doğrultusunda sunulan diğer bir hizmet türüdür. Bilgilendirme hizmetleri özrün nedenleri ve özellikleri, yaşamlarını nasıl etkileyeceği, çocukların gelişim süreçleri, kendileri ve çocuklarının yasal hakları, sorumluluk alanları, çocukların gereksinimlerini karşılamak için yararlanabilecekleri hizmetlerin ve eğitim programlarının neler olduğu gibi konulardır (Schulz, 1987; Eckert, 2002; Ziemen, 2002).

2.8 Aile Eğitimi

Weber ve Stoneman, (1988) aile katılımının yaratacağı engellerin ortadan kaldırılmaya ve aile katılımının arttırılmaya yönelik alanda yapılan çalışmaların arttığını bildirmişlerdir. Weiß, (1989) çocuğun eğitime ailenin katılımının 80’li yıllardan itibaren önem kazandığını ve bu alanda eğitim programlarının yaygınlaşmasıyla ailelerle birlikte çalışmaların arttığını dile getirmektedir.

Aile çalışmalarında “Ebeveyn Eğitimi”, “Aile Eğitimi” gibi ailelerle işbirliği geliştirmeye yönelik yeni tanımlar gelişmiştir. Bu gelişmeler, özel eğitim alanında ailelerle işbirliği sağlama, etkili iletişim geliştirilmesine ve aile odaklı çalışmaların yaygınlaşmasına olanak sağlamıştır. Ebeveynlerin aile özellikleri, beklentileri, sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri, aile katılımını etkileyen özelliklerdir (Lindmeier, 2006).

Sönmez, (2010), aile katılımını olumsuz etkilediği düşünülen etmenleri şöyle sıralamaktadır:

- Ailelerin eğitime nasıl katılım göstereceklerine ilişkin bilgi yetersizliklerinin olması
- Ailenin, aile katılımının önemine yeterince inanmaması

- Ailenin okul yönetimi ya da öğretmene karşı olumsuz tutumları
- Okulların merkeziyetçi yönetimi ve aşılması zor bir bürokrasisinin olması
- Özellikle ülkemizde aile eğitim programlarının yasalarla tam olarak şekillendirilememiş olması ve bu sebeple okul programlarında yer almaması
- Aile ve okul çevresinin birbirinden farklı olması
- Öğretmenlerin aile eğitimi programlarını nasıl uygulayabileceklerini ve aileleri bu programlara nasıl dahil edeceklerini bilmemeleri
- Öğretmenlerin ailelerin katılım konusunda nasıl teşvik edeceklerini bilmemeleri, aile katılımı etkinliklerinin planlanmasının uzun zaman alacağını düşünmeleri ve ailelerin programa yeteri katılım göstermeyeceklerine ilişkin önyargıları
- Yetersiz ve hep aynı tür etkinliklerin düzenlenmesi
- Zaman yetersizliği, ekonomik şartla ve iletişim kopuklukları

Aile eğitiminin temel amacını Schulz, (1987), aileleri anne babalığın değişik yönleriyle bilgilendirmek, bilinçlendirmek ve beceri sahibi yapmak şeklinde ifade etmektedir. Özdemir, (2010b'den aktaran Garguilo, 1985 ve Kırcaali İftar, 1995) amaçları şu şekilde sıralamaktadırlar:

Ailenin, özürlü çocuğu kabulünü sağlamak, çocuğun gelişimini desteklemek, ailenin haklarını ve sorumluluklarını anlamasını sağlamak, aile ile işbirliği yapmak, aileleri diğer kaynaklar hakkında bilgilendirmektir (Özdemir, 2010b).

Özel eğitimde aile eğitimi, geniş kapsamı ile farklı türde uygulamaları barındırmaktadır. Bazı uygulamalar anne babalara, çocuklarının davranışlarını değiştirmeye yönelik becerileri öğretmeyi hedeflerken, bazı uygulamalar ise anne babalara çocuklarının yasal hakları konusunda eğitim vermektedir. Aile eğitimi, anne babaların farklı konularda ihtiyaç duyabileceği yaklaşımları içermektedir. Bu yaklaşımlar alan yazında genelde; anne babaları anne-baba olarak gören yaklaşımlar, anne babaları öğretmen olarak gören yaklaşımlar ve anne babaları gönüllüler olarak gören yaklaşımlar şeklinde sınıflandırılmaktadır (Özdemir, 2010b).

Schneider, P. Lüdemann, D. (1998), aile eğitiminin temelde, ailelerin var olan yeterlilikleriyle, çocuğun eğitiminde duygu ve düşüncelerini paylaşabilmelerine hizmet ettiğini vurgulamışlardır.

Cavkaytar (2000), anne babaların özel gereksinimli çocuğa sahip olduklarında farklılaşan rol ve sorumluluklarını belirtmiştir. Grohnfeld (1989), aile eğitiminin amacını, psikolojik ve pedagojik olarak destek niteliğinde olduğunu vurgular. Aile Eğitiminin ebeveynlere ne kazandırması gerektiğini ise şu şekilde sıralar:

- kendi ve çocuklarının psikolojik sağlıklarını korumalarına yardımcı olması,
- kendilerini ve çocuklarını yetiştirmede arzu edilen davranışları geliştirmeleri konusunda, ailelere rehber olması ve
- ebeveyn-çocuk ilişkilerinde tutum ve davranışların olumlu yönde değişmesini sağlamak.

Üstünoğlu (1991), anne-baba eğitiminin amacını, ailelerin çocuk gelişim ve eğitimi konusunda bilgilendirilmelerini sağlamak, her yaşın gelişim özelliğine göre çocuklarını tanımalarına yardımcı olmak, anne-babaları çocuklarıyla sağlıklı iletişim kurmanın önemi konusunda bilgilendirmek, çocukların davranış ve alışkanlıklarını değiştirme yollarını öğretmektir.

Speck, O., Thurmair (1998), aile eğitimi programlarını sistematik ve kavramsal temelli bir süreç olarak tanımlar. Aile eğitimin amacı, anne babaları, anne babalığın değişik yönleriyle ilgili bilgilendirmek, bilinçlendirmek ve beceri sahibi yapmaktır (Cavkaytar, 1999). Ayrıca, aile eğitim programları, anne-babaları psikolojik ve pedagojik açıdan destekler nitelikte olup, kendilerini daha iyi tanımalarını sağlamaya ve aile içi iletişimi güçlendirmeye yardımcı, çocuklarının gelişimi konusunda yeterli bilgi sağlayıcı ve anne-babaların hak ve sorumlulukları konularında bilgilendirilmelerini amaçlamaktadır (Breckow, 2002). Aile Eğitimi Çalışmalarını Weiß (1989) İki çalışma alanına ayırmıştır:

1. Aile Bilgilendirmesi: Ebeveynlerin, çocuklarını desteklemeye yönelik çocukları ve özü hakkında bilgilendirme çalışması.

2. Aile Danışmanlığı: Aile danışmanlığı, Ailelerin yaşam standartları yükseltmeyi hedefleyen, kendilerine ve çocuklarına gerekli rehberliğin sağlanması.

2.9. Almanya’da Aile Eğitimi Çalışmaları

Peters (2002’den aktaran Dehnhardt, Ch.; Ritterfeld, U. 1998), Almanya’da da uygulanan aile bilgilendirmesi ve danışmanlığını kapsayan beş farklı modelden bahsetmektedirler. Bu modeller, Ebeveynleri amatör olarak gören model, ebeveynleri yardımcı terapistler olarak gören model, işbirlikçi model, etkileşimci model ve gözlem olarak sıralanmaktadır.

1. Ebeveynleri Amatör Eğitici Olarak Gören Model

Ebeveynleri amatör eğitici olarak gören model, 60’lı yıllara kadar geniş kapsamda kullanılan bir Aile Eğitimi Modeliydi. Modelin benimsediği yaklaşıma göre, alan uzmanları ile ebeveynlerin rolleri farklı olmalıdır. Terapist, alan uzmanıdır ve çocuğun eğitim ihtiyaçlarına dayalı olarak esas uygulayıcıdır. Ebeveynler ise, eğitici pozisyonunda amatördürler, terapiye zarar verebilir. Alan uzmanı, aileleri direk faydalanılan bir kaynak olarak görmez ve çocuğun doğal çevresi ile etkileşimini ancak bilgi verici olarak görür. Bu model günümüzde pek geçerli değildir ancak uygulamada kısmen yer almaktadır. Aileleri işin içine biraz daha dahil eden Co-Terapist Modeli adı altında, bazı özellikleriyle geçmiştir.

Bu modelin avantajı, çocuğun eğitim gereksinimlerine dayalı olarak geliştirilen eğitim programının planlama ve uygulama aşamalarını alan uzmanları gerçekleştirmektedir. Modelin dezavantajları olarak ise, çocuğun eğitimine dahil olamayan aileler, amatör olarak kalmaktadırlar. Eğitim, belli bir zaman dilimi dışında devam etmemektedir. Çocukların öğrendiklerini genelleme ve transfer etme konusunda zorlandıkları söylenebilir.

2. Ebeveynleri Yardımcı Terapistler Olarak Gören Model

Ebeveynleri yardımcı terapistler olarak gören model 1970’li yıllarda popüler bir model olmuştur. Bu model uzman merkezli olmasına rağmen, aileleri kısmen eğiterek, birer yardımcı terapistler olarak benimser. Aileler, aktif rol üstlenirler (bilgi toplama sürecinde, dil gelişimi aşamasında tekniklerin öğretimi ve evde ailelerle birlikte

uygulamaların yapılması). Çocuğun yakın çevresi olan ebeveynler, genelleme ve transfer etme aşamaları için, eğitime dahil olurlar.

Aileler, evde ne yapacakları konusunda bilgilendirilmeden eğitime dahil edilemezler. Bu nedenle alıştırmaları geliştirilmelidir. En bilindik Model geliştirilen Münih- Alıştırma Programı'dır. Öğrenme teorisi üzerine kurulmuş bir modeldir. Ailelere iki günlük eğitim verilerek, terapi çalışmalarının evde de tekrar edilmesini amaçlamaktadır. Terapist, eğitim programının geliştirilmesi ve uygulanmasına hakim olan kişidir. Aileler ve terapistler arası rol değişimi vardır.

Temel noktası, aileleri çocuklarının eğitimi hakkında bilgilendirmek ve eğitmektir. Bu sayede ebeveynler, uzmanların yaptıkları çalışmaları evde de birer yardımcı terapist olarak, tekrar edip çalışabilmektedirler.

3. İşbirlikçi Model

1970'li yılların sonu ile 1980'li yılların başında geliştirilmiş bir modeldir. Ailelerle birlikte çalışma "İşbirlikçi Model" adıyla anılmaktadır. Ailelerin ve alan uzmanlarının bakış açılarının birleştirilmesiyle, ortak bir noktadan hareket edilerek çocuğun eğitim programının geliştirilmesini amaçlar. Bu modelde, uzman görüşünün, ailelerin bilgi ve becerilerinin birleştirilmesiyle çocuğun eğitim gereksinimine cevap verilmektedir.

Çocuk, aile ile birlikte bir bütün içerisinde değerlendirilmektedir. Öğretim toplantıları sadece nicel açıdan değil, nitel açıdan da geliştirilmelidir; Dolayısıyla, uzman bilgisi ile ailelerin bilgileri doğrultusunda geliştirilmelidir. Amaç, ailelerin yeterliliklerinden faydalanarak onları geliştirme ve çocuğun eğitimine dahil etmedir.

Terapist, uzman kişidir. Ailenin bilgi ve becerileri dahilinde hem çocuğun hem de ailenin gereksinimlerini karşılamak için yardımcı olur. Bu modelle birlikte, aile eğitiminde davranışçı olmaktan, işbirlikçi olmaya doğru geçilmiştir. Ailelerin, çocuklarının eğitiminde kendilerini birer görevli, işin içinde bir "işbirlikçi" olarak görmeleri sağlanır. Ayrıca, birlikte, ailelere öneri sunma, seçim yapma ve işin içinde bulunma imkanları verilmiştir. Özel gereksinimli çocuğun eğitiminin daha verimli hale getirilmesi amaçlanmıştır.

4. Etkileşimci Model

Aile, terapist ve çocuk arasında etkileşimin sağlanarak, eğitim ihtiyacının belirlenmesi, eğitim programının hazırlanması ve uygulanmasını hedefleyen bir modeldir.

Aileler, çocuklarının eğitimlerinde aktif roledirler. Model, ailelerin çocuklarıyla iletişimi ve etkileşimi, onlarla birlikte olmayı öğrenmelerini amaçlamaktadır. Bu modelin avantajı, ailelerin çocuklarının eğitimleri hakkında bilgi sahibi olmalarıyla, kendilerince eğitim stilleri geliştirmeleridir. Bu durum, çocuğun en yakın çevresi olan ailenin bilgi ve beceri sahibi olarak çocuklarının gelişimlerini olumlu etkilemeleridir. Bu modele dayalı iki program geliştirilmiştir:

a) Ailelerle İşbirlikçi Program Olan Freiburger Konsepti

İsviçre Freiburg'ta, 1970'li yılların sonunda geliştirilmiştir. Günlük rutinlerin kazandırılması konusunda annelerle birlikte yapılan çalışmadır. Drama etkinlikleri, Video, sözel yönergelerden yararlanılmıştır.

b) Erken dil gelişimine ilişkin ebeveyn programı olan Hanen Early Language Parent Programı

Kanada'da 70'li yılların sonunda geliştirilmiştir. 5-8 Kişilik ebeveyn gruplarına, 10 toplantılık programdır. 7 Toplantıda değişik konu başlıkları hakkında ebeveynler bilgilendiriliyor. 3 Toplantıda ise, ebeveynlerin evde yapacakları etkinliklerle ilgili Video kayıtları izletiliyor.

5. Gözlemci Olarak Ebeveynler

1970'li yılların sonlarında geliştirilen bu model günümüze kadar geliştirilerek gelmiştir. Ebeveynler, direk eğitimin içinde yer almıyorlar, ancak çocuklarını gözlemleyerek eğitime dahil oluyorlar. Terapiler, terapistler tarafından gerçekleştirilirken, aile terapiyi gözlemliyor ve evde gözlemlerine dayalı olarak uygulamaları gerçekleştiriyor. Bu uygulama "Theraplay" adıyla anılmaktadır. Son yıllarda dil sorunları olan çocuklar ve aileleriyle en sık kullanılan modeldir. Oyun terapisi çocuğu motive etmeye, ilgisini çekmeye, dikkatini geliştirmeye dayanmaktadır. Terapist-Çocuk arasında oynanan oyunlar çerçevesinde uygulanır. Aile gözlemci rolündedir.

2.10. Özel Gereksinimli Çocuk ve Ailesi

Aile, anlamlı destek alabildiği müddetçe kendi kendini onarabilir. Bu hem maddi hem de manevi açıdan söz konusudur.

Erken özel eğitimde ailelere sadece bilgi desteği vermekle onları eğitime dahil etmek zor görünmektedir. Onlarla birlikte olmak, onlara katılmak gerekmektedir (Schlack, 1993).

Çocukların öğrenme ortamları ise ailesinde başlar ve okul ortamında, genişleyen sosyal çevresi ile birlikte gelişir. Özel gereksinimli çocuklar düşünüldüğünde ise, öğrenmeleri daha yavaştır ve sürekli bir “model” e ihtiyaç duyarlar. Bu bağlamda özel gereksinimli çocuğa sunulan çevre, ortamlar, yaşantılar, araç-gereçler gibi birçok eğitim gereksinimleri önem taşımaktadır (Feuser, 1999).

Aileler sadece, alan uzmanlarının yönergeleriyle hareket eden pasif gruplar değildir, arka planda çocuk hakkında bilgi veren ve en önemli güce sahiptirler. Çocuğun ilk iletişim kaynağı olarak gösterilmektedirler ve dil modeli oluşturma açısından önemli bir güce sahip oldukları kabul edilmektedir. Bu nedenlerden dolayı aile çocuğunun eğitiminde doğrudan görev üstlenir hale gelmiştir (Weiss, 1996).

Özel gereksinimli çocukların eğitimini, erken dönemde aile çevresi içinde gerçekleştirilmeyi hedefleyen erken eğitim programlarının etkili olabilmesi, hazırlanan programın aileye uygunluğuna bağlıdır (Eckert, 2004).

Bailey ve Simeonsson (1988), Erken eğitim programlarının aileye uygunluğunun sağlanabilmesi için, ailenin gereksinimlerinin belirlenmesi ve bu gereksinimleri karşılayacak hizmetlerin planlanmasının gerekliliğini belirtmektedirler. Bu planlamanın yapılabilmesi ise, program oluşturulmadan önce tanılama aşamasında ailenin psikolojik özellikleri (tutumlar, değerler, inançlar gibi) ile aile - çocuk etkileşimi (kardeş etkileşimi, destek ilişkileri gibi) aile ilişkilerinin belirlenmesini gerekliliğini vurgularlar. Ailenin gereksinimlerinin belirlenmesi, aileye sağlanacak hizmetlerin türü, içeriği ve niteliği önemlidir. Hizmetlerin, gereksinimleri karşılamadığı durumlarda program başarısı düşmekte, ailenin programı kabul etmesi ve programa aktif katılımı da güçleşmektedir (Bailey ve Simeonson, 1988).

Dunst, Johanson, Trivette ve Hamby (1988), annelerinin gereksinimleri doğrultusunda geliştirilen programa annelerin daha fazla zaman ve enerji harcayarak katıldıklarını ve kendilerini daha iyi hissettiklerini bulmuşlardır.

Akçamete ve Kargın (1996) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada; anne babalar en fazla bilgi gereksimi duydukları alanı, çocuğuna iletişim becerilerini öğretme konusunda "yardım." Olarak işaretlemişlerdir. Gelecekteki ve şimdiki eğitim olanaklarına ilişkin bilgi gereksinimi ikinci sırasında yer alırken; üçüncü sırada engelleme ilişkin bilgi gereksinimi yer almıştır. Gelişim özelliklerine ilişkin bilgi gereksinimi ile cihaz kullanımına ilişkin bilgi gereksinimi anne-babaların diğer gereksinim alanlarını oluşturmuştur. Araştırmanın sonucunda belirlenen bu gereksinim alanlarını dikkate alınarak hazırlanan erken eğitim programlarının etkili olduğu bulunmuştur.

Bailey ve Simeonsson (1998) tarafından geliştirilen Aile Gereksinimlerini Belirleme Aracını Sucuoğlu (1995), Türkçe'ye çevirerek Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını gerçekleştirmiş, aynı çalışmada zihinsel yetersizliği olan ve otistik çocuğa sahip 44 anne ile 45 babanın gereksinimlerini belirlemiştir. Araştırmanın sonucunda hem annelerin hem de babaların ortak belirledikleri gereksinim alanları sırasıyla; bilgi gereksinimi, destek gereksinimi ve maddi gereksinim olduğu bulunmuştur.

Ayrıca aynı çalışmada engelli çocuğu olan anne-babalar için eğitim, terapi ve bu gibi hizmetlerin hazırlanmasında, anne babaların öncelikli gereksinimlerinin karşılanmasının uygulanacak programların başarısını arttıracığı tartışılmıştır.

Ailelere sağlanabilecek destekler konusunda Grohnfeldt (1989), Yaşam kalitesini artırıcı olmalıdır ve psikolojik değişime çare olmalıdır, demiştir. Aileye sağlanacak destekler, ailenin maddi ve manevi gereksinimlerini karşılamada yardımcı olması gerektiği gibi, aynı zamanda özel gereksinimli çocuğun eğitim kalitesini arttırmaya yönelik olmalıdır.

Ailelerin, çocuklarını daha kolay kabul edebilmeleri ve yetersizliğinin gereklerini yerine getirebilmeleri için, teşhiste kendilerine yapılacak rehberlik ve danışma hizmetleri ile ilk şoku atlatmaları önemlidir.

Begemann, (1970) düşük sosyo-kültürel özelliklere sahip ailelerin çocuklarının okul başarısını arttırmanın, ailelere sağlanabilecek destek ile mümkün olabileceğini savunmaktadır. Bu destekler arasında aileyi bilgilendirmenin önemini vurgulamaktadır.

Anaokullarında kaynaştırma eğitimi üzerinde duran Feuser (1999), özel eğitimde aile katılımını erken özel eğitim kapsamında sağlamak gerektiğini ve bunun için uzman-aile işbirliği çalışmalarının önemli olduğunu belirtmektedir.

Eckert (2002), özel gereksinimli çocuk ailelerinin gereksinimlerini belirlemeye yönelik yaptığı çalışmada, ailelerin gereksinimlerinin özel gereksinimli bireyin eğitime etkisinin olduğunu, aile gereksinimleri doğrultusunda yapılacak aile çalışmalarının bireyin gelişimine olumlu katkı sağlayacağını önemi üzerinde durmaktadır.

Speck ve Peterander (1994), Bavyera Eyaleti okul öncesi eğitim kurumlarında özel gereksinimli çocuğa sahip 1100 ailenin gereksinimlerini belirlemeye dayalı çalışmalarında, aile gereksinimlerinin okul öncesi dönemde daha fazla olabileceğini ve bu dönemde ailelerin gereksinimlerini karşılar nitelikte sağlanabilecek hizmetlerin hem aileyi hem de özel gereksinimli çocuğu destekleyeceğini vurgulamaktadırlar. Yapılacak aile eğitimlerinin aile gereksinimlerini karşılar nitelikte olmasını belirtmektedirler.

Baykara-Krumme ve diğ. (2009), Almanya’da Alman aile ilişkileri ile göçmen aile ilişkileri arasındaki farkı inceleyen bir araştırmada, 40 ila 85 yaş arasındaki alman ve göçmen katılımcılara “Deutscher Alter-Survey” anketi uygulamışlardır. Çalışmanın sonucunda, göçmen aileler alman ailelere göre, çocukları için daha fazla destek kaynağı durumunda olduklarını, hizmet türleri farklılaşmasına rağmen hem göçmen ailelerinin hem de alman ailelerinin değişen gereksinimlere ihtiyaç duyduklarını vurgulamaktadırlar. Göçmen ailelerinin alman ailelere göre değişen önemli gereksinimleri arasında dil ve kültürel farklılığa dair destekler yer almaktadır.

Kornmann (2003), PISA,2000 verilerine dayalı olarak, göçmen çocukları ve özel eğitim okulları ismiyle hazırladığı bildiriye, Almanya’da almanca okuma-yazma ve konuşma, matematik ve problem çözme becerilerinde başarısız kabul edilip özel eğitim okuluna devam eden çocukların göçmen çocukları olduğunu bildirmektedir. Göçmen ailelerin göçmenlikle beraberinde getirdikleri sorunların, çocukların eğitimlerini etkilediğini vurgulamaktadır.

Jeuk, (2004) Almanya’da yaşları üç ve dört olan, dokuz göçmen Türk çocuğuyla iki dillilik üzerine yaptığı bir araştırmasında, çocukların almanca dil gelişimlerini desteklemeye yönelik özel eğitime gereksinim duyduklarını ve bu gereksinimi karşılamak üzere öncelikle ebeveyn çalışmalarının yapılması gerektiğini savunmaktadır.

Ziemen, (2002), 1998-2000 yılları arasını kapsayan, 21 özel gereksinimli çocuk ailesinin, özel gereksinimli çocuklarıyla hayatlarını düzenleyebilmeleri için yeterlilik düzeyleri ve imkanları üzerine soru-cevap görüşmelerini içeren nitel bir araştırma yapmıştır. Araştırma verileri, ailelerin rehberlik ve duygusal, çocukları ve kendileri hakkında bilgi düzeyinde ve sosyal yeterlilik düzeyleri ile imkanlarının yetersiz olduğunu, bu bağlamda çocukları ve kendileri için destek sağlayıcılardan hizmet istediklerini göstermektedir.

Yapılan çalışmalarda, tanılama aşamasında ailenin psikolojik özelliklerinin değerlendirilmesi ve profesyonel yardım almalarının ve diğer genel hizmetlerin sağlanması, aile-çocuk etkileşiminin daha olumlu gelişmesinde ve çevrenin aileden beklentilerinin karşılanmasında etkili olacağı yönündedir. Araştırma bulguları anne-baba gereksinimlerinin, çocuğun özür türü, ailenin yapısına ve işleyişine, anne-babaların bilgi ve beceri düzeylerine ve ailenin yaşadığı topluma göre farklılaştığını göstermektedir.

Alanda yapılan araştırmalara dayanarak, zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip ailelerin gereksinimleri çocukların eğitimlerinde önemli bir yere sahiptir. Aile gereksinimlerinin iyi belirlenmesi, aile katılımını arttıracaktır. Bu doğrultuda geliştirilecek aile eğitimleri, hem çocuğu hem de ailesini destekleyecektir.

Almanya’da yaşayan, zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip Türk kökenli göçmen aileler düşünüldüğünde, alan yazında bahsedilen özelliklerin önemi daha da artmaktadır. Çocuklarının zihinsel yetersizliğine ek olarak göçmenlikle ilgili sorunların ve aile gereksinimlerinde buna dayalı olarak farklı ve fazla olacağı düşünülmektedir. Ailelerin, çocuklarının eğitime katılımları etkilenecektir. Almanya’da zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip Türk ailelerin gereksinimlerinin belirlenmesi ve buna dayalı olarak, çocukları ve kendilerini kapsayan, Türkçe olarak gerçekleştirilen bilgi sağlayıcı aile eğitimi yapılması planlanmıştır.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesi açıklanmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma, tek grup öntest-sontestten oluşan tekrarlı ölçümler yarı deneysel bir modelde desenlenmiştir. Bu desende deneysel işlemin etkisi tek bir grup üzerinde yapılan çalışmayla test edilir. Deneklerin bağımlı değişkene ilişkin ölçümleri uygulama öncesinde öntest, sonrasında sontest olarak aynı denekler ve aynı ölçme araçları kullanılarak elde edilir. Desende tek gruba ait öntest ve sontest değerleri arasındaki farkın anlamlılığı test edilir (Büyüköztürk, ve diğ. 2008). Araştırmanın bağımlı değişkeni ailelerin zihinsel yetersizlik ve Almanya'daki hizmetler hakkındaki bilgi düzeyleri, bağımsız değişkeni ise aileleri zihinsel yetersizlik ve Almanya'daki hizmetler hakkında bilgilendirmeye yönelik BAET isimli aile eğitimi toplantıdır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2008-2009 öğretim yılında Kuzey Ren-Vestfalya eyaleti Köln şehrinde yaşayan, zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip Türk aileleri oluşturmaktadır.

3.3. Ailelere ve Çocuklara İlişkin Bilgiler

Araştırmada çalışma grubunun belirlenebilmesi için ilk olarak aile eğitimi toplantılarının duyurusunu içeren ve aile ile ilgili bilgileri toplamaya yardımcı BAET Aile Bilgi Formu (Ek-1), Köln Üniversitesi çevresinde bulunan Türk öğretmenler aracılığıyla, zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip 58 Türk ailesine gönderilmiş ve bir hafta içerisinde araştırmacıya iletmeleri istenmiştir.

Aile Bilgi Formlarını aile eğitimi uygulamasına katılmak istediklerini işaretleyerek ve imzalayarak gönderen 28 katılımcı listelenmiş ve her birine çalışma boyunca her hangi bir karışıklığın olmaması için bir numara verilmiştir. Bu aşamada yedi katılımcı araştırmadan ayrıldığından dolayı araştırma, 21 katılımcı ile tamamlanmıştır.

Katılımcı sayısının düşük olması nedeniyle, kontrol grubu oluşturulamamıştır. Araştırmaya katılan aile üyelerinden yalnızca anneler değerlendirmede esas alınmıştır. Bazı babalar ve ailenin yakın çevresinden olan kişiler de uygulamaya zaman zaman katılmışlar, ancak her toplantıya devam etmedikleri için, değerlendirmeye alınmamışlardır. Buna göre, grupta 21 anne katılımcı olmuştur.

Araştırmaya katılan annelerin 15'i ilkokul mezunu, dördü ortaokul mezunu, biri Lise ve biri üniversite mezunudur. Araştırmaya katılan annelerin yaş özellikleri ise, en büyüğü 48, en küçüğü ise 22'dir. Mesleklerine ait özellikler ise, memur sınıfında iki anne, işçi sınıfında altı anne çalışmaktadır ve ev hanımı olan 13 anne vardır. Katılımcıların çocuk sayılarına ilişkin bilgiler ise, bir ila üç çocuğa sahip anne sayısı 17'dir. Dört ve üstü sayıya sahip anne sayısı dördür.

Katılımcıların zihinsel yetersizliği olan çocuklarının en düşük yaş değeri dört, en yüksek yaş değeri ise 14 olup, yaş ortalaması dokuzdur. Araştırmaya katılan sekiz anne kız çocuğuna sahiptir, 13 anne ise erkek çocuğuna sahiptir.

3.4. Bilgilendirici Aile Eğitimi Toplantıları (BAET)

Aile eğitimi toplantıları, Almanya'daki zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip Türk aileleri bilgilendirmek amacıyla hazırlanmış grup toplantılarıdır. Aile toplantılarının içeriği öntest olarak uygulanan aile gereksinimlerinin belirlenmesinden sonra deney süreci içerisinde geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Aile eğitimi uygulamaları, özel eğitim ve program geliştirme uzmanlarının görüşleri alınarak hazırlanmıştır.

BAET, uygulamanın amacı ve içeriği, öğrenme ve öğretme süreçleri ve değerlendirme olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

Aile eğitimi toplantılarındaki konular altı bölüme ayrılmıştır. Bu bölümler; a) Zihinsel Yetersizlik b) Hafif Derecede Zihinsel Yetersizlik, c) Özel Eğitim ve Almanya’da Özel Eğitim d) Özel Eğitim Sürecinde Sağlanan Destekler e) Boş zaman etkinlikleri ve f) Almanya’da Özel Eğitim Kanunu bilgilerini içermektedir.

BAET’in Amacı ve İçeriği

BAET’in genel amacı; Almanya’ da yaşayan zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip, uygulamaya katılan Türk ailelerini, zihinsel yetersizliği olan çocukların özellikleri, Almanya’da özel eğitim süreci, özel eğitim alanındaki desteklerin neler olduğu, boş zaman etkinlikleri, Almanya’da Özel Eğitim Yasası, haklarını ve gereksinimlerini nasıl karşılayabilecekleri konularında bilgilendirmektir.

Bu amaçla uygulamanın birinci bölümde zihin yetersizliğin ne olduğu, ikinci bölümünde hafif derecede zihinsel yetersizliğin ne olduğu, üçüncü bölümünde özel eğitim bilgisi ve Almanya’da özel eğitim, dördüncü bölümde özel eğitim sürecinde sağlanan destekler bilgisi, beşinci bölümde boş zaman etkinlikleri bilgisi ve altıncı bölümde ise Almanya’da özel eğitim kanunu bilgisi konularına yer verilmektedir. Bu genel amaç doğrultusunda toplantıların amaçları ve içeriği Ek-2’te verilmiştir.

3.5. Veri Toplama Araçları

Araştırma sorularına yanıt aramak amacıyla, ailelerin program öncesi ve sonrası anne babaların ve çocukların bazı özelliklerine ilişkin bilgilere gereksinim duyulmuştur. Bunlardan anne-baba ve çocuğa ilişkin bilgiler “BAET Aile Bilgi Formu” (Ek-1) ile anne-babalardan elde edilmiştir. Uygulamaya katılan ailelerin uygulama öncesi ve sonrası gereksinimlerinin belirlenmesine yönelik “BAET Gereksinim Belirleme Anketi” (EK-4) kullanılmıştır. Katılımcı ailelerin gereksinimleri doğrultusunda BAET gerçekleştirilmiştir.

Anne babaların uygulama öncesi ve sonrası zihinsel yetersizlik ve Almanya’daki hizmetler hakkındaki bilgi düzeyleri ise “BAET Bilgi Testi” (Ek-5) ile belirlenmiştir. Araştırmanın sosyal geçerlik verileri, uygulama sonunda ailelerle yapılan “BAET Aile Memnuniyet Formu” (Ek-6) ile toplanmıştır.

3.5.1. BAET Aile Bilgi Formu (Ek-1)

BAET Aile Bilgi Formu, anne-babanın adı-soyadını, yaşlarını, mezun oldukları okulu, mesleklerini, çocuğa ait yaş, cinsiyet, kardeş sayısı ve araştırmacının duyurusu ve tanıtımı gibi bilgileri içeren tanıtıcı bir formdur. BAET Aile Bilgi Formunun amacı, ailenin araştırmacı tarafından daha iyi tanınmasına ve katılımcıların uygulamaya katılım durumlarını belirlemeye yardımcı olmaktır. BAET Aile Bilgi Formu, çalışmanın yürütüldüğü Köln şehrinde görev yapan Türk öğretmenler aracılığıyla ve araştırmacı tarafından öğretmenler ya da e-posta ile toplanarak dosyalanmıştır.

3.5.2. BAET Bilgi Testi (Ek-5)

BAET uygulama öncesi ve sonrası Bilgi Testi, ailelerin uygulama öncesi ve sonrası zihinsel yetersizlik ve Almanya'daki hizmetler hakkında bilgi düzeylerini ölçmek için kullanılmış olan, aile eğitimi uygulamasındaki konularla paralel olarak hazırlanmış bir ölçme aracıdır. Bu araç BAET'e uygun olarak toplam 40 adet çoktan seçmeli sorudan oluşturulmuştur. Her sorunun 4 seçeneği bulunmaktadır. Her bir soru 1 puan değerindedir.

Bilgi testi geliştirilmeden önce, katılımcı ailelerin gereksinimleri belirlenmiş ve bu doğrultuda BAET konuları belirlenmiştir. Katılımcı grubun gereksinimleri doğrultusunda, gereksinim belirleme anketi içersindeki başlıklar dikkate alınarak sorular hazırlanmıştır. Bilgi testi soruları, belirlenen konulara uygun olarak hazırlanmış ve öncelikle özel eğitimci öğretmenlerin görüşüne sunulmuştur. Daha sonra öğretmen görüşleri doğrultusunda hazırlanan sorular, araştırmacı dahil olmak üzere üç uzman görüşü alınarak soruların seçimi yapılmıştır. Her biri dört seçenekten oluşan çoktan seçmeli toplam 40 adet soru belirlenmiştir. Test hazırlandıktan sonra, uygulama yapılmadan önce bir Türkçe öğretmeni tarafından kontrol edilmiştir.

BAET uygulama öncesi ve sonrası Bilgi Testi'nden alınacak en yüksek puan 40, en düşük puan 0'dır. BAET Bilgi Testi puanlarına ilişkin bir ölçek geliştirilmiştir. BAET Bilgi Testi, 0'dan 40'a kadar puanlama imkanına sahip bir testtir. Bu doğrultuda 4 grup puan aralığı belirlenmiştir. Her bir puan aralığı grubu belli bir değeri ifade etmektedir.

Ailelerin BAET Bilgi Testi puanlarına ilişkin geliştirilen ölçek aşağıdaki gibidir:

0-10 : çok yetersiz

10-20 : yetersiz

20-30 : yeterli

30-40 : çok yeterli

BAET uygulaması Öncesi ve Sonrası Bilgi Testi uygulama öncesi ve sonrasında ailelere toplu olarak uygulanmıştır. Bunun için ilk olarak araştırmacı, uygulamanın tanıtımının ve katılımcı sayısının kesinleştiği toplantıda ailelerle uygun zamanları tespit edilmiş ve toplantıların tarihlerini belirlemiştir. Uygulamadan önceki iki gün tüm aileler aranarak uygulamanın tarih, yer ve saati teyit edilmiştir.

Araştırmacı, toplantıya başlamadan önce aile sayısı kadar BAET Uygulama Öncesi ve Sonrası Bilgi Testi, kurşun kalem ve silgiyi konferans salonunda bulunan masanın üzerinde hazır bulundurmuştur. Yönergeyi yüksek sesle okumuş ve soruları cevaplamaları için ailelere 30 dakikalık bir süre vermiştir. BAET uygulaması Öncesi ve Sonrası Bilgi Testleri araştırmacı tarafından dosyalanarak saklanmıştır.

3.5.3. BAET Gereklinim Belirleme Anketi (Ek-4)

BAET Uygulama Öncesi ve Sonrası Gereklinim Belirleme Anketi, Almandan çevrilmiş olan “Fragebogen zur Bedürfnislage von Eltern behinderter Kinder” (FBEBK) anketidir (Eckert, 2007). Standardize çalışmaları yapılmış olan Anket, Eckert tarafından 2007 yılında 223 (166 anne, 57 baba) özürlü çocuk ailesine uygulanmıştır. Anket, 20 yaşa kadar çocukları olan aileleri kapsamaktadır. Cevaplama süresi 15 dakikadır. Eckert (2007), anketin güvenilirlik katsayısını alt ölçeklere göre şöyle hesaplanmıştır: Güvenirlik katsayıları bilgi gereklinimi alt ölçeği için .671, rehberlik ve destek gereklinimi için .783, rahatlama gereklinimine ilişkin .767, ve iletişim gereklinimine ilişkin ise .712 olarak hesaplanmıştır. Anketin orijinali Almandadır. Ancak katılımcı ailelerin dil sorunu yaşabilecekleri düşünülerek anket Türkçeye çevrilmiştir.

Anketin Türkçeye çevrilmesinde araştırmacının kendisi, Almanya’da yaşayan ve öğretmenlik yapan iki Türkçe öğretmeni tarafından kontrol edilmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Anketin Türkçeye çevrilmesi ve uygulanması konusunda

uzman kişilerin görüşü alınarak uygulanmıştır. Anket, 34 sorudan oluşmaktadır ve her bir soru 1'den 6'ya kadar hiç doğru değil'den çok doğru'ya kadar derecelendirilmiş likert tipi ölçeklidir. Anketin 1'den 6'ya kadar derecelendirilmiş ölçeği şu şekildedir:

1 : hiç doğru değil

2 : çok az doğru

3 : doğru

4 : sıklıkla doğru

5 : kesinlikle doğru

6 : çok doğru

Anket, bilgi gereksinimine ait 8 soru, rehberlik ve destek gereksinimine ait 9 soru, rahatlama ihtiyacına ait 9 soru ve iletişim ihtiyacına ait 8 sorudan oluşmaktadır. Anketin cevaplandırılması 15 dakikadır.

BAET Uygulama Öncesi Gereksinim Belirleme Anketi, uygulamaya katılan ailelere uygulama öncesinde uygulanmış ve ailelerin gereksinimleri belirlenmiştir. Ailelerin gereksinimleri doğrultusunda Aile Eğitimi Uygulaması konuları belirlenmiştir. Uygulamanın sonunda, BAET Uygulama Sonrası Gereksinim Belirleme Anketi uygulanan aile eğitim programının etkililiğini ölçmek için tekrar uygulanmıştır.

3.5.4. BAET Aile Memnuniyet Formu (Ek-6)

BAET Aile Memnuniyet Formu, katılımcı ailelerin uygulama hakkındaki görüşlerine başvurmak amacıyla hazırlanmış görüşme sorularından oluşmaktadır.

Soruların hazırlanmasında, toplantılara katılım, uygulama ve değerlendirme aşamalarına dair, ailelerin programa genel bakışlarını ölçmeye dayalı ve aynı zamanda programın etkililiğini ölçmesine dair soruların seçilmesine dikkat edilmiştir.

Soruların hazırlanmasında, programın uygulama öncesi, uygulama ve uygulama sonrası aşamalarını kapsayan ve bu aşamalarda katılımcı ailelerin görüşlerini ortaya koyacak soruların hazırlanmasına dikkat edilmiştir. Araştırmacının kendisi ve bu konuda uzman Köln Üniversitesi Öğretim Üyesi olan bir kişinin görüşü alınarak sorular hazırlanmıştır.

Daha sonra sorular özel eğitim alanındaki uzmanlara gönderilerek, uzman görüşü alınmıştır.

BAET Görüşme soruları, uygulama öncesi, uygulama ve uygulama sonrası aşamaları kapsayan toplam yedi sorudan oluşmaktadır. BAET tamamlandıktan sonra ailelerle yapılan telefon görüşmeleriyle, kendilerine uygun zaman belirlenmiş ve aileler araştırmacı tarafından ziyaret edilerek görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde ailelerin söyledikleri BAET Aile Memnuniyet Form Verisi olarak özetlenmiştir.

3.5.5. BAET El Kitabı (Ek-3)

Bilgilendirici El Kitabı uygulamada planlanan amaçlara uygun bilgileri içeren, katılımcıların her istediklerinde konuyla ilgili bilgilere ulaşabilecekleri yazılı bir kaynak niteliğindedir.

BAET El Kitabında kullanılan dil bir Türkçe öğretmeni tarafından kontrol edilmiş gerekli düzeltmeler yapılarak çoğaltılmıştır. Uygulama üç haftalık bir süreçte toplam altı toplantı şeklinde gerçekleştirilmiştir. BAET El Kitabı altı bölümden oluşmuştur. BAET'te işlenen amaca uygun bilgiler bu kitapçıkta yer almıştır. Her bir toplantı için hazırlanan sunumlardaki konularla paralel olarak bölümlere ayrılmış ve ailelere yazılı olarak sunulmuştur. BAET El Kitabı uygulamacı tarafından, amaçlara uygun bilgiler içerecek şekilde, A4 kağıdına yatay baskı yapıp karşılıklı iki sayfa oluşturularak hazırlanmış ve kişi sayısı kadar çoğaltılmıştır. BAET El Kitabı toplantıların içeriğine uygun olarak aşağıdaki bölümlerden oluşmaktadır:

Bölüm 1:

- Zihin Yetersizliği Olan Çocukların Özellikleri
- Zihin Yetersizliği Olan Çocukların Eğitiminin Önemi

Bölüm 2:

- Hafif Derecede Zihinsel Yetersizliği Olan Çocukların Özellikleri
- Hafif Derecede Zihinsel Yetersizliği Olan Çocukların Eğitiminin Önemi

Bölüm 3:

- Özel Eğitim
- Almanya’da Özel Eğitim

Bölüm 4:

- Özel Eğitim Sürecinde Sağlanan Destekler

Bölüm 5:

- Boş Zaman Etkinlikleri

Bölüm 6:

- Yasalar ve Haklar

Aile eğitimi uygulaması telefon görüşmeleriyle desteklenmiştir. Bu telefon görüşmelerinin amacı, genel olarak, ailelerin görüşlerini öğrenmek ve varsa ailelerin sorularını cevaplamaktır. Aile Eğitim Uygulaması, her toplantının başında bir önceki toplantının konusu hakkında soru-cevap şeklinde değerlendirilmiştir.

3.6. Deney Süreci

Deney sürecinde yapılan uygulamalar aşağıdaki takvime göre gerçekleştirilmiştir.

- a) Aile Eğitimi Uygulaması duyurusunu ve tanıtımını içeren BAET Aile Bilgi Formunun gönderilmesi / 12.12.2008
- b) Aile Eğitimi Uygulamasının tanıtımının yapılması ve katılımcı ailelere BAET Gereksinim Belirleme Anketinin uygulanması / 19.12.2008
- c) BAET Gereksinim Belirleme Anketi sonuçlarına dayalı olarak Aile Eğitimi Uygulaması konularının belirlenmesi, BAET Bilgi Testi’nin hazırlanması ve Aile Eğitimi uygulamasında kullanılacak olan BAET El Kitabının hazırlanması, uygulama takviminin belirlenmesi 20.12.08-08.01.09
- d) BAET Bilgi Testi’nin uygulanması, Aile Eğitimi Uygulaması 1. Bölüm / 09.01.2009
- e) Aile Eğitimi Uygulaması 2. Bölüm / 14.01.2009 tarihinde.

- f) Aile Eğitimi Uygulaması 3. Bölüm / 16.01.2009 tarihinde.
- g) Aile Eğitimi Uygulaması 4. Bölüm / 21.01.2009 tarihinde.
- h) Aile Eğitimi Uygulaması 5. Bölüm / 23.01.2009 tarihinde.
- i) Aile Eğitimi Uygulaması 6. Bölüm / 30.01.2009 tarihinde.
- j) BAET Gereksinim Belirleme Anketi ile BAET Bilgi Testi sonuçlarının uygulanması / 04.02.2009 tarihinde.
- k) Katılımcı ailelerle, BAET Aile Memnuniyet Formunun (EK-6) uygulanması / 04.02.2009 - 25.02.2009 tarihleri arasında.

Deney sürecine, katılımcı ailelere, BAET'in tanıtımı ve Aile Bilgi Formu (EK-1) ile istekli ailelerin belirlenmesi ve öntest toplantısının gün, saat ve yerini bildiren duyurunun 12.12.2008 tarihinde, Türk öğretmenler ve e-posta aracılığıyla gönderilmesi ile başlanmıştır. Duyurunun gönderildiği günün ertesi günü her hangi bir yanlış anlama veya duyuruların ailelere ulaşmaması durumu göz önünde bulundurularak, aileler araştırmacıda bulunan telefon numaralarından aranmıştır.

Tanıtım ve aile eğitimi uygulamalarına ilişkin gereksinim belirleme anketinin uygulanması için belirlenen tarihin, toplantının yeri ve saatinin doğru anlaşılıp anlaşılmadığı teyit edilmiştir. Duyurunun yapılmasından bir hafta sonra, 19.12.2008 tarihinde bir toplantı yapılmıştır. Toplantıda önce BAET'in amacı, içeriği ve nasıl uygulanacağı anlatılmış, daha önceden öğretmenler aracılığı ile katılımcı olarak Aile Bilgi Formunu imzalayarak gönderen ya da e-posta, telefonla katılmak istediğini bildiren ailelerin kesin olarak sayıları belirlenmiştir. Katılımcı olan her bir aileye öncelikle BAET Gereksinim Belirleme Anketi uygulanmıştır.

Toplantı sonunda, ailelerden toplanan öntest olarak uygulanan BAET Gereksinim Belirleme Anketi dosyalararak saklanmıştır. Gereksinim Belirleme Anketi doğrultusunda, BAET konuları ve içerik belirlenmiştir. Her bir katılımcıya aile eğitimi uygulamaları boyunca not tutabilecekleri bir not defteri ile bir kalem verilmiştir.

Ailelerle yapılan ilk toplantıda Almanya'daki zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip Türk ailelerin gereksinimleri doğrultusunda hazırlanan aile eğitimi uygulamasının etkililiği araştırmasının tanıtımı, kesin katılımcı sayısının belirlenmesi ve BAET Gereksinim Belirleme Anketinin uygulaması gerçekleştirilmiştir. Bunu izleyen iki hafta içersinde, ailelerin gereksinimleri doğrultusunda BAET Bilgi Testi ile BAET'te kullanılacak olan Bilgilendirici El Kitapçığı konuları hazırlanmıştır.

BAET'e katılımcı olarak belirlenen ailelere uygulanan BAET Gereksinim Belirleme Anketi sonuçları, bilgisayara girilmiş ve istatistiksel analizi gerçekleştirilmiştir. Anket, bilgi gereksinimi, rehberlik ve destek gereksinimi, rahatlama gereksinimi ve iletişim gereksinimi olmak üzere toplam dört gruptan oluşmaktadır. Her bir soru için birden altıya kadar gereksinim doğrultusunda ölçeklendirilmiştir.

Anketin tümüne, verilen yanıtlar toplanarak kişinin gereksinim duyduğu alanlar belirlenmektedir (Eckert, 2007). Buna göre, BAET'e katılan ailelerin sırasıyla bilgi gereksinimine, rehberlik ve destek gereksinimine, iletişim gereksinimine ve rahatlama gereksinimine ihtiyaç duydukları belirlenmiştir. Bilgi gereksinimine ait sorular, çocuğun engel türü ve özellikleri, eğitim gereksinimleri, kanunlar hakkında bilgileri içermektedir. Rehberlik ve destek gereksinimine ait sorular, çocuğu ve kendisi için destek imkanları ve destek sağlayıcılar hakkında bilgileri içermektedir. İletişim gereksinimine ait sorular, çocuğu ve kendisi hakkında bilgi alabileceği alan uzmanları, kurumlara dair bilgiler içermektedir. Rahatlama gereksinimine ait sorular ise, ailenin kendilerine zaman ayırma hakkında soruları içermektedir.

Ailelerin gereksinimleri doğrultusunda her bir soru grubuna göre konu başlıkları çıkarılmış ve BAET konuları belirlenmiştir. BAET konularına dayalı olarak BAET Bilgi Testi ve BAET El Kitabı hazırlanmıştır.

Toplantı konularına göre, bölümlere ayrılan BAET El Kitabı, katılımcı sayısı kadar çoğaltılmıştır. Her toplantı başında o günkü toplantı konusunun içinde yer aldığı BAET El Kitapçığı katılımcılara dağıtılmıştır.

Aile Eğitimi Uygulaması 1. Bölüm 09.01.2009 tarihinde uygulanmaya başlamadan önce BAET Bilgi Testi uygulanmış ve daha sonra konu anlatımı sunumuna geçilmiştir.

Toplantı sonunda katılımcıların soruları cevaplandırılmıştır. Bir sonraki Çarşamba günü 14.01.09 tarihinde, Aile Eğitimi 1. Bölümün soru-cevapla değerlendirilmesi yapılarak, Aile Eğitim Uygulaması 2. Bölüm yapılmıştır. Toplantı sonunda katılımcıların soruları cevaplandırılmıştır. Bir sonraki Cuma günü 16.01.09 tarihinde, Aile Eğitimi 2. Bölümün soru-cevapla değerlendirilmesi yapılarak, Aile Eğitimi Uygulaması 3. Bölüm yapılmıştır. Toplantı sonunda katılımcıların soruları cevaplandırılmıştır. Bir sonraki Çarşamba günü 21.01.09 tarihinde, Aile Eğitimi 3. Bölümün soru-cevapla değerlendirilmesi yapılarak, Aile Eğitimi Uygulaması 4. Bölüm yapılmıştır. Toplantı sonunda katılımcıların soruları cevaplandırılmıştır. Bir sonraki Çarşamba günü 23.01.09 tarihinde, Aile Eğitimi 4. Bölümün soru-cevapla değerlendirilmesi yapılarak, Aile Eğitimi Uygulaması 5. Bölüm yapılmıştır. Toplantı sonunda katılımcıların soruları cevaplandırılmıştır. Bir sonraki Cuma günü 30.01.09 tarihinde, Aile Eğitimi 5. Bölümün soru-cevapla değerlendirilmesi yapılarak, Aile Eğitimi Uygulaması 6. Bölüm yapılmıştır. Toplantı sonunda katılımcıların soruları cevaplandırılmıştır.

Toplantılar tamamlandıktan sonra BAET Gereksinim Belirlenme Anketi (EK-4) ve BAET Bilgi Testi (EK-5) sonestler olarak tekrar uygulanmıştır.

3.7. Verilerin Çözümlemesi

BAET'e katılan aile üyelerine öntest ve sonest şeklinde BAET Gereksinim Belirleme Anketi ile BAET Bilgi Testi uygulanmıştır. Her bir soru için aldıkları puanlar bilgisayara girilmiş, veriler istatistiksel çözülemeye tabi tutulmuştur.

Katılımcıların öntest ve sonestlerden aldıkları puanları ortalama, yüzdelerik değeri ve standart sapmaları tablolarda verilmiştir. Aralarındaki farklılıkları belirlemek amacıyla tek grup t- testi uygulanmıştır.

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde katılımcı ailelerin araştırma için geliştirilen BAET Öncesi ve Sonrası Bilgi Testi ile ilgili bilgi düzeyleri üzerindeki etkisine ilişkin, BAET Öncesi ve Sonrası Gereksinim Belirleme Anketi ile ilgili gereksinimlerine ilişkin ve uygulama sonrası ailelerle yapılan BAET görüşmelerine ilişkin bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1. BAET Bilgi Testine İlişkin Veriler

BAET sonunda, programa katılan ailelerin BAET Bilgi Testi'nin öntest ve sontest uygulamasından aldıkları puanlar ile BAET Gereksinim Belirleme Anketi öntest ve sontest uygulamasından aldıkları puanlar arasında fark olup olmadığını belirleyebilmek için her iki testin öncesindeki ve sonrasında puanlar birbiriyle karşılaştırılmıştır. Uygulama öncesi ve uygulama sonrasındaki BAET Bilgi Testi puan ortalamalarına ilişkin bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1

Ailelerin BAET Bilgi Testi Öntest ve Sontestten Aldıkları Puan Ortalamalarına İlişkin Veriler

Gruplar	N	X	SS	Sd	t	p
Öntest	21	18.70	2.99			
				20	2.80	0.00*
Sontest	21	30.0	3.30			

*p<0.05

Ailelerin, uygulama öncesi BAET Bilgi Testi puan toplamlarının ortalaması $X = 18.70$, BAET uygulama sonrası BAET Bilgi Testi puan toplamlarının ortalaması ise $X = 30,0$ 'dur. Sontest sonuçları, istatistiksel olarak daha olumlu olduğu anlaşılmaktadır. Yapılan t-testi analizi sonuçları, BAET'e katılan ailelerin öntestten aldıkları puanlar ile sontestten aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunduğunu göstermektedir. [$t(20) = 2,80$ $p < 0.05$]. Bu sonuçlara göre, katılımcıların BAET Bilgi Testi puanlarında gözlenen değişimlerin, uygulanan Aile Eğitimi Uygulamasına bağlanabileceğini göstermektedir.

BAET uygulama öncesi ve sonrası Bilgi Testi'nden alınabilecek en yüksek puan 40, en düşük puan 0'dır. BAET Bilgi Testi puanlarına ilişkin bir ölçek geliştirilmiştir. BAET Bilgi Testi, 0'dan 40'a kadar puanlama imkanına sahip bir testtir. Bu doğrultuda geliştirilen ölçeğe göre, BAET'e katılan ailelerin öntesten aldıkları puan ortalamaları sayı değeri "yetersiz" olarak değerlendirilebilir ve sontestten aldıkları puan ortalamaları ise "yeterli" olarak değerlendirilmektedir. Bu sonuçlar, BAET'e katılan ailelerin bilgi düzeylerinde anlamlı derecede bir fark olduğunu, ailelerin BAET öncesi bilgi düzeyleri yetersizken, BAET sonrası bilgi düzeylerinde yeterli durumuna geldikleri şeklinde yorumlanabilir. Sonuç olarak, BAET'in ailelerin bilgi düzeyinde etkili olduğu söylenebilir.

4.2. BAET Gereksinim Belirleme Anketine İlişkin Veriler

Uygulamaya katılan ailelere uygulama öncesi ve sonrasında BAET Gereksinim Belirleme Anketi uygulanmıştır. Tablo 2’de BAET Gereksinim Belirleme Anketi ile ilgili veriler yer almaktadır. Anket, “hiç doğru değil” den, “çok doğru” ya kadar 1’den 6’ya sıralanmıştır. BAET Gereksinim Belirleme Anketi verileri t-testi ile hesaplanmış ve katılımcıların her bir soruya verdikleri yanıtlar toplanarak elde edilmiştir.

Tablo 2

Ailelerin BAET Gereksinim Belirleme Anketi Öntest ve Sontestinden Aldıkları Puanların Ortalamalarına İlişkin Veriler

Gruplar	N	X	SS	Sd	t	p
Öntest	21	4.25	.213			
				20	13.93	0.00*
Sontest	21	2.47	.505			

*p<0.05

BAET Uygulama öncesi verilerine bakıldığında, ailelerin ankete verdikleri yanıtlar doğrultusunda, gereksinimlerinin daha yüksek olduğu ($X=4,25$) görülmektedir. Uygulama sonrası verilerine göre ise bu değer, ($X=2,47$) olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlara göre, BAET Gereksinim Belirleme Anketi uygulama öncesi ve sonrası arasında anlamlı bir farklılık olarak değerlendirilmektedir. . Uygulama öncesi katılımcı ailelerin gereksinimleri daha fazlayken, uygulama sonrasında gereksinimlerinin azaldığı görülmüştür. BAET Gereksinim Belirleme Anketi 1’den 6’ya kadar derecelendirilmiş likert tipi bir ankettir. BAET Gereksinim Belirleme Anketi verilerine göre, BAET öntest puan ortalaması 4.25 iken, BAET sontest sontest puan ortalaması 2.47’ye düşmüştür. Bu veriler derecelendirildiğinde, BAET öncesi aile gereksinimleri “sıklıkla-kesinlikle doğru” derecesindeyken, BAET sonrası “çok az doğru-doğru” derecesine düşmüştür.

Buna göre, Almanya'daki Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuğa Sahip Türk Ailelerin Gereksinimleri Doğrultusunda Hazırlanan Aile Eğitimi Uygulamasının ailelerin gereksinimlerini karşılamada etkili olduğu söylenebilir.

Özetle, katılımcı ailelerin gereksinimleri doğrultusunda geliştirilen Aile Eğitimi Toplantıları, Almanya'daki Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuğa Sahip Türk Ailelerin Gereksinimleri Doğrultusunda Hazırlanan Aile Eğitimi Uygulaması verilerine dayanarak, katılımcıların zihinsel yetersizlik ve Almanya'daki Hizmetler hakkında bilgi düzeylerinde artış olduğu, gereksinimlerinde ise azalma olduğu saptanmıştır.

Aileler, zihinsel yetersizlik ve Almanya'daki Hizmetler hakkında bilgi düzeylerinde “yetersizken”, “yeterli” duruma geldikleri ve aile gereksinimleri “sıklıkla-kesinlikle doğru” derecesinden, “çok az doğru-doğru” derecesine düşmüştür.

Bu sonuçlara göre, Almanya'daki zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip Türk aileleri için bilgilendirici aile eğitimi uygulamasının etkililiği araştırmasının etkili olduğu bulunmuştur.

4.3. BAET Aile Memnuniyet Formu Verilerine İlişkin Bilgiler

BAET sonrası, uygulamanın sosyal geçerliğini güçlendirmek için ailelerle görüşmeler yapılmıştır. Sekiz sorudan oluşan BAET Aile Memnuniyet Formu sorularına ailelerin verdikleri yanıtlar aşağıdaki gibidir.

Uygulamaya katılabilmek için günlük yaşamınızda bazı değişiklikler yaptınız mı sorusuna katılımcıların birçoğu uygulamaya katılabilmek için günlük yaşamında değişiklik yaptığını söyledi. Günlük yaşamlarında değişiklikler yapan annelerin geneli çocuklarını bir yere bırakmaları konusunda değişiklik yaptığını söylediler. Uygulama sırasında size dağıtılan materyaller hakkında neler söyleyebilirsiniz sorusuna annelerin hepsi kendilerine verilen materyalleri çok iyi bulduklarını belirttiler. Katılımcıların birçoğu, özellikle BAET Bilgilendirici El Kitabını beğendiklerini ve en çok ondan faydalandıklarını söylediler.

Uygulamanın Türkçe olması hakkında düşünceleriniz nelerdir sorusuna katılımcıların hemen hepsi özellikle Türkçe anlatımın olmasından dolayı katıldıklarını ifade ettiler.

Aile Eğitimi uygulanması ve organizasyonu ile ilgili neler söylemek istersiniz sorusuna katılımcıların birçoğu uygulamadan memnun olduklarını ancak ulaşım ile ilgili sıkıntı yaşadıklarını belirttiler.

Aile Eğitimi Uygulamasından memnun kaldınız mı sorusuna katılımcıların BAET'ten çok faydalandıklarını, dilinin Türkçe olmasından dolayı memnun olduklarını söylediler. Bazı anneler, toplantıların soru-cevap etkileşiminden özellikle faydalandıklarını belirttiler.

Almanya'da bu gibi Aile Eğitimlerinin yapılmasını ister miydiniz sorusuna katılımcıların birçoğu, bu gibi uygulamaların daha sık yapılması önerisinde bulundular. Okullarda Türkçe olarak bu gibi uygulamaların yapılmasının faydalı olabileceğini söylediler.

Bunların dışında söylemek istedikleriniz var mı sorusuna katılımcılardan gelen cevaplar genelde teşekkür ve öneri boyutundaydı. Annelerin birçoğu, Türkçe anlatım ve uygulamanın daha etkili olduğunu, bu gibi uygulamaların daha sık ve daha uzun toplantılar şeklinde yapılması önerisinde bulundular.

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmada toplanan verilerin istatistiksel çözümlenmeleri sonucunda elde edilen bulgular ışığında, aşağıdaki sonuçlar ortaya konmuş, uygulama ve ileri araştırmalara yönelik öneriler geliştirilmiştir.

5.1. Sonuç

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, katılımcılara uygulanan Almanya'daki Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuğa Sahip Türk Aileleri İçin Bilgilendirici Aile Eğitimi Toplantıları'nın ailelerin Zihinsel Yetersizlik ve Almanya'daki Hizmetler hakkında bilgi düzeylerinde anlamlı bir artışa yol açtığını göstermektedir. Öntest ve Sontest fark puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Bu sonuç, zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip katılımcı Türk annelerinin Zihinsel Yetersizlik ve Almanya'daki Hizmetler hakkındaki bilgi düzeylerinin Almanya'daki Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuğa Sahip Türk Ailelerin Gereksinimleri Doğrultusunda Hazırlanan Aile Eğitimi Uygulaması'na bağlanabileceğini göstermektedir.

Alan yazında, Almanya'da zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Türk ailelerini bilgilendirmeye yönelik Türkçe olarak yürütülmüş araştırma bulgularına rastlanmamaktadır. Bununla birlikte bilgi verici danışmanlık aile eğitiminin, ayrı ayrı konular olarak yürütüldüğü, çeşitli engel gruplarıyla çalışıldığı araştırmalar bulunmaktadır.

Sucuoğlu (1997), zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip anne-babaların aile özelliklerinin içinde buldukları kültürden etkilenebileceğini ve ailelere sağlanan destek ile farklılaşmanın etkilerini azaltmanın mümkün olabileceğini belirtmektedir.

Ziemen, (2002), ailelerin rehberlik ve duygusal, çocukları ve kendileri hakkında bilgi düzeyinde ve sosyal yeterlilik düzeyleri ile imkanlarını arttırabilmeleri için destek sağlayıcılardan hizmet istediklerini savunmaktadır.

Eckert, (2002), özel gereksinimli çocuk ailelerinin gereksinimlerini belirlemeye yönelik gereksinim belirleme çalışmasında, ailelerin sırasıyla bilgi gereksinimine, rehberlik ve destek gereksinimine ve son olarak rahatlama ihtiyacına gereksinimleri sonucuna varmıştır. Bu gereksinimler doğrultusunda yapılacak aile eğitiminin olumlu katkısı olacağını önermektedir.

Bu araştırmada elde edilen bulgular, ailelerinin gereksinimleri doğrultusunda bilgilendirilebilecekleri bulgusunu, dil ve kültüre ait farklılıkların aile eğitime katkısını ve ailelerin yeterlilik düzeylerini, kendilerine sunulan hizmetle arttırmanın mümkün olduğunu desteklemektedir.

5.2. Öneriler

Araştırma bulgularına göre, uygulamaya ve ileri araştırmalara yönelik olarak önerilerde bulunulabilir.

5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Araştırmada kullanılan, Türkçe olarak hazırlanmış el kitapçıkları Almanya'da Türk derneklerine, İlçe Bölge Müdürlüklerine, Konsolosluk Eğitim İdaresi'ne ve öğretmenlere verildiğinde, zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Türk ailelerine rehberlik edebilir.
2. Araştırma için gerçekleştirilen aile eğitimi uygulaması Almanya'daki Türk öğretmenleri tarafından orada bulunan ailelere değişik yönleriyle uyarlanarak uygulanabilir.

5.2.2 İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Geliştirilen aile eğitim uygulamasının etkililiği, farklı ölkelerde, daha fazla özel eğitim bilgisi ve daha fazla aile üzerinde araştırma desenlenerek araştırılabilir.
2. Aileler çocuklarının yetersizlik ve eğitim durumu hakkında bilgilendirmeye yönelik programı tamamladıktan sonra, ailelerin kaygı düzeyleri, okul algısı üzerine etkisini inceleyen çalışmalar gerçekleştirilebilir.
3. Ana dile dayalı aileleri bilgilendirici aile eğitimi uygulamaları farklı özürlü gruplarından çocuk ailelerine dönük olarak geliştirilerek etkililiği araştırılabilir.

EKLER

EK	Sayfa
EK-1 AİLE BİLGİ FORMU.....	48
EK-2 BAET AMAÇ VE İÇERİĞİ.....	50
EK-3 BAET EL KİTABI.....	64
EK-4 BAET GEREKSİNİM BELİRLEME ANKETİ.....	136
EK-5 BAET BİLGİ TESTİ.....	141
EK-6 BAET AİLE MEMNUNİYET FORMU.....	151

EK 1 - BAET AİLE BİLGİ FORMU

ALMANYA'DAKİ ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUĞA SAHİP TÜRK AİLELERİ İÇİN BİLGİLENDİRİCİ AİLE EĞİTİMİ UYGULAMASI'NIN ETKİLİLİĞİ

I. Aile Eğitimi Uygulaması Tanıtımı ve Bilgi İçerikli Duyuru

Bu araştırma ve aile eğitim programı Türkiye’de bulunan Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Melahat Balta tarafından “**Almanya’daki Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuğa Sahip Türk Aileleri İçin Bilgilendirici Aile Eğitimi Uygulaması’nın Etkililiği**” başlığıyla gerçekleştirilecektir. Araştırma ve aile eğitim uygulamasına katılım gönüllüdür. Katılımcıların kimlik bilgileri ve onayları sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır ve başka hiçbir amaçla kullanılmayacaktır. Bu araştırma, Köln Şehri ve civarında bulunan, zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip Türk ailelerinin gönüllü katılımlarıyla gerçekleştirilecektir. Aile Eğitimi Uygulamasına başlamadan önce, katılımcı ailelere çocuklarının ve kendilerinin bilgiye dayalı gereksinimlerinin belirlenmesi “BAET Gereksinim Belirleme Anketi” ile gerçekleştirilecektir. Katılımcı grubun gereksinimlerine dayalı olarak Aile Eğitimi Uygulaması konuları belirlenecek ve uygulama gerçekleştirilecektir. 19.12.2008 tarihinde tanışma toplantısı ve Aile Eğitimi Uygulaması ile ilgili tanıtım yapılacaktır. Katıldığınız için teşekkür ederim.

Melahat Balta

II. Kimlik Bilgileri

Programa Katılan Ebeveyn:

Anne

Baba

Ad-Soyad : _____

Doğum Tarihi : _____

Öğrenim Durumu : _____

Meslek : _____

Aylık Gelir : _____

Çocuk Sayısı : _____

-I-

Çocuğun Yaşı : _____

Çocuğun Engel Türü : _____

Başka Engelli(varsaa) : _____

Adres: _____

E-Posta(varsaa) : _____

Telefon : _____

Eğer E-Posta adresiniz yoksa size ulaşabileceğimiz bir kişinin e-Posta adresini yazınız ya da telefon numaranızı yazınız.

III. Onay

Türkiye’de bulunan Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Melahat Balta tarafından gerçekleştirilecek olan “**Almanya’daki Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuğa Sahip Türk Aileleri İçin Bilgilendirici Aile Eğitimi Uygulaması’nın Etkililiği**” araştırma ve aile eğitim uygulamasına gönüllü olarak katılıyorum. Araştırma ve aile eğitim uygulaması hakkında gerekli bilgileri edindim.

Ad-Soyad: _____

Tarih : _____

İmza: _____

-II-

EK 2 – BAET’İN AMAÇ VE İÇERİĞİ

Almanya’daki Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuğa Sahip Türk Aileleri İçin Bilgilendirici Aile Eğitimi Uygulamasının Etkililiği

Genel Amaç

Bu araştırmada amaç, Almanya’ da yaşayan zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Türk aileleri, zihinsel yetersizliği olan çocukların zellikleri, Almanya’da zel Eğitim süreci, özel eğitim alanındaki desteklerin neler olduğu, boş zaman etkiliklerini bilmeleri, Almanya’da zel Eğitim kanunu, haklarını ve gereksinimlerini nasıl karşılayabileceklerini öğreneceklerdir.

Alt Amaçlar

Alt Amaç I

1: Zihinsel Yetersizliğin ne olduğu bilgisi

1.1: Aileler, zihinsel yetersizliğin ne olduğunu, oluşum nedenlerini, özelliklerini söylerler.

Alt Amaç II

2: Hafif Derecede Zihinsel Yetersizliğin ne olduğu bilgisi

2.1: Aileler, hafif derecede zihinsel yetersizliğin ne olduğunu, nedenlerini ve özelliklerini söylerler.

Alt Amaç III

3. Özel Eğitim bilgisi ve Almanya’da zel Eğitim

3.1: Aileler, zel Eğitimin özelliklerini söylerler; Aileler, Almanya’da özel eğitimin özelliklerini söylerler.

Alt Amaç IV

4. Özel Eğitim sürecinde sağlanan destekler bilgisi

4.1: Aileler, Almanya’ da Özel Eğitim sürecinde sağlanan destekleri söylerler.

Alt Amaç V

5. Boş zaman etkinlikleri bilgisi

5.1: Aileler, boş zaman etkinliklerini söylerler.

Alt Amaç VI

6. Almanya’da Özel Eğitim kanunu bilgisi

5.1: Aileler, Almanya’da özel eğitim ile ilgili kanunları söylerler.

İÇERİK

Almanya’ da yaşayan zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Türk aileleri, zihinsel yetersizliği olan çocukların özellikleri, Almanya’da Özel Eğitim süreci, özel eğitim alanındaki desteklerin neler olduğu, boş zaman etkinliklerini bilmeleri, Almanya’da Özel Eğitim kanunu, haklarını ve gereksinimlerini nasıl karşılayabileceklerini öğrenme, açıklama ve ifade etme şeklinde tanımlanabilir.

1.Zihinsel yetersizliğin ne olduğu bilgisi

Zihinsel yetersizliğini etkileyen faktörler

2.Hafif derecede zihinsel yetersizliğin ne olduğu bilgisi

Hafif derecede zihinsel yetersizliği etkileyen faktörler

3. Özel Eğitimin ne olduğu bilgisi; Almanya’da özel eğitim bilgisi

Özel Eğitimin kapsadığı özellikler; Almanya’da özel eğitimin kapsadığı özellikler

4.Özel eğitim sürecinde sağlanan destekler bilgisi

Almanya’da özel eğitim sürecinde sağlanan desteklerin özellikleri

5.Boş zaman etkinlikleri bilgisi

Boş zaman etkinliklerinin neler olabileceği

6.Almanya’da özel eğitim kanunu bilgisi

Almanya’da özel eğitim kanununun özellikleri

SÜREÇLER

Ortam

Uygulamanın yapılacağı ortam ailelerin ve öğretmenin rahatlıkla çalışabilecekleri bir ortam olacaktır. Uygulama sürecinde Köln şehrinde bir okulun konferans (toplantı) salonu kullanılacaktır.

Uygulamanın yapılacağı ortamda aile bireylerinin rahatlıkla oturup dinleyebilecekleri sandalye ve masa bulunmalıdır. Ayrıca aile bireylerinin not tutabilecekleri not defteri ve kalem önceden hazırlanmalıdır. Bunun dışında konferans salonunda uygulayıcının görsel olarak sunabileceği bir yazı tahtası, bilgisayar ve yansıtıcı bulunmalıdır.

Araç- Gereçler

1. BAET El Kitabı

Bilgilendirici El Kitapçığının amacı, Almanya’ da yaşayan zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip uygulamaya katılan Türk ailelerinin, zihinsel yetersizliği olan çocukların özelliklerini, Almanya’da Özel Eğitim sürecini, özel eğitim alanındaki desteklerin neler olduğunu, boş zaman etkinliklerini, Almanya’da Özel Eğitim kanununu, haklarını ve gereksinimlerini nasıl karşılayabilecekleri gibi bilgileri içeren evde okuyarak bilgi sağlayabilecekleri ve her zaman kullanabilecekleri yazılı bir kaynak materyal sahibi olmalarıdır.

Bilgilendirici El Kitapçığında BAET’in içeriğine paralel bilgiler bulunmaktadır. BAET El Kitabı altı bölümden oluşmuştur ve her bir toplantıda o günkü toplantının kitapçığı ailelere dağıtılmıştır (bkz. EK-3).

2. BAET Gereksinim Belirleme Anketi

Gereksinim belirleme anketinin amacı, ailelerin ne tür bilgilere ihtiyacı olduklarını belirlemek ve aile eğitimi uygulamasını belirlenen bu gereksinimler doğrultusunda geliştirmektir (bkz. EK-4).

BAET Gereksinim Belirleme Anketi, Aile Eğitimi konularını belirlenmeden önce uygulanmalıdır. Ailelere uygulanan BAET Gereksinim Belirleme Anketi sonucunda belirlenen bilgi gereksinimleri Aile Eğitimi Uygulamasının konu başlıkları olarak belirlenir ve içerik ile program bu doğrultuda geliştirilir. BAET sonunda Sontest olarak tekrar uygulanmalıdır.

3. Ölçü Aracı

Değerlendirme Ölçü Aracının amacı, uygulamaya katılan ailelerin zihinsel yetersizliği olan çocukları hakkında temel özellikleri bilip bilmediklerini ve Almanya’da Özel Eğitim sürecine ilişkin, hakları ve gereksinimlerini nasıl karşılayabilecekleri bilgileri ölçmektir.

Ölçü aracı ailelere yöneltilecek sorulardan oluşmaktadır. BAET Bilgi Testi Öntest ve Sontest olmak üzere iki formdadır. Ailelere ilk toplantıya başlamadan önce Öntest formu uygulanmalıdır. Uygulama sonrası bilgilerini ölçmek üzere Sontest formu kullanılmalıdır (bkz. EK-5).

4. Power-Point Sunular

Katılımcı ailelere, Toplantılarda Aile Eğitimi Uygulaması konuları uzman tarafından hazırlanmış sunulara yer verilecektir.

Değerlendirme

Aile Eğitimi Uygulaması konularını belirlemek için aile bireylerinin gereksinimleri belirlenecektir. Katılımcı ailelerin gereksinimleri doğrultusunda Aile Eğitimi Uygulaması (BAET) konuları belirlenecek ve içerik oluşturulacaktır. Buna dayalı olarak, BAET Bilgi Testi hazırlanacaktır. Öğretim uygulamasına geçilmeden önce, hazırlanan Bilgi Testi hedef davranışa ilişkin performanslarını belirlemek amacıyla aile bireylerine değerlendirme ölçü aracı uygulanacaktır. Bu değerlendirme Öntest niteliğindedir. Öntest uygulaması, programa katılacak aile bireylerine dağıtılarak,

kendilerinin cevaplamaları sağlanacaktır. Sontest uygulaması da program sonunda Öntest gibi yapılacaktır. BAET Gereksinim Belirleme Anketi ve Bilgi Testi, katılımcıların uygulama sonunda gereksinimlerinde ve bilgi düzeylerinde bir farklılığa yol açıp açmadığını ölçmek için BAET sonunda tekrar uygulanacaktır.

Öğretime başlamadan önce aile eğitim programına katılacak aileler ve uygulamacı bir araya gelecekler ve Öntest olarak öncelikle BAET Gereksinim Belirleme Anketi uygulanacaktır. Gereksinimlerine dayalı olarak konu başlıkları belirlenecek ve Aile Eğitimi Uygulaması (BAET) içeriği, Uygulama Takvimi, Bilgi Testi ve Bilgilendirici El Kitapçığı bölümler halinde geliştirilip hazırlanacaktır. Hazırlanan Aile Eğitimi Programı konularını kapsayan Bilgi Testi, öğretime başlamadan önce katılımcıların hepsine yapılacaktır. Daha sonra uygulamaya geçilecektir. Aile Eğitimi Uygulama toplantı için belirlenen gün ve tarihte katılımcılarla toplanılıp, uygulamacı tarafından hazırlanan BAET El Kitapçığı ailelere dağıtılarak, araştırmacının kendisi tarafından sunum yapılacaktır. Ailelere evde okumaları için hedef davranışlara yönelik hazırlanan BAET El Kitapçığı verilecektir.

Aile Eğitimi Uygulaması / BAET

Bu Aile Eğitimi uygulamaya başlamadan önce, çalışılacak ailelerin özellikleri ve bu özelliklere uygun araç-gereçler hazırlanmalıdır. Katılımcı aileler belirlendikten sonra çalışmaya başlamadan önce bu ailelerle bir ön görüşme düzenlenmelidir. Ön görüşmede ailelere programın tanıtımı ve ailelerin gereksinimlerini belirlemek için BAET Gereksinim Belirleme Anketi uygulanmalıdır. BAET içeriği, ailelerin belirlenen gereksinimlerine dayalı olarak geliştirilecektir. Ailelerin gereksinimlerine dayalı olarak hazırlanıp geliştirilen Aile Eğitimi Uygulaması için, katılımcıların başlama düzeylerini belirlemek üzere, uygulamaya geçilmeden önce ölçü aracı düzenlenmeli ve uygulanmalıdır. Ölçü aracı Bilgi düzeyinde olup, katılımcıların bilgilerini ölçmeye yarayacaktır. Aile Eğitimi Uygulaması uygulamaya geçmeden önce eğitimin tarihleri ve saati belirlenmelidir.

Öntest olarak uygulanan BAET Gereksinim Belirleme Anketi programı uygulamadan en az iki hafta önce ailelerle yeri ve zamanı planlanarak uygulanması gerekmektedir. Buna dayalı olarak geliştirilen Aile Eğitimi Programı değerlendirme ölçü aracı olan,

bilgi düzeyinde BAET Bilgi Testi Öntesti uygulanmalıdır ve öğretim toplantılarına geçilmelidir. Aile Eğitimi Uygulaması sonunda BAET Gereksinim Belirleme Anketi ve BAET Bilgi Testi değerlendirme ölçü araçları Sontestler olarak uygulanmalıdır.

BAET Toplantı Planları

Toplantı No: 1

Toplantı Tarihi:

Süre: 90dk. 40 +40 ; 10 dk. Ara

Ortam: Okulun konferans salonunda uygulamacı ve aileler rahat oturabilecekleri sandalye, masa ve not tutabilecekleri not defteri ve kalem bulunmalıdır. Uygulamanın yapıldığı ortamda uygulamayı etkileyecek telefon, gürültü gibi uyarılar bulunmamalıdır.

Amaç: Aileler, zihinsel yetersizliğin ne olduğunu, nedenlerini, eğitim gereksinimlerini bilirler.

Yöntem ve Teknik:

1. BAET El Kitapçığından amaçla ilgili bölüm uzman tarafından ailelere anlatılacaktır.
2. Powerpoint sunu eşliğinde konu aktarımı gerçekleştirilecektir.

Araç-Gereçler:

1. Değerlendirme Ölçü Aracı
2. BAET El Kitapçığı
3. Not defteri ve kalem

Uygulama:

Öğretim uygulamasına geçilmeden önce aile bireylerinin hedef davranışa ilişkin performanslarını belirlemek amacıyla aile bireylerine değerlendirme ölçü aracı Öntest (BAET Bilgi Testi) uygulanacaktır.

1.Toplantıda, BAET El Kitapçığında yer alan zihinsel yetersizliğin ne olduğu, nedenleri ve eğitim gereksinimlerine ait bilgiler ailelere anlatılır. Ailelerin ve uzmanın birbirlerine sorular sormasıyla toplantı soru-cevap şeklinde gerçekleştirilir.

Örneğin; Zihinsel yetersizlik nedir, zihinsel yetersizliği etkileyen faktörler nelerdir, özür grupları nelerdir gibi. Aileler sorulan sorulara uygun yanıtlar veriyorsa, sözel pekiştireçle, evet, çok doğru, çok güzel gibi pekiştirilir. Toplantının sonunda ailelere BAET El Kitapçığı materyali evde okumak üzere dağıtılır ve bir sonraki toplantının amacı ailelere söylenerek, toplantının tarihi ve yeri hatırlatılarak ailelere toplantıya katıldıklarından dolayı teşekkür edilir ve toplantı bitirilir.

Toplantının Değerlendirilmesi: Toplantının sonunda soru-cevap ile etkileşim sağlanacaktır.

Toplantı No: 2

Toplantı Tarihi:

Süre: 90 dk. 40 +40 ; 10 dk. Ara

Ortam: Okulun Konferans salonunda, uzmanın ve aile bireylerinin rahat oturabilecekleri sandalye, masa ve not tutabilecekleri not defteri ve kalem bulunmalıdır. Uygulamanın yapıldığı ortamda uygulamayı etkileyecek telefon, gürültü gibi uyarılar bulunmamalıdır.

Amaç: Aileler, hafif derecede zihinsel yetersizliğin ne olduğunu bilirler.

Yöntem ve Teknik:

1. BAET El Kitapçığından amaçla ilgili bölüm uzman tarafından ailelere anlatılacaktır.
2. Powerpoint sunu eşliğinde konu aktarımı gerçekleştirilecektir.

Araç-Gereçler:

1. BAET El Kitapçığı
2. Bilgisayar
3. Not defteri ve kalem

Uygulama:

2.Toplantı, 1. toplantının tekrarı ile başlar. Uzman ailelere zihinsel yetersizlik bilgisini, oluşum nedenlerini hatırlatılır. Ailelere Bilgilendirici El Kitapçığından ilgili bölümü okuyup okumadıklarını ve anlamadıkları kısımları yazılı olarak küçük notlarla kendisine vermelerini ister.

Uzman, BAET El Kitapçığında yer alan hafif derecede zihinsel yetersizliğin ne olduğunu Powerpoint eşliğinde anlatır. Ailelerden anlatılan madde ve kendi deneyimleri ile ilişki kurması istenir. Örneğin; çocuğunuzda öğrenme yetersizliği özellikleri gözlemliyor musunuz, öğrenme yetersizliğinde dil-kültür farklılığı ne derece etkilidir gibi.

Aileler sorulan sorulara uygun yanıtlar veriyorsa, sözel pekiştireçle, evet, çok doğru, çok güzel gibi pekiştirilir. Bir sonraki toplantının amacı ailelere söylenerek, toplantının tarihi ve yeri belirlenerek ailelere toplantıya katıldıklarından dolayı teşekkür edilir ve toplantı bitirilir. Toplantının sonunda ailelere BAET El Kitapçığı materyali evde okumak üzere dağıtılır.

Toplantının Değerlendirilmesi: Toplantının sonunda soru-cevap ile etkileşim sağlanacaktır.

Toplantı No: 3

Toplantı Tarihi:

Süre: 90 dk. 40 +40 ; 10 dk. Ara

Ortam: Okulun Konferans salonunda, uzmanın ve aile bireylerinin rahat oturabilecekleri sandalye, masa ve not tutabilecekleri not defteri ve kalem bulunmalıdır. Uygulamanın yapıldığı ortamda uygulamayı etkileyecek telefon, gürültü gibi uyarılar bulunmamalıdır.

Amaç: Aileler, özel eğitimin ne, kimlere yönelik olduğunu bilirler.

Aileler, Almanya'da özel eğitim süreci özelliklerini bilirler.

Yöntem ve Teknik:

1.BAET El Kitapçığından amaçla ilgili bölüm uzman tarafından ailelere anlatılacaktır.

2.Powerpoint'ten yararlanarak zihinsel yetersizliği olan çocukların akademik özelliklerinden görsel olarak bilgilendirme yapılacaktır.

Araç-Gereçler:

- 1.BAET El Kitapçığı
2. Powerpoint
- 3.Not defteri ve kalem

Uygulama:

3.Toplantı, 2. toplantının tekrarı ile başlar. Uzman, ailelere hafif derecede zihinsel yetersizlik bilgilerini hatırlatır. Ailelere BAET El Kitapçığındaki bölümü okuyup okumadıklarını ve anlamadıkları kısımları yazılı olarak küçük notlarla kendisine verilmesini ister.

Uzman, BAET El Kitapçığında yer alan özel eğitim ve Almanya'da özel eğitim süreci özelliklerinin ne olduğunu Powerpoint eşliğinde anlatır. Ailelerden, anlatılan madde ve kendi deneyimleriyle ilişki kurması istenir.

Örneğin; Sizin çocuğunuz ilk ne zaman tanındı, tanılama işleminden sonra hangi aşama ile devam edildi, özel eğitim nedir, kimlere yöneliktir, erken özel eğitim nedir gibi. Aileler sorulan sorulara uygun yanıtlar veriyorsa, sözel pekiştirmeyle, evet, çok doğru, çok güzel gibi pekiştirilir. Bir sonraki toplantının amacı ailelere söylenerek, toplantının tarihi ve yeri belirlenerek ailelere toplantıya katıldıklarından dolayı teşekkür edilir ve toplantı bitirilir. Toplantının sonunda ailelere BAET El Kitapçığı materyali evde okumak üzere dağıtılır.

Toplantının Değerlendirilmesi: Toplantının sonunda soru-cevap ile etkileşim sağlanacaktır.

Toplantı No: 4

Toplantı Tarihi:

Süre: 90 dk. 40 +40 ; 10 dk. Ara

Ortam:

Okulun Konferans salonunda, uzmanın ve aile bireylerinin rahat oturabilecekleri sandalye, masa ve not tutabilecekleri not defteri ve kalem bulunmalıdır. Uygulamanın yapıldığı ortamda uygulamayı etkileyecek telefon, gürültü gibi uyarılar bulunmamalıdır.

Amaç: Aileler, Almanya’da Özel Eğitimi kapsayan kendilerine ve çocuklarına sağlanan destekleri ve özelliklerini bilirler.

Yöntem ve Teknik:

- 1.BAET El Kitapçığından amaçla ilgili bölüm uzman tarafından ailelere anlatılacaktır.
2. Powerpoint eşliğinde Almanya’da özel eğitim süreciyle ilişkili sunu yapılacaktır.

Araç-Gereçler:

1. BAET El Kitapçığı
- 2.Powerpoint
- 3.Not defteri ve kalem

Uygulama:

4.Toplantı, 3. toplantının tekrarı ile başlar. Uzman, ailelere zihinsel yetersizliği olan çocukların akademik özelliklerinin neler olduğunu hatırlatır. Ailelere BAET El Kitapçığındaki bölümü okuyup okumadıklarını ve anlamadıkları kısımları yazılı olarak küçük notlarla kendisine verilmesini ister.

Uzman, BAET El Kitapçığında yer alan özel eğitim sürecinde sağlanan desteklerin neler olduğunu Powerpoint sunusu eşliğinde anlatır. Ailelerden anlatılan madde ve kendi çocuklarıyla ilişki kurması istenir.

Örneğin; Özel eğitim sürecinde destekler nelerdir, sizin çocuğunuz burada hangi özel eğitim hizmetinden faydalıyor gibi. Aileler sorulan sorulara uygun yanıtlar veriyorsa, sosyal pekiştirmeyle, evet, çok doğru, çok güzel gibi pekiştirilir. Bir sonraki toplantının amacı ailelere söylenerek, toplantının tarihi ve yeri belirlenerek ailelere toplantıya katıldıklarından dolayı teşekkür edilir ve toplantı bitirilir. . Toplantının sonunda ailelere BAET El Kitapçığı materyali evde okumak üzere dağıtılır.

Toplantının Değerlendirilmesi: Toplantının sonunda soru-cevap ile etkileşim sağlanacaktır.

Toplantı No: 5

Toplantı Tarihi:

Süre: 90 dk. 40 +40 ; 10 dk. Ara

Ortam: Okulun Konferans salonunda, uzmanın ve aile bireylerinin rahat oturabilecekleri sandalye, masa ve not tutabilecekleri not defteri ve kalem bulunmalıdır. Uygulamanın yapıldığı ortamda uygulamayı etkileyecek telefon, gürültü gibi uyarılar bulunmamalıdır.

Amaç: Aileler, boş zaman etkinliklerinin neler olduğunu bilirler.

Yöntem ve Teknik:

1. BAET El Kitapçığından amaçla ilgili bölüm uzman tarafından ailelere anlatılacaktır.
2. Videodan Almanya'da özel eğitim süreciyle ilişkili görüntü ve Power Point Sunusu.

Araç-Gereçler:

1. BAET El Kitapçığı
2. Powerpoint
3. Not defteri ve kalem

Uygulama:

5. Toplantı, 4. toplantının tekrarı ile başlar. Uzman, ailelere zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip ailelere sağlanan desteklerin neler olduğunu hatırlatır. Ailelere BAET El Kitapçığındaki bölümü okuyup okumadıklarını ve anlamadıkları kısımları yazılı olarak küçük notlarla kendisine verilmesini ister.

Uzman, BAET El Kitapçığında yer alan zihinsel yetersizliği olan çocukların boş zaman etkinliklerini değerlendirme konusunu Powerpoint eşliğinde anlatır. Ailelerden anlatılan madde ve kendi çocuklarıyla ilişki kurması istenir.

Örneğin; Özel gereksinimli çocuklar için boş zaman etkinlikleri niçin önemlidir, boş zaman etkinlikleri nasıl belirlenir, kardeş çocuklar arasındaki iletişim problemlerin neler olduğunu, diğer çocuğunuzu zihinsel yetersizliği olan çocuğunuzun eğitimine nasıl dahil edebilirsiniz gibi.

Aileler sorulan sorulara uygun yanıtlar veriyorlarsa, sosyal pekiştireçle, evet, çok doğru, çok güzel gibi pekiştirilir. Bir sonraki toplantının amacı ailelere söylenerek, toplantının tarihi ve yeri belirlenerek ailelere toplantıya katıldıklarından dolayı teşekkür edilir ve toplantı bitirilir. . Toplantının sonunda ailelere “BAET El Kitapçığı” materyali evde okumak üzere dağıtılır.

Toplantının Değerlendirilmesi: Konuyla ilgili örnek video izletilir. Toplantının sonunda soru-cevap ile etkileşim sağlanacaktır.

Toplantı No: 6

Toplantı Tarihi:

Süre: 90 dk. 40 +40 ; 10 dk. Ara

Ortam:

Okulun Konferans salonunda, uzmanın ve aile bireylerinin rahat oturabilecekleri sandalye, masa ve not tutabilecekleri not defteri ve kalem bulunmalıdır. Uygulamanın yapıldığı ortamda uygulamayı etkileyecek telefon, gürültü gibi uyarılar bulunmamalıdır.

Amaç: Aileler, Almanya’da özel eğitim kanunu hakkında bilgileneceklerdir.

Yöntem ve Teknik:

1. BAET El Kitapçığından amaçla ilgili bölüm uzman tarafından ailelere anlatılacaktır.
2. Powerpoint sunusu.

Araç-Gereçler:

1. BAET El Kitapçığı
2. Powerpoint
3. Not defteri ve kalem

Uygulama:

6. Toplantı, 5. toplantının tekrarı ile başlar. Uzman, ailelere zihinsel yetersizliği olan çocukların boş zaman etkinliklerini konusunu hatırlatır. Ailelere BAET El Kitapçığındaki bölümü okuyup okumadıklarını ve anlamadıkları kısımları yazılı olarak küçük notlarla kendisine verilmesini ister.

Uzman, BAET El Kitapçığında yer alan zihinsel yetersizliği olan çocuklar ve özel eğitim kanununun ilgili kısmını Powerpoint eşliğinde anlatır. Ailelerden anlatılan madde ve kendi çocuklarıyla ilişki kurması istenir.

Örneğin; Haklarınızı biliyor musunuz, özel eğitime muhtaç çocuklar kim tarafından ve nerede tanılanmaktadırlar, hangi özel eğitim desteğini alıyorsunuz gibi. Aileler sorulan sorulara uygun yanıtlar veriyorsa, sözel pekiştirmeyle, evet, çok doğru, çok güzel gibi pekiştirilir. Bir sonraki toplantının amacı ailelere söylenerek, ailelere toplantıya katıldıklarından dolayı teşekkür edilir ve Aile Eğitim Programı bitirilir. Toplantının sonunda ailelere BAET El Kitapçığı materyali evde okumak üzere dağıtılır.

Toplantının Değerlendirilmesi: Toplantının sonunda soru-cevap ile etkileşim sağlanacaktır.

Aile Eğitimi Uygulamasının sonunda, uzman tarafından geliştirilip uygulanan programın etkililiğini değerlendirmek için, uygulamaya başlamadan önce öntestleri gerçekleştirilen “BAET Gereksinim Belirleme Anketi” ile “BAET Bilgi Testi” sontestler olarak uygulanmalıdır.

EK-3 BAET EL KİTAPÇIĞI

ALMANYA'DAKİ ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUĞA SAHİP TÜRK AİLELERİN GEREKSİNİMLERİ DOĞRULTUSUNDA HAZIRLANAN AİLE EĞİTİMİ UYGULAMASININ ETKİLİLİĞİ

Melahat Balta

Köln, 2009

1.BÖLÜM

ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ

ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ VE ÖNEMİ

Zihinsel Yetersizlik

Zihinsel Yetersizliklere ilişkin tanımlar 1800'lü yıllara kadar uzanmaktadır. Daha açıklayıcı tanımların ise 1900'lü yıllarda yapıldığı görülmektedir. Yapılan bu tanımlar içinde en yaygın olarak benimsenen AAIDD (American Association on Intellectual and Developmental Disabilities) tarafından yapılan tanımdır. Tanımda zihinsel yetersizlik aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

“Zihinsel yetersizlik, halihazırdaki işlevlerde önemli sınırlılıklar göstermektir. Bu, zihinsel işlevlerde önemli derecede normal altı zeka ve bunun yanı sıra zihinsel işlevlerle ilişkili uyumsal beceri alanlarından (iletişim, özbakım, ev yaşamı, sosyal beceriler, toplumsal yararlılık, kendini yönetme, sağlık ve güvenlik, işlevsel akademik beceriler, boş zaman ve iş) iki ya da daha fazlasında sınırlılıklar gösterme durumudur”. Zihinsel yetersizlik 18 yaşından önce ortaya çıkmaktadır. Tanımda beş varsayımdan bahsedilmektedir:

1. Var olan işlevlerdeki sınırlılıklar, bireyin akran grubu ve kültürünü yansıtan toplumsal çevresi bağlamında dikkate alınır.

2. Geçerli bir değerlendirmede, hem kültürel ve dil farklılıkları hem de iletişim, duyu, motor ve davranışsal farklılıklar göz önünde bulundurulur.
3. Bireylerde, sınırlılıklarla güçlü yanlar birlikte bulunur.
4. Sınırlılıkları tanımlamanın amacı, bireyin ihtiyacı olan destek hizmetlerin neler olacağını belirlemek içindir.
5. Genellikle, belli bir süre içerisinde uygun destek hizmetler aralıksız sağlandığında, zihinsel yetersizlik gösteren bireyin yaşam fonksiyonlarında ilerlemeler meydana gelecektir.

Zihinsel Yetersizlik Gösteren Bireylerin Özellikleri

- Sağlık problemleri vardır. İç ve dış organlarda çeşitli deformasyonlar, dış çürümeleri, kafa ve vücut arasında oran farkı, görme ve işitme kusurları bulunabilir.
- Bedensel gelişimleri yavaştır.
- Psiko-devimsel alanlarda gerilik gösterirler. El-göz koordinasyonunu güç sağlarlar. Büyük ve küçük kaslarını kullanma becerisini geç kazanırlar.
- Akademik kavramları geç ve güç öğrenirler.
- İlgi süreleri kısa ve dikkatleri dağınıktır.
- Çeşitli durumları kavramada, genelleme yapmada, öğrendiklerini transfer etmede zorluk çekerler.
- Somut kavramları daha iyi kavrarlar.
- Konuşma gelişimleri yavaş olup, geç konuşmaya başlarlar.
- Yeni durumlara uymada zorluk çekerler.
- Algıları, kavramları ve tepkileri basittir.
- Monoton işleri yapmaktan hoşlanırlar.
- Duygularını, düşüncelerini açık ve bağımsız olarak ifade edemezler.
- Gördükleri, duydukları şeyleri çabuk unuturlar, bellekleri zayıftır.
- Kendilerinden yaşça küçük olanlarla arkadaşlık kurarlar.
- Grup içi ilişkilerinde başkalarına daima bağımlıdırlar.
- Kurallara kavramakta zorluk çekerler.
- Sosyal ilişkilerinde kendilerini grupta kabul ettirecek becerileri azdır.

- Arkadaşlık kurmada zorluk çekerler ve kurdukları dostluklar kısa ömürlüdür.
- Kendilerine güvenleri azdır.
- Sosyal ilişkilerde bencildirler.
- Sosyal durumlara uymada zorluk çekerler.
- Sosyal faaliyetlere karşı ilgileri azdır.

1.Zeka Düzeyine Göre Yapılan Sınıflama

Bu sınıflamada, zihinsel yetersizlik zeka bölümlerine göre dört grupta ele alınmaktadır:

- **Hafif Derecede Zihinsel Yetersizlik: Zeka düzeyi 50 und 69**
Bireyin eğitim dönemi içinde, sınırlı seviyede destek eğitim hizmetleri ve özel düzenlemelere ihtiyacı olması durumudur.
- **Orta Derecede Zihinsel Yetersizlik: Zeka düzeyi 35 und 49**
Bireyin temel akademik, günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında yoğun özel eğitim ihtiyacı olması durumudur.
- **Ağır Derecede Zihinsel Yetersizlik: Zeka düzeyi 20 und 34**
Bireyin öz bakım becerilerinin öğretimi de dahil olmak üzere yaşam boyu süren, yaşamın her alanında tutarlı ve daha yoğun özel eğitim ve destek hizmet ihtiyacı olması durumudur.
- **Çok Ağır Derecede Zihinsel Yetersizlik: Zeka düzeyi 20'nin altı**
Bireyin zihinsel güçlüğü yanında başka yetersizlikleri bulunması nedeniyle öz bakım, günlük yaşam ve temel akademik becerilere sahip olmamasından dolayı yaşamı boyunca bakım ve gözetim ihtiyacı olması durumudur.

2.Eğitsel Sınıflama

Bu sınıflamada, zihinsel yetersizliği olan bireyler zeka bölümleri dikkate alınarak genellikle üç grupta ele alınmaktadır:

- **Eğitilebilir Zihinsel Yetersizliği Olan Bireyler:** Zeka bölümü, çeşitli ölçeklerde sürekli olarak 45 ile 75 arasında olup temel okuma, yazma, ve sayma becerilerini öğrenebilecek olan zihinsel özürülleri kapsamaktadır. Bu çocukların dikkat süreleri sınırlı, motor gelişimleri normal gelişim gösteren yaşlılarına

yakındır. Sözel yönlendirmeleri anlarlar ve sosyal uyumda fazla güçlük yaşamazlar.

- **Öğretilebilir Zihinsel Yetersizliği Olan Bireyler:** Zeka bölümü çeşitli ölçeklerde sürekli olarak 25 ile 45 arasında olup temel okuma, yazma ve sayma becerilerini öğrenmede sorun yaşayan zihinsel özürllüleri kapsamaktadır. Özel eğitime ve rehabilitasyona ihtiyaçları vardır. Eğer eğitim alırlarsa, günlük yaşam aktivitelerini, öz bakım becerilerini ve sosyal davranışları öğrenebilirler. Motor gelişimlerinde gerilikler görülebilir.
- **Ağır ve Çok Ağır Zihinsel Özürllüleri:** Zeka bölümü çeşitli ölçeklerde sürekli olarak 0 ile 25 arasında olup sosyal yaşama kesinlikle uyum sağlayamayan, başkalarına tamamen bağımlı olan ve sürekli bakıma muhtaç zihinsel yetersizliği olanları kapsamaktadır.

Zihinsel Yetersizlik ve Nedenleri

Zihinsel yetersizliğe neden olan 250'den fazla faktör bilinmesine rağmen zeka geriliği tanısı konan bireylerin yalnızca % 10'unda zeka geriliğinin nedeni saptanabilmekte, % 90'ında neden bilinmemektedir. Zihinsel yetersizlik durumu pek çok etmenin ya da özelliğın bir araya gelmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bunlar genellikle **kalıtım, çevre ve kişilik özellikleri** olarak sıralanmaktadır. Bununla birlikte en yaygın olarak bilinen zihinsel yetersizliklik nedenleri aşağıdaki gibidir:

Genetik Bozukluklar: Ebeveynlerden gelen genler çocuğın pek çok özelliğini belirler. Phenynilketonuria, Galactosemia, Tay-Sachs, Cretenism, Microsephaly genetik Bozuklarıdır.

Kromozom Bozuklukları: Normal bir insanda 46 Kromozom bulunur. (Anneden X babadan ise Y Kromozomları gelir). Bunlardan 23'ü anneden ve diğeri 23'ü babadan gelmektedir. 23 çift kromozom bölünerek 46 Kromozomu oluşturur. Kromozomlarda beliren bozukluklar Kromozom Bozukluklarına yol açar. Down Sendromu ve Fragile-X Sendromu bu bozukluklardandır.

Doğum Öncesi Nedenler: Gebeliğın en önemli süreci ilk üç aydır. Bu süreçte annenin rahatsızlanması, ilaç kullanımı, radyasyon, yetersiz beslenme alkol ve sigara kullanımı ya da maruz kalma, RH faktörü doğum öncesinde zeka geriliğine yol açmaktadır.

Doğum Anı Nedenler: Erken, geç ve zor doğum zeka geriliğine yol açabilmektedir.

Doğum Sonrası Nedenler: Bebek doğduktan sonra oluşan bazı problemler de zeka geriliğine yol açabilmektedir. Kafa travması, açlık ve yetersiz beslenme, beyin tümörleri, menenjit, ateşli geçirilen çocuk hastalıkları bu nedenler arasındadır.

Çevresel Nedenler: Yoksul çevre koşulları, yetersiz öğrenme ortamları gibi nedenler bu gruba girmektedir.

Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimi

Zihinsel yetersizliği olan bireylerin, uygun yardımlarla yaşam işlevlerinde ilerlemeler görülür varsayımı, zihinsel yetersizliği olan bireylerin eğitiminde yeni bir yaklaşımı temsil etmektedir. Buna göre, zihinsel yetersizliği olan bireylerin eğitimlerinin temel amacı, yaşam işlevlerini onları daha bağımsız kılmaktır.

Bağımsız Yaşam Becerileri

Bağımsız yaşam becerileri genel olarak, bireyin başkalarına bağımlı olmadan, yaşamını sürdürmesi için gerekli olan becerileri içerir. Bu becerilerin önemli bir bölümü çocukluk döneminden yetişkinlik dönemine gelişimsel bir sıra izler. Bazı beceriler ise belli gelişim dönemlerine özgüdür. Örneğin, iş ile ilgili beceriler gençlik ve yetişkinlik dönemlerinde yer alır.

Bağımsız yaşam becerileri sınıflandırılmıştır. Buna göre bağımsız yaşam becerileri dört ana başlıkta toplanmaktadır.

Başarı için gerekli temel beceriler: Temel gelişim becerileri, günlük yaşamda gerekli sayısal bilgiler, günlük yaşamda gerekli okuma ve iletişim gibi alt becerileri içermektedir.

Uyum için gerekli temel beceriler: Kendini tanıma, kişilik ve duygusal uyum ve bireyler arası sosyal becerileri içermektedir.

Günlük yaşam becerileri ya da topluma uyum becerileri: Özbakım becerileri, tüketici becerileri, ev içi becerileri, sağlık bakımı ve toplumsal bilgi alt beceri alanlarından oluşmaktadır.

Mesleğe hazırlık ve mesleki beceriler: İŖe hazır olma, mesleki davranışlar ve mesleğe uygun sosyal davranışlar sergileme gibi beceri alanlarından oluşmaktadır.

Zihinsel yetersizliği olan bireylerin eğitim gereksinimleri onların bazı özelliklerine göre farklılaşabilmektedir. Zihinsel yetersizlik homojen bir grup olmadığından, çeşitli özelliklerine bağlı olarak kendi ilerinde önemli bireysel farklılıklar göstermektedirler. Bu farklılıklar, onların toplum yaşamına hazırlanmalarında gerekli olan birçok beceriyi öğrenmede başkalarının yardımına daha fazla gereksinim duymalarına yol açabilmektedir. Özellikle, diğer bireylerin kendi başlarına ya da çok az yardımla öğrendikleri birçok beceriyi zihinsel yetersizliği olan çocuklar kendi başlarına öğrenmede ya da az bir yardımla üstesinden gelmede güçlük çekebilmektedirler.

Zihinsel yetersizlik çocukların öğrenmede gösterdiği bu farklılıklar; öğretimlerinde bazı kural ve yöntemlerin uygulanmasını gerekli kılmaktadır. Bu kural ve yöntemlerin başlıcaları aşağıda kısaca açıklanmıştır:

1. **Başarılı Yaşantılar Sağlama:** ocuğa başarabileceği görevler verilmeli, doğru yanıtlayabileceği sorular sorulmalıdır. Gerektiğinde görevi yerine getirmesine yardımcı olmalı; sorulara ipucu vermek, seçenekleri azaltmak, soruyu yinelemek ya da açıklayarak basitleştirmek gibi yardımlarla doğru yanıtın bulunması kolaylaştırılmalıdır. ocuk asla başarısız olduğu noktada bırakılmamalıdır. Yardımlar, ocuk başarılı olan değin sürdürülmelidir. Ancak, her zaman az yardım çok yardıma yeğlenmelidir.
2. **Geriye Bildirim (feed back) Sağlama:** ocuk, verdiği yanıtın doğru olup olmadığını bilmelidir.
3. **Doğru Yanıtları Pekiştirme:** Pekiştirme, zaman geçirmeden ve açık bir biçimde yapılmalıdır. Bu, ocuğa yiyecek verilmesi gibi somut ya da çocukla ilgilenilmesi gibi sosyal nitelikte olabilir.
4. **Çocuğun Yeterlik Düzeylerinin Değerlendirilmesi:** Eğer öğretilecek konu ocuk için çok basitse öğrenmek için yeterince gayret göstermeyecektir. Çok zorsa, başarısız yaşantılar edinecektir. Bu nedenle çocuğa öğretilecek konuların ve verilecek görevlerin onun düzeyine uygun olması gerekmektedir.

Zihinsel yetersizliği olan çocukların gelişimlerinde çeşitli düzensizlikler, iniş ve çıkışlar sıklıkla görülmektedir. Bu nedenle çocuğun, yeterli düzeylerini sürekli olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

5. **Öğretilecek Konu ya da Davranışların Analizi:** Öğretilecek konular ya da davranışlar, özellikle zor ve karmaşık olanları, analiz edilerek birbirlerini izleyen alt konu ya da davranış basamaklarına ayrılmalı, daha sonra bu basamaklardaki konu ve davranışlar sırasıyla çocuğa öğretilmelidir. Böylece bir basamaktaki öğrenme diğerini kolaylaştıracaktır.
6. **Bilgilerin Bir Durumdan Diğerine Aktarılmasına Yardımcı Olma:** Bunun için aynı kavramların çeşitli durum ve ilişkileri içerisinde çocuğa öğretilmesi gerekmektedir.
7. **Öğrenilenlerin Yinelenmesini Sağlama:** Zihinsel yetersizliği olan çocukların öğrendiklerini kısa süreli bellekten uzun süreli belleğe aktarmada çeşitli problemleri vardır. Bu nedenle öğrendikleri bir konuyu kısa bir süre sonra unutabilirler. Bu durumu önlemek için öğrenilen konu ya da davranışların zaman zaman yinelenmesi sağlanmalıdır.
8. **Öğrenmeye Güdüleme:** Pekiştirilmek ve başarılı olmak, birçok duyunu kullanılması, öğretmenin coşkulu ve ders sürelerini yeterli uzunlukta olması, çocukları öğrenmeye güdüler.
9. **Bir Defada Öğretilecek Kavramların Sayısını Sınırlama:** Zihinsel yetersizliği olan çocuklar bir defada pek çok kavramı öğrenemezler. Bu nedenle kavramlar çocuğa tek tek öğretilmelidir. Bir kavram iyice öğrenilmeden diğerine geçilmemelidir.

Sonuç olarak, zihinsel yetersizliği olan birey bağımsız yaşamaya adaydır. Birçoğu kendi bakımını sağlamaya, ev işlerini yapmaya, evlenip aile kurmaya, evdeki eşya ve cihazları kullanmaya, temizliğe, yiyecek hazırlamaya, kısaca kendi yaşamını bağımsız olarak sürdürmeye gereksinim duyacaktır.

ALMANYA'DAKİ ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUĞA SAHİP TÜRK AİLELERİN GEREKSİNİMLERİ DOĞRULTUSUNDA HAZIRLANAN AİLE EĞİTİMİ UYGULAMASININ ETKİLİLİĞİ

2.BÖLÜM

HAFİF DERECEDE ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ,

ÖĞRENME GÜÇLÜKLÜĞÜ OLAN ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ VE ÖNEMİ

Öğrenme Güçlüklerin Tanımı

Öğrenme güçlükleri kategorisinin yasal tanımı şu şekildedir: “Belirgin Öğrenme Güçlüğü, sözlü ya da yazılı dili anlama ya da kullanma ile ilgili temel psikolojik süreçlerin bir ya da birden fazlasında bozukluk olması durumudur. Bu durum dinleme, düşünme, konuşma, okuma, yazma ya da matematik işlemleri yapmada yetersizliğe yol açar. Bu kategori algısal bozukluklar, beyin özü, minimal beyin güçlüğü, disleksi ve gelişimsel afaziyi kapsar; esas olarak görme, işitme devinim ya da zeka yetersizliklerinden ya da çevresel, kültürel ya da ekonomik dezavantajlarından kaynaklanan yetersizlikleri kapsamaz”. Öğrenme Güçlüklerinin tanımlanmasında genellikle üç ölçüt dikkate alınmalıdır:

Kapsama: Çocuğun yeteneği ile başarısı arasında belirgin bir açık olduğunun, bireysel olarak uygulanan standartlaştırılmış testlerle gösterilmesi.

Dışlama: Çocuğun öğrenme güçlüğüünün duygusal yetersizlik, zeka geriliği ya da kültürel farklılık gibi başka etmenlere bağlı olmadığını gösterilmesi.

Gereksinim: Çocuğun özel eğitim hizmetlerine olan gereksiniminin gösterilmesi.

Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerin Genel Özellikleri

Öğrenme güçlüğü yapılan binlerce araştırma sonuçlarına göre aşağıdakileri kapsamaktadır:

- Öğrencilerin dörtte üçü ilköğretimin orta sınıflarında öğrenme güçlüğü sahibi olarak tanılanmaktadır.

- Öğrenme güçlüğü tanısı konmuş üç erkek öğrenciye karşılık bir kız öğrenci bulunmaktadır.
- Araştırmalarda yer alan öğrencilerin ortalama zeka puanları 95 civarındadır.
- Okuma ve yazmada görülen zorluklar, matematikte görülen zorluklardan daha fazladır.
- Sınıf ilerledikçe, yaşanan zorluklar da artmaktadır.
- Bu öğrencilerin yarısından fazlası, öğrenme güçlükleri tanısı almadan önce sınıf kaybına uğramışlardır.
- Tüm sınıflarda bu öğrencilerin birçoğunda davranış sorunları vardır.

Öğrenme Özellikleri

Okuma-Yazma: Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin pek çoğunda, hem okumada, hem de yazmada önemli sorunlar gözlenmektedir. Bu tür sorunlar sergileyen öğrenciler, dil öğrenme güçlüğü sahibi olarak da nitelenmektedir.

Okumada güçlüğü olan öğrencilerin sözcük tanımada sorunları olduğu düşünülmektedir. Örneğin, okurken sözcük atlama, ekleme ya da değiştirme gibi yanlışları çok sık yaptıkları gözlenmektedir. Ayrıca, bu öğrencilerde, okuma parçasında yer alan öğeleri ya da temaları kavrayamama gibi anlama yanlışlarına da sıklıkla rastlanmaktadır. Disleksi, okuma güçlüğünün özel bir çeşidini nitelemek için kullanılan bir terimdir. Disleksik çocukların, gelişimsel dil sorunlarına sahip oldukları; okul öncesi dönemde sözel dil döneminde, okul yıllarında ise sözcük tanımada ve okuduğunu anlamada sorun yaşadıkları kabul edilmektedir. Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler, yazı yazmada ve yazılı ürün ortaya koymada da pek çok zorluk çekmektedirler. Bu zorluklara örnek olarak metin yapısı, cümle yapısı ve yazılı anlatımda karşılaşılan sorunlar verilebilir.

Matematik: Matematikte zorlanan öğrencilerin belli başlı güçlükleri şu şekilde sıralanabilir:

- Görsel algı sorunları: Örneğin, sayıları birbirinden ayırt etmede ya da şekilleri kopye etmede zorluk.

- Bellek sorunları: Örneğin, işlemleri anımsamada zorluk.
- Devinsel işlemler: Örneğin, sayıları okunaklı yazmada zorluk.
- Dil sorunları: Örneğin, matematik terimleri ile anlamları ilişkilendirmede ya da matematiğe ilişkin sözcük dağarcığı kullanmada zorluk.
- Soyut düşünme: Örneğin, problem çözmede ya da karşılaştırma yapmada zorluk.

Bellek: Bellek zorlukları, öğrenme güçlüğüne sahip öğrencilerin hem okuma-yazma, hem de matematik sorunları yaşamalarına neden olan etmenler arasında yer almaktadır. Bellek zorlukları şu şekilde sıralanabilir:

- Kısa süreli belleğin zayıf olması: Alıştırma yapmada, örgütlemde, bilgiyi işlemede ve kodlamada sorunlar yaşanmasıyla kendini göstermektedir.
- Uzun süreli belleğin zayıf olması: Anlamsal bilgi işlemede sorunlar yaşanmasıyla kendini göstermektedir.
- Çalışma belleğinin zayıf olması: Bilgi arayışında sistemli ve dakik olmayla ilgili sorunlar yaşanmasıyla kendini göstermektedir.

Öğrenme ve Problem Çözme Stratejileri: Bazı araştırmalar, öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin, etkili öğrenme ve problem çözme stratejilerini kullanmada yetersiz olduklarını göstermektedir. Araştırmalar, öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin özellikle aşağıda sıralanan alanlarda sorunlar yaşadıklarını göstermektedir:

- Bilgi edinmek, depolamak ve işlemek için gerekli stratejilerde eksiklik.
- Bu stratejilerin nerede, nasıl ve ne amaçla kullanılacağına ilişkin yetersizlik.

Dikkat ve Hareket Özellikleri

Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin önemli bir bölümü, gerek dikkat yöneltmede ve sürdürmede, gerekse kabul edilebilir bir hareketlilik düzeyi tutturmada sorunlar yaşarlar (uzun süreli yerinde oturma, dikkati yöneltme gibi).

Öğrenme Güçlüklerinin Nedenleri

Kalıtıl Etmenler: Yapılan araştırmalar, öğrenme güçlüklerine bazı ailelerde daha sık rastlandığını göstermektedir. Kalıtımla ilgili olabileceği öne sürülmektedir.

Nörolojik Etmenler: Beyin ve merkezi sinir sistemindeki sorunlar gibi nörolojik bozuklukların öğrenme güçlüklerine yol açabileceğine ilişkin görüşler öne sürülmektedir (biyokimyasal dengesizlik, beslenme ve oksijen güçlüğü, kafa travması ve enfeksiyonlar gibi).

Çevresel Etmenler: Bazı araştırmalar, öğrenme güçlüklerinin aile özellikleri, eğitim ortamı koşulları vb. etmenlerle yakından ilişkili olduğunu öne sürmektedir (ekonomik sıkıntılar, anne-baba geçimsizliği gibi).

Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Değerlendirilmesi

Öğrenme güçlüğü olan çocukların en belirgin özelliklerinden biri okul başarısızlığı olduğu için, okul başarısızlığını gösterebilmek amacıyla başarı testleri kullanılmaktadır. Ayrıca, öğrenme güçlüğüne sahip öğrencilerin zeka düzeylerinin ortalama ya da ortalama üstü olduğu varsayıldığı için, zeka geriliğini öğrenme güçlüklerinden ayırmak amacıyla, zeka testlerine başvurulmaktadır.

Öğrenme güçlüklerinin ayırıcı özelliklerinin başında, çocuğun yeteneği ile başarısı arasında belirgin bir açık olması yer almaktadır. Dolayısıyla, bu farkın ne düzeyde olması gerektiği ve nasıl hesaplanacağı ile ilgili formüller önerilmiştir. Psikolojik süreçlerde ayırıcı tanı arasında yer almaktadır ve değişik ölçü araçları geliştirilmiştir. Ayrıca, başarısız bir çocuk ile öğrenme güçlüğü olan bir çocuk arasında okul başarısı açısından benzerlikler vardır.

ALMANYA'DAKİ ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUĞA SAHİP TÜRK AİLELERİN GEREKSİNİMLERİ DOĞRULTUSUNDA HAZIRLANAN AİLE EĞİTİMİ UYGULAMASININ ETKİLİLİĞİ

3. BÖLÜM

ÖZEL EĞİTİM BİLGİSİ

ALMANYA'DA ÖZEL EĞİTİM

Özel Eğitim

Normalden farklı özellik ya da yetenekleri nedeniyle normal eğitim programlarından kapasitesi ölçüsünde yeterince yararlanamayan çocuklar için eğitim programlarında gereksinim duyulan değişiklik ya da özel hizmetlere **ÖZEL EĞİTİM** denir. Normal çocukların herhangi bir özel eğitime gereksinim duymadan zaman içerisinde kazandıkları bazı becerileri özel eğitime ihtiyacı olan çocuklar özel bir eğitimden geçmeden kazanamazlar. Çeşitli nedenlerle bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren çocuklarımız Bazı işlevleri yerine getirmede güçlük çekiyorlar ve çevreyle etkileşimde problem yaşıyorlar.

Erken Özel Eğitim

Erken özel eğitim, 0-3 (erken çocukluk dönemi) ve 3-6 (okul öncesi dönem) yaş arasındaki gelişimsel geriliği olan ya da risk taşıyan çocuklar ile ailelerine sağlanan eğitim hizmetleridir. Erken özel eğitim programları ise, 0-3 ve 3-6 yaş arasında özel gereksinimli olan ya da risk taşıyan bebekler ile ailelerine sağlanan ve farklı biçimlerde uygulanabilen sistematik destek programlarıdır.

Yaşamın ilk yıllarındaki öğrenme yaşantıları normal çocuklar için olduğu kadar gerilik gösteren çocuklar için de önemlidir. Gelişimsel gerilik gösteren çocuklar genellikle diğer yaşlılarının gelişim sürecinde kendiliklerinden edindikleri becerilerin önemli bir bölümünü ek destekle edinmektedirler.

Almanya’ da özel gereksinimli çocukların mecburi eğitimleri karşılanmadan önce gittikleri “Özel Eğitim Anasınıfı” vardır. Özel Eğitim Anasınıfı, üç yaşından itibaren ailelerin izniyle yalnız özel gereksinimli çocukların devam ettikleri okullardır. Bu kurumların temel pedagojik amaçları ise;

- Özel destekleme ve yerleştirme,
- Öğrenme yeteneklerini geliştirme,
- İlköğretime hazırlama,
- İhtiyaca göre bireysel desteklemedir.

Daha çok oyuna dayalı olarak okul eğitimine hazırlanması amaçlanmaktadır. Aynı zamanda toplumun değerlerine alışma ve okul için gerekli olan zaman disiplinine de çocuk bu eğitim ile hazırlanmaktadır. Şarkı söylemek, beden eğitimi (özür durumu buna müsaitse) de program dahilinde faaliyetlerdir.

Zihinsel yetersizliği olan çocuklar okul öncesi eğitime başlamadan önce, çocuğun özür tür ve derecesine göre hangi kuruma devam edeceği **Engelliler Yardım Dairesi** tarafından belirlenir. Bu kurum aynı zamanda aileyi, çocukları hakkında bilgilendirip desteklerler.

Almanya’da Özel Eğitim

Almanya’ da işleyen bir eğitim örgütlenme şeması var. Küçük yaşta eğitime başlanıyor ve bireyin ilgi ve performansları doğrultusunda eğitim kuruluşları bulunmaktadır. Zihinsel yetersizliği olan çocukların eğitimi ile ilgilenen kuruluşlar dernek, vakıf ya da devlete bağlı kar amacı gütmeyen oluşumlardır. Finansmanın %80 gibi önemli bir bölümü devlet bünyesindeki sosyal yardım kuruluşlarından, diğer bölüm de aile ve bağışlardan geliyor. Zihinsel yetersizlikler (aslında kronik hastalıklarda dahil olmak üzere her tür engeli olan kişi için) doğdukları andan itibaren her türlü sağlık ve eğitim olanağına sahiptirler. Eğitim giderleri büyük oranda devlet tarafından karşılanıyor. Aileler de gelirleri doğrultusunda küçük bir katkıda bulunuyorlar ancak maddi olanakları düşük durumda olanlardan ödeme alınmıyor.

Zihinsel Yetersizliği Olanlar İçin Almanya’da zel Eğitim ve Kaynaştırma Eğitimi

Temel zel eğitim seviyesini tamamlayan zihinsel yetersizliği olan ocuk, ya **“Hafif derecede öğrenme yetersizliği olan çocukların devam ettikleri okullara”** (Förderschule für geistig Behinderte) ya da performansına bağlı olarak normal eğitim ortamlarına **“Kaynaştırma Eğitimine”** yerleştirilir.

Eğer zihinsel yetersizliği olan bir ocuk, normal gelişim gösteren diğer çocuklarla birlikte normal eğitim ortamlarında eğitimine devam ediyorsa, sınıfta sınıf öğretmenine ek olarak **“zel Eğitim ğretmeni”** bulundurulur. Özel ders araçları, öğrenme ve öğretme araçları kullanılır.

Kaynaştırma uygulaması, temel ilköğretimden mezun olabilecek ocuk ya da gençler için uygulanmaktadır. Özel Gereksinimli ocuk/genç ancak bu durumda normal eğitim ortamına yerleştirilerek Kaynaştırma Eğitimi alabilmektedir. Genelde Görme, Duyma, Dil, Bedensel ve Motor Gelişim ile Duygusal ve Sosyal Gelişim gerilikleri olan ocuk ya da gençler Kaynaştırma Eğitiminden yararlanırlar.

Köln’de, ilköğretim düzeyinde iki devlet okulunda **-Gesamtschule Holweide ve Gesamtschule Rodenkirchen-** Kaynaştırma uygulaması yapılmaktadır. Kaynaştırma Uygulamasında ilköğretimden mezun olamayan ocuk/gençler için, Kaynaştırma ğrenme grupları kurulur. Bu gruplarda mezun olabilecekleri seviyeye ulaşmaları amaçlanır. Özel gereksinimli ocuk/gençlerin ebeveynleri çocuklarının normal okullarda Kaynaştırma Eğitimi almalarını istiyorlarsa, okul yönetimi ile görüşmelidir. Bu ocuklar, eğitim gereksinimleri doğrultusunda yapılan Kaynaştırma düzenlemeleri gerçekleştirildiğinde ve ocuk/genin kapasitesi Kaynaştırma Uygulaması için müsaitse, normal çocuklar ile birlikte normal eğitim ortamlarına kabul edilirler.

Bunun için yapılan bireysel başvurular kabul edilmez, aileler okul yönetimi ile Eğitim Dairesine bildirirler ve oradan da Belediye’ye bildirilir.

Zihinsel Yetersizliği Olanları Destekleme ve İyileştirme Okulları Förderschule, Förderschwerpunkt Geistige Entwicklung

Zihinsel Yetersizliği olan bir çocuk **Özel Eğitim Okuluna** yerleştirilmişse, 11 yıllık zorunlu eğitim almak durumundadır. 11 yıllık eğitimin ardından, devam zorunluluğu olan **İş-Meslek Okullarına** yönlendirilirler. Bazı özel çocukların eğitimleri **İş ve Meslek Okullarında** 25 yaşa kadar sürebilmektedir.

Zihinsel yetersizliği olanların devam ettikleri Destekleme ve İyileştirme Okulları tam zamanlı eğitim kurumlarıdır, tam gündür. Öğrenciler özel otobüs veya taksi ile okula götürölüp, evlerine getirilmektedirler. NRW eyaletinde, Destekleme ve İyileştirme Okullarında taşıma masraflarını okul yönetimi karşılamaktadır. Bu okullarda Özel Eğitim Öğretmenleri ve Özel Eğitim alanında eğitim almış alan uzmanları çalışmaktadır. Okulda bulunan çocukların gereksinimlerine göre, okul yönetimi farklı uzmanları, Logopedistler, Ergoterapistler gibi, çalıştırmaktadır.

Destekleme ve İyileştirme Okullarında öğrencilerin bağımsız yaşam becerilerini desteklemeye yönelik eğitim sunulmaktadır. Buna iş eğitimi de dahildir. Bu okullar 5 seviyeden oluşmaktadırlar: Ön Seviye, Alt Seviye, Orta Seviye, Üst Seviye ve İş-Meslek Seviye Eğitimleri. Her Eğitim yılının sonunda öğrenci, bir daha ki dönemde hangi seviyede eğitimine devam edebileceğinin tespiti için değerlendirmeye alınır. Genel olarak, bir sınıf 6 ila 13 öğrenciden oluşmaktadır.

Bazı çocuk veya gençlerin özel eğitimle desteklenmeye gereksinimleri vardır. Bu çocuk/gençler, okul yönetiminin tarama ve tanılması sonucunda ve ne tür bir desteğe ihtiyaçları varsa ya da hangi kuruma gitmeleri gerekiyorsa belirlenir. Okul yönetiminin yapacağı tarama sonucunda özel gereksinimlilik belirlenir ve bu doğrultuda karar alınır. Yapılan taramanın bir bölümü eğitsel, diğer bölümü ise tıbbidir. Okulda bulunan özel eğitim öğretmeni ile okul doktoru tarafından bu tarama gerçekleştirilir ve çocuk/gençin özel gereksinime ihtiyacı olduğu belirlenir, tanılama yapılır.

Hafif Derecede Öğrenme Yetersizliği olan Çocukların Devam Ettikleri Okullar (Förderschule):

- Kaynaştırma Eğitimi Genel Eğitim Okullarında
- Destekleme ve İyileştirme Okulları (Belirli bir özel eğitim desteğine ihtiyaç vardır).
- Öğrenme Güçlüğü olanların devam ettikleri Destekleme ve İyileştirme Okulları
- Duygusal ve Sosyal Gelişim Güçlüğü olanların devam ettikleri Destekleme ve İyileştirme Okulları
- Dil ve Konuşma Yetersizliği olanların devam ettikleri Destekleme ve İyileştirme Okulları
- Zihinsel Gelişim Yetersizliği olanların devam ettikleri Destekleme ve İyileştirme Okulları
- Dinleme ve İletişim Yetersizliği olanların devam ettikleri Destekleme ve İyileştirme Okulları
- Görme Yetersizliği olanların devam ettikleri Destekleme ve İyileştirme Okulları
- Bedensel ve Motor Gelişim Yetersizliği olanların devam ettikleri Destekleme ve İyileştirme Okulları

*Bunun dışına belirli durumlar da geçerli olan eğitim hizmetleri mevcuttur. Bunlar: Süreli hastalar için hastanede ve evde iyileştirme ve de geliştirme eğitiminin yapılması.

Destekleme ve İyileştirme Okullarının tüm sınıf düzeylerinde, zihinsel yetersizliği olan çocuklar için, İlköğretimin II. Düzeyinin sonuna kadar eğitim olanakları mevcuttur.

1.Ön ve Alt Seviye Eğitimi

Hafif derecede öğrenme yetersizliği olan çocukların devam ettikleri okullarda destekleme ve iyileştirme amaçlı, **Ön ve Alt Seviyesinde** öğrencilerin, temel

eğitiminde, sosyal uyumsal becerileri desteklenmektedir. Her ğrenci için bireysel eğitim programı düzenlenir ve her bir ğrenci kendi programı dahilinde eğitilir. Bununla birlikte, gruplar oluşturulur sınıfta ve her grup için de ayrı bir program yapılır. Bu seviye için grup ve bireysel örnekler şunlar olabilir: sabah çemberi, birlikte kahvaltı, yemek öncesi el yıkama becerileri, kendi çalışma alanının düzenlenmesi gibi. Bunun dışında çocukların dil ve konuşma becerileri, temel yazı yazma ve matematik becerileri ve etkin boş zaman geçirme, masa kurma, yıkama, giyinme ve soyunma gibi günlük yaşam alanından becerilerin ğretimi yapılmaktadır.

2.Orta Seviye Eğitimi

Orta seviye eğitiminde, öğrencilerin boş zamanı değerlendirmelerine büyük önem verilmektedir. **Temel medya eğitimi, derslerle ilişkili okuma, yazma ve hesaplama becerileri** pekiştirilir ve bu çocuklar için karmaşık olabilecek ileri seviye de öğrenme alıştırmalarına devam edilir.

3.st Seviye Eğitimi

Bu seviyede, öğrencilerle birlikte dersi planlama ve oluşturma çalışmaları yürütülür. **Projelere dahil olma ve çalışma** yürütülmektedir. Amaçlar, ğrencilerin ilgi ve becerilerine göre seçilmektedir.

4.İş-Meslek Eğitimi

İş Eğitiminde ğrencilerin beceri ve yeterlikleri geliştirilmeye, gelecekte yapabilecekleri mesleklerin temel çalışmaları yapılmaktadır. Her ğrenci bir staj yapmak üzere eğitim alır. Eğitim tam olarak:

- İş alanında gerekli becerilerin edinimi ve ğrenimi
- İş ve boş zaman alanlarının düzenlenmesi
- Yaşamak ve bir yerde oturmak/ikamet etmek
- İlişki geliştirme
- Kişilik gelişimi

Özel Eğitim Yeterlilik Merkezleri

2008/2009 Öğretim yılı başından itibaren Köln’de iki devlet okulunda Pilot proje uygulanmaya başlanmıştır. Bu projenin adı “**Özel Eğitim Destekleme Merkezleri**”dir. Özel gereksinimli çocuk/gence ebeveynleri ile birlikte bilgi verme– danışmanlık yapma çalışmaları yanında, özel gereksinimli çocuğu tanılama ve destekleme çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Bu okullar:

1. **Finkenbergschule (Porz’da)**
2. **Förderschule Berliner Strasse (Mülheim_Ost’ta)**

*Bu okullarla irtibata geçerek, gerekli bilgilere ulaşmak mümkündür.

Öğrenme Güçlüğü Olan Çocuklar İçin Almanya’da Özel Eğitim

Öğrenme yetersizliği olan çocuklar için “Hafif derecede öğrenme yetersizliği olan çocukların devam ettikleri okullara” giden çocuklar, eğitsel, duygusal ve bağımsız yaşam becerilerini desteklemeye yönelik, hazırlanan bireysel eğitim programı dahilinde eğitim almaktadırlar. Amaç, çocukların öğrenme başarılarını destekleyerek yükseltmek ve onlara başarılarıyla özgüven kazanmalarını sağlayarak bağımsız yaşam becerilerini geliştirmektir.

Öğrenme güçlüğü olan çocuklar bu okullarda 1. sınıftan 10. sınıfa kadar eğitim alabilmektedirler. Okul yönetimi ve ilgili uzmanlar çocuğun eğitsel performansını değerlendirerek bir daha ki dönemde hangi sınıfa gideceğine karar verir. Genelde, sınıf atlayabilen çocuklar için, 16 ila 22 kişilik özel bir sınıf oluşturulur. Eğitim Daire’sinden (Schulamt), tam zamanlı eğitim veren okullar öğrenilebilir.

Ders içerikleri temel eğitim müfredatına uygun olarak planlanır. Çocuğun bireysel eğitim programına dayalı olarak, genel müfredat planlanır. Öğrencilerin yeterliklerine göre yabancı dil eğitimi (burada İngilizce) belirlenir ve eğitim sunulur.

Öğrenme Amaçları

Öğrenme amaçları, çocuğun bireysel eğitim programına dayalı olarak belirlenir. Başarı çabaları da değerlendirmeye alınır. 4. Sınıftan itibaren, çocuğun başarısı

notlandırılır. Ancak, çocuğun öğrenme becerileri bu seviyeye uygun olarak gelişmişse bu mümkündür.

Bu aşamaya gelen bir çocuğun bir daha ki dönemde normal okula geçiş yapabileceği göz önünde bulundurulur. Geçiş yapabilen öğrenci, ilköğretim bitirme aşamasına geçebilir.

1.Sınıf ile 4.Sınıf arasında öğrenme güçlüğü olan çocuklara, öğrenme ve öğrenme teknikleri, okuma alıştırmaları ile kurallar, temel matematik eğitimi verilir. Ders içerikleri somutlaştırılarak sunulur. 5., 6. ve 7. sınıflarda ise, bu öğrenilenlerin pekiştirilmesi yapılarak kalıcılık amaçlanır. Aynı zamanda, kendi kendine çalışma tekniklerinin kazanılması amaçlanır.

İş Eğitimine Yönelik Ön Çalışma

7., 8., 9. ila 10. Sınıflarda ağırlıklı olarak Meslek edinimi ön çalışmalarına yer verilir. Öğrencilerin meslek edinme ve iş hayatına atılma, bağımsız yaşamaları en üst düzeyde desteklenme amaçlanır. Bireysel başarıları ve yeterlikleri geliştirilmeye ve uygun mesleklerin belirlenmesine önem verilir.

Öğrencinin çalışma ve bir alanda meslek edinme becerisi var ise ancak yeterli değilse, İş Eğitim Okuluna geçmeden önce, özel olarak bir sınıfta bu becerileri geliştirilmek üzere eğitim görürü. Özel meslek dersleri için özel sınıflara yerleştirilen öğrenme güçlüğü olan çocuk, özel bir alanda belli bir meslekte mesleki bilgileri öğrenir. Bu aşamada çocuğu motive etmek temeldir. Motivasyonun sağlanmasıyla kendine olan güveni artan çocuk, bu alanda kendini eğitmeye ve geliştirmeye devam edecektir. Özel Meslek danışmanları oluşturulur ve gerekli bilgi-beceriye edinmesine yardımcı olunur.

Almanya'da Çağdaş Sosyal Hizmetlerin Temel Esasları ve Fonksiyonel Özellikleri

Her insanın birbirinden farklı olarak birden fazla ihtiyacı vardır. Sosyal Hizmetler, insanların psiko-sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını giderebilmek amacıyla başta bu ihtiyaçları yeterince gideremeyenlere hizmet etmek ve yardımcı olmak gayesiyle oluşturulmuş bir meslekî alandır. İnsanların hiçbir boyutuyla mağdur edilmemeleri,

sosyal dışlanmaya uğramamaları yönünde kişilere destekçi olmak, Sosyal Hizmetler alanına girmektedir. Ayrıca, değişik sebeplerden dolayı hayatını idame ettirmeyecek kişilere sosyal hayata kazandırıcı rehabilitasyon hizmetlerin sunumu da bu mesleğin ana iştiğal faaliyetlerinden birisidir. Sosyal Hizmetlerin işlev ve çalışma yöntemlerini de kısaca belirtebiliriz:

- Etkin iletişim, danışmanlık, bilgilendirme, yönlendirme ve koordinasyon
- Eğitim ve gelişim programları planlamak ve uygulamak
- Sosyal rehabilitasyon veya terapi
- Refakatçilik ve manevî destek
- Sosyal bakım
- Sosyal inceleme
- Sosyal örgütlenme ve yönetim

Çalışma alanının yanında hedef kitle, grup ve kişiye göre her bir işlevin ve yöntemin ağırlığı ve önemi farklı olacaktır. Çoğu zaman birkaç fonksiyon ve yöntem birlikte ele alınması ve hedeflenmesi gerekmektedir. Çalışma yöntemleri, bu alanda elde edilen bilgi ve tecrübeler sayesinde oluşmakta ve hâlen de geliştirilmeye açık bir konumdadır. Gelişime tâbi olan konular özellikle şunlardır:

- Kişisel sorunların çözümü, aile içi ilişkiler, eğitim ve uyum amaçlı sosyal grup faaliyetler, sosyal plânlama, sosyal yönetim ve sosyal pazarlama ile ilgili çalışma biçimleri ve teknikleri.
- İletişim kurmada ve diyalog sürecinde yapısal ve metotlu yaklaşım tarzlarının yanında bütüncül yaklaşımla durum değerlendirme, sorun tespit ve analizi.
- Tutum ve davranışların tespiti ve uygulanış şekli, yardım ve desteğin hayata geçirilmesi yönünde stratejik plânların oluşturulması.

- Sağlanan iletişimin etkinleştirilmesi, gözden geçirilmesi, öğrenme sürecinde alternatif bağların oluşturulması. Etkinlik ölçümlerinin oluşturulması ve iletişim etkinliğinin ve sosyal uyum sonuçlarının ve başarı oranının denetimi, kaydı ve raporlandırılması.

Özel Gereksinimli Çocuğun Eğitim-Öğretim Programlarının Planlanması ve Kaynaştırma Eğitimi Özellikleri

Kaynaştırmanın tarihçesine bakıldığında, özel gereksinimi olan çocuğu bulunan ailelerin baskılarıyla ortaya atılan, daha sonra eğitimcilerden destek bulan ve yasal olarak da güçlendirilen bir süreç olduğu görülmektedir. Kaynaştırma, özel gereksinimi olan öğrenciyi/sınıf öğretmenine destek hizmet sağlanması koşuluyla normal sınıftan yararlanmasıdır.

Özel eğitim gerektiren birey için geliştirilen ve ailesi tarafından da onaylanan Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı, ailenin çocuğun ve öğretmenin gereksinimleri doğrultusunda alınan amaçlardan oluşur. Eğitsel değerlendirmesi yapılarak, tüm gelişim alanlarındaki ihtiyaçları belirlenerek ve çocuğun performansı göz önüne alınarak uygun eğitim programları hazırlanıp uygulanmaktadır. Eğitim kurumunun bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlarken üç bölümü göz önünde bulundurur. Bu bölümler aşağıda açıklanmıştır:

1-Eğitsel Performans Düzeyini Belirleme

- Anne- Baba Görüşmeleri
- Psiko-Eğitsel Testler (Formal, İnfomal Ve Ölçüt Bağımlı Ölçü Araçları)
- Değerlendirme Raporu Ve Performans Ve İhtiyaçları Belirleme

2- Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama (BEP)

- Uzun Dönemli Amaçların Belirlenmesi
- Kısa Dönemli Amaçların Belirlenmesi
- Öğretimsel Amaçların Belirlenmesi

3- Bireyselleştirilmiş Öğretim Programı Hazırlama (BÖP)

- Konu
- Öğrencinin Performans Düzeyi
- Uzun Ve Kısa Dönemli Hedef
- Öğretimsel Amaç
- Öğretim Süreci

*Almanya’ da özel eğitime muhtaç çocuklara örgün ve yaygın eğitim kurumları içerisinde, normal akranları arasında özür ve özelliklerine uygun olarak verilen eğitime Kaynaştırma Eğitimi denir. Entegrasyon, çocuk yuvalarında uygulanan eğitim, çocuklara tek tek ve özel gereksinimleri göz önünde bulundurularak yapılmaktadır. Kaynaştırma eğitiminde Ekip anlayışı esastır. “Kindergarten” diye adlandırılan anaokullarında iki tip model uygulanmaktadır. Her iki tip modelde esnektir ve gereksinimlere göre düzenlenmeye müsaittir.

I) A Modeli

Bu modelde farklı yaşlarda 15 çocuktan oluşan bir grup söz konusudur. Grupta en fazla özel gereksinimli 5 çocuk olabilir. Fakat esas hedeflenen 2 ila 4 çocuğun bu gruba entegrasyonudur. Çocuklar burada normal çocuklarla bir arada bulunurlar ve etkinliklere katılabilmeleri için desteklenmektedirler. Bu kurumlarda

- Yetersizlik çocukların engelini hafifletecek,
- Bağımsız olmalarına olanak verecek,
- Kişisel tedavi,
- Özel eğitim hizmeti sunulmaktadır.

II) B Modeli

B Modeli A Modelinin bir varyasyonudur. Birden fazla özrü olan ağır yetersizlik çocukların entegrasyon grubuna dahil edilmeleri için gerekli uygun bakım ve özel eğitim olanaklarının oluşturulması gerekmektedir. Bu Modelde de temelde 15 kişilik bir grup içersine yetersizlik 2 ya da 4 öğrencinin entegrasyonu hedef alınmıştır. Ancak yetersizlik çocuğun derecesi ağır olduğundan gruptaki toplam kişi sayısı 12’ ye düşürülebilir. Bu gruba ağır derecede özel gereksinimli çocuğun dışında 1 ya da 2 hafif derecede özel gereksinimli öğrenci dahil edilebilir.

Almanya’da Sosyal Hizmetler Eğitiminin Özellikleri

1.) Sorunlu Kişilerin Sosyalleşmesine Yardımcı Olmak ve Gizli Potansiyellerini

Değerlendirmek: Sosyal hizmetler, sosyal uyum sağlamakta problemlili olan kişilerin psiko-sosyal rehabilitasyonunu sağlamak maksadıyla, kişi ile sosyal hayat arasında bir köprü vazifesi görmektedir. Sosyal hizmetler, hangi sosyal alanda veya hangi sosyal gruba yönelik faaliyetlerde bulunursa bulunsun, (muhtemel) sorunlu kişilerde gizli kalmış potansiyel güç ve imkânlarını ortaya çıkarmaktadır.

2.) Sosyal Sömürü ve İstismarın Önüne Geçmek:

Psiko-sosyal yönden tam olarak gelişemeyen her insan, muhtemel olarak başkaları tarafından sömürülmeye ve istismara açıktır. Diğer taraftan, değişik fizikî veya maddî sebeplerden dolayı kendi kendine yeterli olamayan örneğin özürülüler veya de yoksullar, ister istemez, başkaları tarafından kötü maksatlar için kullanılabilir. Dolayısıyla, sosyal hizmetlere ihtiyaç duyan sosyal kesimler, modern sosyal siyaset anlayışına uygun olarak geniş anlamda sosyal koruma (Sosyal Hizmet, Sosyal Pedagoji, Sosyal Danışmanlık ve Sosyal Yardım) kapsamına alınmaktadır.

3.) Yardıma ve/veya Bakıma Muhtaçları Rehabilitasyon Hizmetlerine Dâhil

Etmek: İnsanlar, bütün koruyucu sosyal politikalara ve akıl-ruh sağlığı hizmetlerine rağmen, yine de amansız hastalıklara yakalanabilir, kaza sonucu sakatlanabilir veya ileri yaşlılıktan dolayı yatalak duruma düşebilir. Böyle durumda olan kişilere, eski sağlıklarına veya performanslarına yeniden kavuşabilmeleri için, durumlarına göre, tıbbî tedavi hizmetlerinin yanında tıbbî, meslekî ve(ya) psiko-sosyal rehabilitasyon hizmetlere sunulmaktadır. Rehabilitasyon programlarına rağmen iyileşemeyen ve bakıma muhtaç duruma düşen kişilere de sosyal bakım hizmetlerini götürülmesi gerekmektedir.

Netice itibariyle hedefi, sosyal hizmetlere ihtiyaç duyan kişileri, bütün yönleriyle sosyal uyumunu temin etmek ve hayata kazandırmak (rehabilitasyon) olan sosyal hizmetler alanında bu hedefi gerçekleştirmek maksadıyla bir çok sosyal meslek türemiştir. Sosyal hizmetler alanında oluşan ve gelişen meslekler, kendi özel ilgi alanlarından beklenen katkıları değişik yöntemler vasıtasıyla sağlamaktadır.

Sosyal Bakım

Sosyal bakım mesleğinin kapsamına aile, yaşlı, hasta ve(ya) özürllülere yönelik uzun dönemli veya geçici bakım ve destek hizmetleri girmektedir. Sosyal bakım hizmetlerinin sunumunda kişinin biyolojik, fiziksel ihtiyaçlarının yanında psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarının da olduğu dikkate alınarak hizmet plânlamasının yapılması esastır. Sosyal bakım hizmetleri, gerek bilimsel, gerekse meslekî açıdan birçok disiplin ve çalışma alanı ile yakından ilgilidir. Bakıma muhtaç kişinin demografik ve şahsî özelliklerinin yanında yaşlılık, hastalık veya özürllülük türüne göre de farklı branşların elemanlarına veya bu branşlarda eğitim almış sosyal bakıcılara ihtiyaç vardır.

Profesyoneller ailelerin hayat standartlarını iyileştirmek, yükseltmek, onlara her alanda yardımcı olabilmek için aile üyeleri ile sağlıklı, işlevsel ilişkiler kurmaya çalışmalıdır. Bu süreç çocuğun ve ailenin sağlıklı bir şekilde yaşaması ve bağımsızlığı için gereklidir.

Aile Eğitim Programları

Aile eğitiminin amacı, anne-babaları “anne-babalık” ile ilgili bilgilendirmek, bilinçlendirmek ve beceri sahibi yapmaktır. Bu amaç doğrultusunda anne-babaların ve çocuğun gereksinimlerine uygun hizmetlerin geliştirilmesine yönelik “**Aile Eğitimi Programları**” düzenlenmektedir.

Aile Eğitim Programları, ev merkezli, okul merkezli, ev ve okul merkezli olmak üzere üç başlık altında toplanır.

1.Ev Merkezli Aile Eğitim Programları

Bu programlar, erken çocukluk döneminde olan, okul öncesi kurumuna devam edemeyen ya da güçlüğünden dolayı bir kuruma devam edemeyen çocukların ebeveynlerine yönelik hazırlanır. Program süresince haftada ya da beş günde bir, eğitimci tarafından yetersizliğe sahip çocuğun evi ziyaret edilerek, aileler öğrenme sürecine dahil edilir.

Ev merkezli programlar; ev-okul ilişkisinin önemini kabul eder. Ev öğretmeni çocuklarını yönlendirmeleri için, aileleri eğitmek üzere evleri ziyaret eder. Ebeveynlere çocuklarının davranışlarını kontrol etme ve gereksinim duyduğu becerileri nasıl

öğreteceklerine dair bir program hazırlanır ve uygulanır. Aile çocukların ilk ve sürekli öğretmenidir. Portage Aile Eğitim Programı ve Küçük Adımlar Aile Eğitim Programları yaygın olarak kullanılan ev merkezli aile eğitim programlarıdır.

Küçük Adımlar Aile Eğitim Programı (Kleine Schritte)

0–4 yaş arasındaki gelişimsel geriliği olan çocuklar ve ailelerinin gereksinimlerini karşılamayı temel alan, eve dayalı olarak yürütülen bir erken eğitim programıdır. Program; öğretim ilkeleri, değerlendirme envanter ve dört gelişim alanındaki becerilerin öğretimi içeren sekiz kitaptan oluşmaktadır. Programın amacı; anne-babaların temel öğretim ilkelerini öğrenmeleri ve çocukları için en doğru şekilde uygulayabilmeleridir.

Portage Aile Eğitim Programı

Portage aile eğitim programı eve dayalı bir aile eğitim programıdır. Program ilk olarak 1970 yılında, yetersizlik çocukların okul öncesi eğitimine yardımcı olmak için geliştirilmiştir. Program; dil, kavram, öz bakım, motor ve sosyal gelişim alanlarına yönelik 450 becerinin kazandırılmasını hedefler.

Ev Merkezli Programların Avantajları:

- ✓ Aile çocuğu doğal ortamında eğitir,
- ✓ Öğrenilenlerin genellenmesi sorunları ortadan kalkar,
- ✓ Tüm aile bireyleri sürece katılma şansına sahipler,
- ✓ Aile çocuğun tüm davranışlarını tam olarak gözler, böylece çocuğu için gerekli becerileri belirler,
- ✓ Ailenin yaşam biçimi, kültürü, değerleri programa dâhil edilir çünkü aileler çocuklarına nasıl ve öğretileneğine karar verir,

Ev Merkezli Programların Dezavantajları:

- ✓ Çalışmayı yapmak için her zaman uygun, sessiz bir ortamın olmaması,
- ✓ Ebeveynin evde bulunma zamanının kısıtlı olması,

- ✓ Aile üyelerinin kalabalık olması,
- ✓ Eğitimcinin gelememesi durumunda öğretimin akaması.

2.Okul Merkezli Aile Eğitim Programları

Okul merkezli programlar; duygusal yetersizliğe sahip, öğrenme güçlü çeken, ileri derecede yetersiz ve çok yönlü yetersizliğe sahip çocukların aileleri için geliştirilmiştir. Genellikle ebeveynde programlama ve öğretme becerilerinin artışı hedeflenir.

Ailelerin çocuklarının davranışlarıyla baş etmede kullanacakları yöntem ve işlem süreçlerini göstermeyi amaçlar. Ebeveynlerin, okulda ya da kurumda öğrendikleri bilgileri evde uygulamasını gerektirir. Bu programlar, okulda ya da merkezde düzenlenen konferanslar, çalışma toplantıları, ev ödevleri ve evdeki uygulamaların gruba aktarılması şeklinde yürütülür ve 8-10 hafta arasında sürdürülmesi yeterlidir.

Okul Merkezli Aile Eğitim Programlarının Avantajları:

- ✓ Genellikle ailelerin grup olarak eğitimine olanak tanıdığı için ekonomiktir.
- ✓ Aileler yetersiz çocuğa sahip diğer aileler ile tanışma fırsatı bulur, böylece destek ve empati kazanırlar
- ✓ Aile ve öğretmenler arasında daha güçlü ve yakın bir iletişim oluşur ve aileler sınıfta çalışarak çocuklarının ilerlemelerini doğrudan desteklerler

3.Ev ve Okul Merkezli Aile Eğitim Programları

Ev ve okula dayalı aile eğitim programları, bir eğitim programına devam eden çocukların okulda kazandıkları becerilerin, ev ortamı ve yakın çevrede de sürdürülmesi ve genellenmesini, kurumda üzerinde durulmayan becerilerin kazandırılmasını, ailelerin çocuklarının davranışlarıyla baş etmede kullanacakları yöntem ve işlem süreçlerini göstermeyi amaçlar. Ev ve kuruma dayalı programlar amaçlarına göre; Genelleştirilmiş, Genişletilmiş, Özelleştirilmiş ve Davranış yöntemi programları olarak dört gruba ayrılır.

Ev ve Okul Merkezli Aile Eğitim Programlarının Avantajları:

- ✓ Ailenin okuldaki etkinlikleri izlemesine olanak verir

- ✓ Aile eğitiminden geçer
- ✓ Evde Aile ile yapılan çalışmalar uzamlar tarafından izlenir,
- ✓ Danışmanlık hizmet sunulur.

Özel Gereksinimli Çocukların Eğitiminde Aile Katılımı ve Destekler

Tüm bireylerin eğitiminde önemli olduğu gibi, özel gereksinimli çocukların eğitiminde de aileler önemli olmaktadır. Çünkü çocukla çoğu zaman birlikte olan, ondan sorumlu olan ailelerdir.

Aile

Aile, anne, baba, çocuk, kardeş, hala, amca, teyze, dayı, büyükanne, büyükbabadan oluşan dinamik bir sistemdir. Üyeler, doğum, evlat edinme ve evlenme gibi olaylarla aileye katılır; ölüm ve boşanma ile de aileden ayrılır.

Bronfenbrenner'ın sosyal çevreyle ilgili modelinden uyarlanan aile sistemi teorisi, özel gereksinimli çocuğun aile birliği üzerindeki etkilerinin araştırılmasında etkili bir metod olarak görülmektedir. Aile sistemi teorisi aileyi bütün aile üyelerinin birbirini etkilediği ve aile üyelerinin birbiriyle etkileşim halinde bulunduğu bir birlik olarak tanımlar.

Geçmişte yapılan araştırmalar hep anne üzerinde durmakta iken bu teori, diğer aile üyelerinin öneminden bahseder. Babalar, kardeşler, büyükanne-babalar ve aile üyesi olarak tanımlanan diğer kişiler araştırmaların artmasına sebep olmuşlardır ve de araştırmaların dikkat çeken unsurlarıdır.

Ailede herkesin bir rolü vardır. Fakat bu roller değişiklik gösterebilir. Bu rolleri, ihtiyaçlar belirler. Örneğin bir annenin öncelikli rolü, çocuğuna bakmaktır. Ev dışında çalışıyor olsa bile, bu rol hep anneye aittir. Özel gereksinimli bir çocuk, ailenin düzenini ve bireylerin rollerini değiştirebilir. Örneğin; yemeğini kendi başına yiyemeyen özürlü bir çocuk, yemek saatine yeni bir alışkanlık getirebilir. Kardeşlerin de rolleri değişiklik gösterebilir. Birçok literatür, özürlü çocuğa sahip ailelerde büyükanne-babaların rolünün ebeveyne destek sağlama ile açıklar ve buna odaklanır. Büyükanne-babalar, desteğin önemli bir kaynağı olarak tanımlanır ve pratik ve duygusal destek sağlayan üyeler olarak görülür.

Aileler Neden Desteğe İhtiyaç Duyar ve Bu Desteği Kimler Sağlayabilir?

Özel gereksinimli çocuğun, çevre ile iletişimi ve evdeki yaşamı anne-babalar; okuldaki yaşamı ise eğitimciler için bir sorun oluşturmaktadır. Bu nedenle, özel eğitime muhtaç çocuklar konusu zaman zaman televizyon, gazete ve dergilerde de gündeme gelmektedir. Ancak ailelere iletilen bu bilgilerin çoğunluğu yetersiz olduğu gibi bazıları geçersiz, bazıları ise tartışma konusu olacak niteliktedir. Eğitimcilerin ve anne babaların, özel eğitime muhtaç çocuğu her yönü ile tanımlayıp kimle, nerede, nasıl yardım alabileceklerini bilmeleri ve bu yardımın içeriğini öğrenip kendi katkılarının nasıl ve ne şekilde olabileceğini farkına vararak çaba sarf etmeleri çocuk ve çevresi için yaşamı çok daha kolay ve verimli hale getirecektir. Bu durum özel eğitime muhtaç çocuğa ve ailelerine yönelik rehberliğin önemini ortaya koymaktadır.

Bilindiği gibi aile toplumun temelidir. Ailenin en önemli görev ve sorumluluklarından biri, sahip olduğu çocuklarını en iyi şekilde yetiştirmektir. Çocuğun eğitimi, dünyaya gözlerini açtığı anda ailede başlar, okulda devam eder. Ailelerin çocuklarına iyi bir eğitim verebilmeleri ve ilerdeki eğitim öğretim yaşamında üzerlerine düşen görevleri yerine getirebilmeleri için çocuklarının özü hakkında bilgi sahibi olmaları gerekir. Ailelerin çocukların gelişimlerdeki sorumluluklarını kabul etmeleri ve okulda verilen eğitime yardımcı olmaları istenen amaca ulaşmak için tartışmasız çok gereklidir. Bu nedenle ailelerin eğitimleri önem kazanmaktadır.

Araştırmalar zihinsel veya bedensel yetersizlik gösteren çocuğa sahip anne-babaların (özellikle annelerin) yetersizlik göstermeyen çocuğa sahip olmayan anne-babalara göre daha çok stres altında olduklarını ve anksiyete düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ebeveynlerin karşılaştıkları sorunlarla en iyi biçimde baş etmeleri ve sağlıklı uyum yapabilmeleri için yardıma ihtiyaçları vardır. Bu ebeveynlere rehberlik yapacak destek sistemlerinin oluşturulması gereklidir.

Aile, üyeleri ve çevresi ile sürekli etkileşim halindedir ve bir aile üyesindeki fonksiyon bozukluğu tüm aile sistemini etkilemektedir. Zihinsel yetersizliği olan bir çocuk da aile sistemini ve aile sisteminde yer alan tüm bireyleri ve bireyler arasındaki ilişkileri etkilemektedir. Çocukların zihinsel veya bedensel yetersizlik tanısı alması ve/veya kronik hastalığının olması aileler için oldukça travmatik bir durumdur.

Özel eğitim hizmetlerine ilişkin yapılan yasal düzenlemelerde özel eğitimin temel ilkeleri sıralanırken yer verilen "Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür" ve "Ailenin özel eğitim sürecinin her boyutunda aktif katılımlarının sağlanması esastır" ifadeleri anne-baba katılımını teşvik etmektedir.

Ailelerin eğitiminde görev ve sorumluluk alacak kimseleri şöyle sıralayabiliriz: Özel eğitim öğretmeni. Ailenin en çok ilişki içerisinde bulunduğu ve her zaman görüşebileceği kimse sınıf öğretmenidir. Çocuğu anne babadan sonra en iyi bilen kimse sınıf öğretmenidir. Yukarıda belirtilen eğitim verilecek temel konularda da öğretmen yetişme süreci içinde yeterli bilgi alan kimsedir. Bu nedenle anne – baba eğitiminde anahtar kişi özel eğitim öğretmenidir.

Bu eğitim süreci içinde zaman zaman ihtiyaç duyulan yerlerde, gerektiği zaman ve konularda öğretmen ve anne-babalar aşağıdaki kimselerden yardım alabilir:

- Özel eğitim uzmanları ve okul personeli
- Danışmanlar
- Psikologlar
- Özür gruplarına, durum ve derecelerine ve problem türlerine göre alanında uzmanlaşmış tıp alanında yetişmiş uzmanlar,
- Sosyal hizmet uzmanları
- Gönüllü kuruluşlarda özürülere hizmet veren dernek ve vakıfların ilgili ve yetkili kimseleri,
- Sosyal hizmetleri düzenleyen resmi ve gönüllü kuruluşların yöneticileri
- Özürülere iş eğitimi veren resmi ve özel iş yerlerini yöneten ve öğreticilik yapanlar,
- Uzman hemşireler, terapistler vb. sağlık personeli,
- Bu konuya gönül vermiş yayın organlarının yöneticileri, programcıları.

Bu konuda sorunlarını çözebilmiş ana babalar, halktan kimseler ve okullarda devamlı ilişki içinde bulunan okul aile birliklerinin başarılı temsilcilerinden yararlanmak suretiyle etkili bir eğitim vermek mümkündür

ALMANYA'DAKİ ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUĞA SAHİP TÜRK AİLELERİN GEREKSİNİMLERİ DOĞRULTUSUNDA HAZIRLANAN AİLE EĞİTİMİ UYGULAMASININ ETKİLİLİĞİ

4.BÖLÜM

ÖZEL EĞİTİM SÜRECİNDE SAĞLANAN DESTEKLER BİLGİSİ

Ailelere Sağlanabilecek Destekler ve Sosyal Destek Sistemleri

Özürlü bireyler ve aileleri ile sürdürülen çalışmalarda “sosyal destek” özellikle ağırlık taşır. Sosyal destek kavramı, son yıllarda sosyal hizmet araştırmalarında ve uygulamalarında giderek önem kazanmaya başlamıştır. Sosyal destek, “insanın stresli bir olaya egemen olmasını ve onunla başa çıkmasını kolaylaştıran sosyal çevreden gelen bir geri bildirim”dir. Özürülüler için gerekli olan sosyal desteği aile üyeleri, yakın arkadaşları ve meslek sahibi kişiler sağlar. Meslek sahibi kişiler arasında sosyal hizmet uzmanları da yer almaktadır. Sosyal hizmet uzmanları özürülülere yardımcı olduğu kadar, ailelerine de yardımcı olur. Aileler, özürlü üyelerinin bağımsız yaşamalarında çok kritik bir rol oynar. Bazı aileler resmi bir destek almadan özürlü üyelerinin bakımını sağlar; bazıları ise sosyal hizmet uzmanlarının yardımına ihtiyaç duyar.

Duygusal Sosyal Destek Sistemleri

Bir çocuğun doğumuyla aile birçok duyguyu bir arada yaşar; sevinç, mutluluk, anne-baba olmuş olmanın vermiş olduğu coşku ve huzur. Çocuğun doğumuyla duyulan bu sevinç, huzur, coşku ve mutluluğun yerini çocuğun özürlü olduğunu öğrendikten sonra derin bir yas duygusu alabilir. Çocuğun kronik bir hastalığın ya da özürlü olmasının ailede, kırgınlık, suçluluk, öfke, üzüntü ve ikili duyguların yaşanmasına yol açmaktadır. Çocuğun bakımının özür ya da hastalık nedeniyle zorlaşması, gelişimsel ve eğitimsel gereksinimlerinin artması, anne baba ve aile bireylerinin stres ve kaygılarını arttırmaktadır. Ayrıca çocuğun özelliklerinin tanınmaması dolayısıyla özürlü çocukta gerçekçi beklentilerin olmaması ve çocuğun problemleriyle baş etme becerilerinin bulunmaması, anne-baba ve diğer aile bireyleri üzerindeki baskıyı arttırabilmekte, çoğu zaman anne baba öfkelerini kontrol edemeyerek şiddete yönelebilmektedirler.

Özel bir eğitime ihtiyaç duyan özel gereksinimli çocukların anne ve babaları gerek yaşadıkları bu duygusal süreçte gerekse çocuğun eğitiminde ve dolaylı olarak yaşayabilecekleri başka problemlerde özel bir desteğe ve yardıma ihtiyaç duyarlar. Anne babalar duygusal olarak desteklenmek, çocukla ilişkisini arttırmak, çocuğun eğitimine desteği sağlamak ve bilgi alışverişinde bulunmak konusunda yardımlara ihtiyaç duyabilirler. İşte bu aşamada devreye profesyonel uzman ve özel eğitim kurumlarında ki psikolojik danışmanlık hizmetleri içerisinde ailenin duygusal değişimlerinde ona destek olacak grupla veya bireysel psikolojik danışma, çocuğun eğitiminde aktif katılımı sağlayıcı ve aile eğitim programları, çocuğun özü hakkında ihtiyacı olan bilgiyi alabileceği bilgi verici danışmanlık hizmetleri yer almalıdır. Duygusal-sosyal destek, bir bireyin sevildiğini ve insan olarak değerli bulunduğunu hissetmesine yol açan davranışları içerir. Duygusal-sosyal destek hem özürülülerin hem de ailelerinin yaşam kalitesinin düşmesini engellemek ve onlara değer verildiğini hissettirmek bakımından önemlidir.

Bilgisel Sosyal Destek Sistemleri

Ailenin çocuğu içtenlikle kabul etmesi, yanlış bilgi ve tutumlardan sıyrılması, rahatlaması, çocuğun gerçek durumunu ve geleceği hakkında doğru bilgilere sahip kılınarak güçlendirilmesi, çocuğu için neleri nasıl yapacağını öğretmesi, eğitimde onlardan destek sağlanarak eğitimin amacın varması sağlanmalıdır. Eğitime mümkün olduğu kadar erken başlanmalıdır. Kısacası ailenin özürülü çocuğa sahip olduğu diğer bir deyimle çocuğun özürünün saptandığı andan itibaren başlanmalıdır. Eğitime ne kadar erken başlanırsa yanlış tutumlar nedeni ile özürülü çocuk için geliştirilmesi muhtemel yıkıcı tutumlar yerine sağlıklı davranış ve tutumlar geliştirmek suretiyle çocukta olumsuzlukların gelişmesi de önlenir. Eğitim sürecinde ele alınacak konular aşağıdaki konulardan oluşturulursa daha yararlı olabilir:

1. Özürün/yetersizliğin durumu, nedenleri, özellikle doğumdan önce, doğum sırasında ve doğum sonrası nedenler olarak basit ve şematik olarak açıklanması

2.Çocukların sağlıklı gelişmesi için karşılanması gereken temel gereksinimleri: Bedensel temel ihtiyaçları, Psikolojik temel ihtiyaçları, Sosyal temel ihtiyaçları, Duygusal temel ihtiyaçları ve bunların nerede ve nasıl karşılanacağı.

- 3.Özürli çocuğun özellikle kendi işlerini yapmasında yapılacak çalışmalar
- 4.Eğitimde dikkat edilecek hususlar(Özür türüne/yetersizliğine ve durumuna göre)
- 5.Çocuğun bugünkü durumu ve gelecekte karşılaşacağı sorunların çözümünde yardım göreceği resmi ve gönüllü kuruluşlar ve nasıl yararlanabileceği,
- 6.Özür tür ve durumuna göre özürliülerin yüz yüze geldiği özel sorunların nasıl çözüleceği,
- 7.Özürli çocukları ile nasıl ilişki kuracakları, nasıl sürdürebilecekleri onu içtenlikle nasıl kabul edebilecekleri,
- 8.Özürli çocukla ilgili konularda, anne-baba, kardeşler ve yakınlarının nasıl tavır geliştirecekleri,
- 9.Anne-babaların ve çocuğun en yakınlarının çocuktan dolayı içine girdikleri sıkıntılardan, duygusal bozukluklardan, suçluluk ve günahkârlıklarından nasıl kurtularak rahatlayabilecekleri,
- 10.Çocukların yakın akraba, komşu çocukları, okuldaki sınıf ve okul arkadaşları ile nasıl ilişki kurup devam ettirecekleri ve özel konularda yeterli bilgi kazanmaları, bilgileri davranış ve sağlıklı tavırlara dönüştürebilecek şekil ve düzeyde eğitim verilmelidir.

Psikolojik Danışma Çalışmaları

Özürli çocuğun doğumuyla birçok yeni durumla karşılaşan anne babaların, ailenin diğer bireylerinin, özürli çocuğa karşı duygu ve tutumlarını, toplumun özürli çocuk ve ailesine karşı tutumlarını, özürli olmayan kardeşlerin gereksinimleri ve tutumları, özürli bireyin kendisi ile ilgili tutumlarını paylaşabilmeleri ve uygun çözümler geliştirebilmeleri amacıyla psikolojik danışma çalışmaları yapılmaktadır. Psikolojik danışma çalışmaları, aile bireylerinin duyguları ve tutumları üzerinde, dolayısıyla anne babaların duyguları ve rolleri üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Özel eğitime muhtaç çocukların ailelerinin psikolojik danışma hizmetine gereksinimi normallere göre daha belirgindir. Özür türü ve derecesine göre bu durum belirgin farklılık gösterir.

Psikolojik danışmada yöntemler aynı olmakla birlikte çocuk ve aile ile yapılacak görüşme de ve danışmada normallerden farklı bilgiler yer alacaktır. Görme, işitme, konuşma, zihinsel yetersizlik vb durumlarda bu konulara ilişkin bilgi sahibi olmak gereklidir.

Aile danışmanlığı bu alanda bilgili ve deneyimli bir uzmanla özürü çocuğun anne-babası arasında yer alan, anne-babanın sorunlarını çözmek için gerekli tutum ve becerileri geliştirmeleri üzerinde odaklaşan bir öğrenme sürecidir. Danışma sürecinde anne babalara, ifade etmekten kaçındıkları öfke, suçluluk, pişmanlık gibi duygularını özgürce ifade edebilmeleri için fırsatlar verilir. Onlara kendileri ve çocukları için gerçekçi planlar yapabilmeleri konusunda yardım edilir. Anne-babaların kendi becerilerine inanmaya başlama ve sosyal çevre ile daha fazla iletişime girmelerine yardımcı olma psikoloğun hedefleri arasındadır.

Genellikle psikodinamik/psikoanalitik yaklaşımlar temel alınarak yapılan psikolojik danışma çalışmaları, anne babaların kendi davranışlarıyla ilgili dinamikler ya da içsel faktörleri ele alan çalışmalardır. Bu çalışmalar, özürü bebeğin doğumu ile hemen başlayabilmekte, aralıklarla, aile içi kriz dönemlerinde de (çocuğun okula başlaması, ergenliğe girişi gibi) sürdürebilmektedir. Küçük gruplar halinde yürütülen toplantılarda, benzer özellikte çocuğu olan anne babaların kendilerinin ve çocuğun duygu, düşünce ve tepkilerini anlayabilmeleri, kendi duygularıyla yüz yüze gelmeleri, çocuklarıyla ilgili beklenti ve duygularını paylaşarak problemlerine gerçekçi çözümler üretebilmeleri hedeflenmektedir.

Çocuğun uyumunda, sosyal çevresi, bu çevredeki uyarıcıların rolü ve ailenin de bu süreçte en gerekli öge olduğu unutulmamalıdır. Bu süreçte psikolojik danışmanın, uzmanın özel eğitime muhtaç bir çocuğa sahip aileye yardımcı olabilecekleri ortak problemler şunlardır:

- Özel gereksinimli bir çocuğa sahip oldukları gerçeğini kabul etmelerinde onlara yardımcı olmak,
- Başkalarıyla paylaşamadıkları duygusal problemlerini paylaşmak,

- Özel gereksinimli olan bir çocuğa sahip oldukları için kendilerini suçlu hissetmeleri ve bunun kendi günahları sonucu olduğu karmaşasının çözümüne yardımcı olmak,
- Çocuklarına gerekli eğitim programlarında yardımcı olmak,
- Başkalarından gelecek yanlış, eksik ve farklı değer yargılarına dayalı fikirlere karşı onları aydınlatmak.

Psikolojik danışma sürecinde, ailenin özürlü/yetersizliği olan bir çocuğun doğumuyla yaşadığı duyguların, aşamaların normal olduğu, beklentilerin sarsılmasıyla tüm bu duyguların ortaya çıkmasının doğal olduğunu anlamasına yardımcı olunmaya çalışılır, yaşanması gerektiği vurgulanır.

Büyükanne-Babaya Destekler

Geleneksel olarak büyükanne-babalar, ebeveyn olan kendi çocuklarına destek konumundadırlar. Son on yıldır, özürlü çocukların bulunduğu ailelerde büyükanne-babaların rolünün arttığı dikkat çekmektedir. Bu artış, aile sistemi yaklaşımının gelişmesine ve yetersizliklerle ilgili olan araştırmalara katkı sağlamaktadır.

Son yıllarda yapılan araştırmalarda, bazı büyükanne-babaların hayatı zorlaştırdığı; bazılarının da kolaylaştırdığı ortaya çıkmıştır. Annelere büyükanne-babaların ailedeki rolü sorulduğunda çocuğun bakımına yardım ettiği; öğüt ve cesaret verdiği; ev işlerinde yardımcı olduğu; hiç yardımcı olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Annenin hepsi kendi annelerinin daha destekçi olduğunu; büyükannelerin büyükbabalara kıyasla daha fazla duygusal destek sağladığını ve günlük bakım işlerinde daha fazla yardımcı olduğunu belirtmişlerdir.

Özürlü torunlarıyla ilgilenen büyükanne-babaların sayısı son on yılda büyük ölçüde artmıştır. Erken anne-baba olma, işsizlik, yoksulluk gibi nedenlerden dolayı büyükanne-babalar, torunlarıyla ilgilenmektedirler.

Türk aile yapısına baktığımızda büyükanne-babalar, emekliye ayrılmış, hayatını farklı etkinlik ve uğraşlarla geçirmeye çalışan kişiler olarak görülür. Yaşlılık ve yalnızlık duygusunu yoğun bir şekilde yaşayan büyükanne-babalar, ailesi ve çevresiyle olan ilişkilerini dengeli bir biçimde sürdürmeye çalışır.

Sosyal etkinliklere katılma ihtiyacı hisseder. Torun sahibi olmanın anne-baba olmaktan daha zevkli olduğunu söyleyen büyükanne-babalar torunlarına yoğun ilgi ve sevgi gösterirler.

Büyükanne-babalar, torununun özürlü/yetersizliği olduğunu öğrendiğinde tıpkı çocukları gibi birçok farklı duygu içine girmektedirler. Torunun özürlü/yetersizliği olduğunun tanılanmasını öğrendiklerinde kızgınlık, üzüntü ve inkar gibi duyguları yoğun bir şekilde yaşarlar. Bu duygular, çocuklarının en çok ihtiyacı olduğu zamanda, onlara destek vermelerini engelleyebilir. Büyükanne-babalar, aynı zamanda kendi kızının ya da oğlunun üzüntüsüne üzülebilir. Bu durum, çocuğunun özürlü olduğu gerçeğinin üstesinden gelmek için çabalayan ebeveynleri olumsuz yönde etkilemektedir. Görülüyor ki, büyükanne-babaların destek sağlaması ve kendilerinin de desteğe ihtiyaç duyduğu, daha etkili yardımlar alması gerektiği çok açık.

Görüldüğü üzere özürlü torunlarıyla ilgilenen, onların bakımını üstelenen, depresyon içinde bulunan büyükanne-babaların birçok ihtiyacı ve isteği var. Öncelikle, özürlülükle/yetersizlikle ilgili bilgiye ve kendi duyguları ile ilgili desteğe ihtiyaç duymaktadır. Bu istek ve ihtiyaçları karşılamak için okul ve destek sağlayıcıların rolü çok önemli. İstek ve ihtiyaçların belirlenmesi için okulların ve destek sağlayacak kurumların büyükanne-babalara ulaşip onlara gerekli desteği sağlamalıdır. Almanya’da, çocuğun devam ettiği okul ile irtibata geçerek, gerekli desteğin sağlanabilir.

Kardeşlere Destek

Kardeş ilişkileri, çocuğun ilk sosyal ağıdır ve aile dışındaki insanlarla iletişim kurmasına yardımcı olur. Kardeşlerin özürlü ya da yetersizliği olması durumu çocukların yaşamında çok önemli bir rol oynadığını belirtmektedir. Kardeşler, uygun davranışlarda model; günlük aktivitelerde antrenör (çalıştırıcı) ve oyun arkadaşı olabilirler. Aynı zamanda özürlü/yetersizliği olan kardeşlerini, diğer çocukların arasına katabilirler. Fakat kardeşlerin, özürlü/yetersizliği olan kardeşleri hakkında sorulara cevap vermek için bilgiye ihtiyaçları vardır. Kendi duyguları kardeşlerinin duyguları hakkında bilgi sahibi olmak isterler.

Araştırmalar, normal gelişim gösteren çocukların özel gereksinimli kardeşlerinin neden farklılıklar gösterdiği, neden kardeşlerinin öğrenme ve kişilik özelliklerinin

Almanya’da Sunulan Aile Eğitimleri/Danışmanlıkları

Daha Çok Aile Eğitimi

Son 20 yılda, özel eğitim alanında, çocukların dil gelişimi sürecindeki problemler ve aile eğitimi konusunda değişik Kuramlar geliştirilmiştir. 20 yıl öncesindeki Sistem teorileri, Çocukların faydalandığı özel eğitim dahilinde aileyi eğitimin içine birebir dahil etmiyordu, aileleri bilgilendirme ve onlara destek olma konusuyla sınırlı kalıyordu; Aileler pasif roldeydiler.

Dil Gelişimindeki Kuramlar değişen yüzüyle son yıllarda Aile Eğitimi Teorileri ve Ailelerle yapılan çalışmalar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu çalışmalar, aileleri çocuklarının eğitiminde birebir yer almalarını, eğitimin bir parçası olmalarını sağlamıştır. Bugün, birey çevresi ile birlikte, bireyi bütünüyle ele alan ‚Bütünsel’ olarak değerlendirme ön plandadır. Özel Eğitim, giderek bireyle birlikte, birey dışına bir bütün olarak gelişmektedir. Çünkü bireyin sosyal çevresi, özellikle aileler eğitimin bir parçası olmadan, sunulan eğitim hep eksik kalmaktadır; Transfer etme ve genelleme gibi önemli aşamaların geçişlerinde sorunlar yaşanmaktadır.

Değişimin Pratikte Zorlukları

Değişimin pratikte zorluklarının olması dediğimizde, aklımıza ilk olarak çok fazla teorilerin ve bakış açılarının olması gelmektedir. Çocuklarda dil gelişimi sorunları ve çocukların aileleri, onların sosyo-ekonomik düzeyleri ve çocuklarına katkıları hakkında değişik ve çok sayıda çalışma vardır. Bazı teorilerin değişmez kuralcı yapıları vardır. Dolayısıyla, özel eğitimde aileleri çocuğun eğitimi içersine katma ve aileleri çocuklarının gelişimlerine destek olmaları konusunda desteklemek yöntemler çerçevesinde pek kolay değildir. Temelde, aile eğitimi için program geliştirmede, yöntemler arası ayrımcılık olması da bir başka boyutudur. Ancak, giderek aile eğitimi konusunda yapılan çalışmaların sayısı artmaktadır ve Aile Eğitimi Programları geliştirilmektedir. Aile, bireye en yakın çevresidir. Çocuğun eğitimi içersinde sunulan Aile Eğitimi etkililik ve verimlilik açısından önemlidir.

Modeller

Aile eğitimi çalışmalarını iki çalışma alanına ayırmak mümkündür:

1.Aile Bilgilendirmesi: Belli bir çerçeve dahilinde, çocuğun aldığı eğitim ile ilgili ailelerin bilgilendirilmesini kapsamaktadır.

2.Aile Danışmanlığı: Ailelerin yaşam standartları doğrultusunda, kendilerine danışmanlık yapılması. Bu doğrultuda geliştirilen beş farklı Aile Eğitimi Modelleri şunlardır:

1. Ebeveynleri Amatör Eğitimi Olarak Gören Model

Ebeveynleri amatör eğitimi olarak gören model, 60'lı yıllara kadar geniş kapsamda kullanılan bir Aile Eğitimi Modeliydi. Modelin benimsediği yaklaşıma göre, alan uzmanları ile ebeveynlerin rolleri farklı olmalıdır. Terapist, alan uzmanıdır ve çocuğun eğitim ihtiyaçlarına dayalı olarak esas uygulayıcıdır. Ebeveynler ise, eğitici pozisyonunda amatördürler, terapiye zarar verebilir. Alan uzmanı, aileleri direk faydalanılan bir kaynak olarak görmez ve çocuğun doğal çevresi ile etkileşimini ancak bilgi verici olarak görür. Bu model günümüzde pek geçerli değildir ancak uygulamada kısmen yer almaktadır. Aileleri işin içine biraz daha dahil eden Ko-Terapist Modeli adıyla, bazı özellikleriyle geçmiştir.

Bu modelin avantajı, çocuğun eğitim gereksinimlerine dayalı olarak geliştirilen eğitim programının planlama ve uygulama aşamalarını alan uzmanları gerçekleştirmektedir. Modelin dezavantajları olarak ise, çocuğun eğitimine dahil olamayan aileler, amatör olarak kalmaktadırlar. Eğitim, belli bir zaman dilimi dışında devam etmemektedir. Çocukların öğrendiklerini genelleme ve transfer etme konusunda zorlandıkları söylenebilir.

2. Ebeveynleri Yardımcı Terapistler Olarak Gören Model

Ebeveynleri yardımcı terapistler olarak gören model 1970'li yıllarda popüler bir model olmuştur. Bu model uzman merkezli olmasına rağmen, aileleri kısmen eğiterek, birer yardımcı terapistler olarak benimser. Aileler, aktif rol üstlenirler (bilgi toplama sürecinde, dil gelişimi aşamasında tekniklerin öğretimi ve evde ailelerle birlikte uygulamaların yapılması).

Çocuğun yakın çevresi olan ebeveynler, genelleme ve transfer etme aşamaları için, eğitime dahil olurlar. Aileler, evde ne yapacakları konusunda bilgilendirilmeden eğitime dahil edilemezler. Bu nedenle alıştırma programları geliştirilmelidir. En bilindik Model Münih-Alıştırma Programıdır. Öğrenme teorisi üzerine kurulmuş bir modeldir. Ailelere iki günlük eğitim verilerek, terapi çalışmalarının evde de tekrar edilmesini amaçlamaktadır. Terapist, eğitim programının geliştirilmesi ve uygulanmasına hakim olan kişidir. Aileler ve terapistler arası rol değişimi vardır. Temel noktası, aileleri çocuklarının eğitimi hakkında bilgilendirmek ve eğitmektir. Bu sayede ebeveynler, uzmanların yaptıkları çalışmaları evde de birer yardımcı terapist olarak, tekrar edip çalışabilmektedirler.

1. İşbirlikçi Model

1970’li yılların sonu ile 1980’li yılların başında geliştirilmiş bir modeldir. Ailelerle birlikte çalışma “İşbirlikçi Model” adıyla anılmaktadır. Ailelerin ve alan uzmanlarının bakış açılarının birleştirilmesiyle, ortak bir noktadan hareket edilerek çocuğun eğitim programının geliştirilmesini amaçlar. Bu modelde, uzman görüşünün, ailelerin bilgi ve becerilerinin birleştirilmesiyle çocuğun eğitim gereksinimine cevap verilmektedir.

Çocuk, aile ile birlikte bir bütün içersinde değerlendirilmektedir. Öğretim toplantıları sadece nicel açıdan değil, nitel açıdan da geliştirilmelidir; Dolayısıyla, uzman bilgisi ile ailelerin bilgileri doğrultusunda geliştirilmelidir. Amaç, ailelerin yeterliliklerinden faydalanarak onları geliştirme ve çocuğun eğitime dahil etmedir.

Terapist, uzman kişidir; Ailenin bilgi ve becerileri dahilinde hem çocuğun hem de ailenin gereksinimlerini karşılamak için yardımcı olur. Bu modelle, aile eğitiminde davranışçı olmaktan, işbirlikçi olmaya doğru geçilmiştir. Ailelerin çocuklarının eğitiminde kendilerini birer görevli, işin içinde bir “işbirlikçi” olarak görmeleri sağlanır. .Bu modelle birlikte, ailelere öneri sunma, seçim yapma ve işin içinde bulunma imkanları verilmiştir. Özel gereksinimli çocuğun eğitiminin daha verimli hale getirilmesi amaçlanmıştır.

2. Etkileşimci Model

Aile, terapist ve çocuk arasında etkileşimin sağlanarak, eğitim ihtiyacının belirlenmesi, eğitim programının hazırlanması ve uygulanmasını hedefleyen bir modeldir.

Aileler, çocuklarının eğitimlerinde aktif roledirler. Model, ailelerin çocuklarıyla iletişimi ve etkileşimi, onlarla birlikte olmayı öğrenmelerini amaçlamaktadır. Bu modelin avantajı, ailelerin çocuklarının eğitimleri hakkında bilgi sahibi olmalarıyla, kendilerince eğitim stilleri geliştirmeleridir. Bu durum, çocuğun en yakın çevresi olan ailenin bilgi ve beceri sahibi olarak çocuklarının gelişimlerini olumlu etkilemeleridir. Bu modele dayalı iki program geliştirilmiştir:

c) Ailelerle İşbirlikçi Program Olan Freiburger Konsepti

Freiburg'ta, 1970'li yılların sonunda geliştirilmiştir. Günlük rutinlerin kazandırılması konusunda annelerle birlikte yapılan çalışmadır. Drama etkinlikleri, Video, sözel yönergelerden yararlanılmıştır.

d) Hanen Early Language Parent Programı

Kanada'da 70'li yılların sonunda geliştirilmiştir. 5-8 Kişilik ebeveyn gruplarına, 10 toplantılık programdır. 7 Toplantıda değişik konu başlıkları hakkında ebeveynler bilgilendiriliyor. 3 Toplantıda ise, ebeveynlerin evde yapacakları etkinliklerle ilgili Video kayıtları izletiliyor.

5. Gözlem Çalışması

Jernberg tarafından 1979'da ortaya atılan bu model günümüze kadar geliştirilerek gelmiştir. Ebeveynler, direk eğitimin içinde yer almıyorlar, ancak çocuklarını gözlemleyerek eğitime dahil oluyorlar. Terapiler, terapistler tarafından gerçekleştirilirken, aile terapiyi gözlemliyor ve evde gözlemlerine dayalı olarak uygulamaları gerçekleştiriyor. "Theraplay" adıyla anılmaktadır. Son yıllarda dil sorunları olan çocuklar ve aileleriyle en sık kullanılan modeldir.

6. Theraplay / Oyun Terapisi

Oyun terapisi. Çocuğu motive etmeye, ilgisini çekmeye, dikkatini geliştirmeye dayanmaktadır. Terapist-Çocuk arasında oynanan oyunlar çerçevesinde uygulanır. Aile gözlemci rolündedir.

Almanya’da Kurumların Uygulamalarından Ailelere Sağlanan Desteklerden Örnekler

Özel gereksinimli çocuğu olduğunu öğrenen aileler önce özel eğitim ile ilgili bilgi ve çocuğu hakkında bilgi istemektedir. Ancak, ailelerle sürekli iletişim/etkileşim içinde olunarak destek verildiğinde, zamanla psikolojik ve ailelerine özel bir çalışma talep etmektedirler, yaşam şartlarının değiştirilmesini istemektedirler. Bu durum, bakıcı-büyük anne/babalar içinde geçerlidir. Aileler ve çocuğun yakın çevresinden kişiler, hizmet sağlayanların hepsi disiplinler arası bir ekip oluştururlar. Herkes kendi bilgisi dahilinde sorumluluğunu yerine getirmektedir. Çalışmada, hizmeti verenlerin deneyimleri ilerleme kaydedebilmek ve geliştirebilmek açısından önemlidir.

Belirlenen Destek Başlıkları:

- Aile üyelerinden birinin “yetersizliği” olduğunu kabul etmeyi öğrenmek,
- Ailesinde “yetersizlik” birini kabul ederek “normal” insanlar arasına katılmayı öğrenmek,
- Kendi güçlerinin farkına varmalarını sağlamak ve bu güçleri harekete geçirmek.

1.Açık Destek „Scnuppercharakter“

- Bilgilendirme Toplantıları (Ör. Haklar/Kanunlar ve tıbbi konular hakkında)
- Yaz şenlikleri, yılbaşı şenlikleri vb.
- Su havuzunda Ebeveyn-Çocuk-Grup çalışmaları ya da duyu katılımları
- Ebeveyn-Çocuk ile birlikte okula hazırlık etkinlikleri gerçekleştirme
- Birlikte gezilere/etkinliklere katılma(Ör. Hayvanat bahçesi gezisi)

2.Kendi Gücünü Hissetme

- Konuşma çemberi oluşturarak özrün yaşam şartlarına etkisini paylaşma
- Yetersizlik çocuğun kardeş(ler)ine Seminer vermek
- Yetersizliklik - Kabullenme ve kabullenme deki sorunlar hakkında seminerler vermek
- Hafta sonları Ailelere rahatlama terapilerinin uygulanması(Meditasyon gibi)

- Anne haftalarının düzenlenmesi (kadınsal sorunlar hakkında konuşma, roller, paylaşım gibi)
- Babalarla grup çalışması, akşamları ailesi hakkında konuşma
- Büyükanneler ve büyükbabalar günleri (dito)
- Sorunlar aileler için kendilerini ifade etme çalışmalarının düzenlenmesi; Onlarla ayrıca görüşme.

Anne Baba Öğretmen İşbirliğinin Yararları

Anne baba ve öğretmenler etkili çalışmalar düzenleyebilen güçlü bir ekip oluştururlar. Bu ekibin gerçekleştireceği üretken bir anne baba öğretmen işbirliğinin öğretmenlere sağladığı yararlar olduğu kadar anne babalara ve en önemlisi çocuklara önemli yararlar sağladığı bilinmektedir. Üretken bir anne baba öğretmen işbirliğinin uzmanlara ve öğretmenlere sağladığı bilinmektedir. Üretken bir anne baba öğretmen işbirliğinin uzmanlara ve öğretmenlere sağladığı yararlar şöyle sıralanabilir:

- Anne babanın ve çocuğun beklentilerinin, gereksinimlerinin daha iyi anlaşılmasını sağlar.
- Çocuğun okul dışındaki yaşantısı için önemli olan birçok davranışın belirlenmesinde daha anlamlı veriler elde edilmesine yardımcı olur.
- Etkinlik pekiştireçleri ve sosyal pekiştireçler anne babalar tarafından daha geniş bir alanda kullanılabilir.
- Uygun davranışların hem ev hem de okul ortamlarında pekiştirilmesi için daha fazla olanak sağlar.
- Anne babaların çocuğun davranışlarındaki değişikliklere ilişkin dönütleri, uygulanabilir programların sürekli değerlendirilerek geliştirilmesine katkı sağlar.
- Anne babaların eğitim sürecine katılımının sağlanması yasal düzenlemelerin sürekliliğini sağlar.

Doğal ortamlarda pekiştireçlerin üretilmesi, anne babaların eğitim sürecine katılımlarını kolaylaştırmaktadır.

Anne baba ve öğretmen işbirliğinin anne ve babalara sağladığı yararlar şöyle sıralanabilir:

- Özel gereksinimi olan bir çocuğun anne babası olarak hak ve sorumlulukları hakkında bilgi edinmelerine yardımcı olur.
- Anne babaya çocuğun okul programı ve bu programa nasıl katılabileceği konusunda bilgi sağlar.
- Okul programlarının olumlu etkilerinin evde de sürdürülmesinin yollarını arar.
- Çocuğun ev yaşamı için uygun olacak işlevsel davranışları öğrenmelerine yardımcı olacak becerileri geliştirir.
- Bugün ve gelecekte çocuğu için önemli kaynaklara ulaşmayı sağlar.

Çocuk için anne baba ve öğretmen işbirliğinin yararları ise;

- Çocuğun en önemli iki çevresi arasında tutarlılık sağlanır.
- Çocuğun gelişimi ve öğrenmesi için daha çok fırsat sağlanır.
- Kaynakların ve hizmetlerin daha fazla ulaşılabilir duruma gelmesi sağlanır.

Etkili Anne Baba Öğretmen İşbirliğini Engelleyen Etmenlerin Ortadan Kaldırılması

Etkili anne baba öğretmen etkileşimini engelleyen etmenlerin başında olumsuz iletişim gelmektedir. Etkili anne babalar ve öğretmen arasındaki olumsuz etkileşim, birbirlerinin rollerini ve sorumluluklarını anlamadaki karşılıklı eksiklikleri ile ilişkili olabilir. Ancak iletişimin iyileştirilmesinde sadece anne babaların değil diğer bireylerinde önemli rollerinin olacağı unutulmamalıdır. Böyle bir düşünceden hareketle özel gereksinimli bir çocuğun eğitimine anne babaların daha fazla katılımının sağlanmasından öncelikli olarak üç grubun sorumlu olduğu söylenebilir. Bunlar anne babalar, eğitimciler ve yasal dayanaklar.

Anne Babalar

Anne babalar değişimin savunucuları ve çocuklarının haklarını elde etmede onların sözcüleridir. Özel gereksinimli çocukların anne babaları, onların haklarını savunmaktadırlar. Bunun için bir araya gelerek sivil toplum örgütleri kurmaktadırlar.

Özel gereksinimli çocuğa sahip aile ve çocuk için dernekler ve vakıflar bulunmaktadır. Bu kurumların amacı özel gereksinimli çocukların haklarını savunmaktır.

Anne baba örgütleri özel eğitime katılımı sağlamak için diğer örgütlerden daha fazla çaba gösterirler. Bu çabalar aynı zamanda kendilerinin de etkin katılımlarını beraberinde getirdiğinden, anne baba örgütleri özel eğitimdeki birçok yenilik için itici güç oluşturur. Dolayısıyla anne babaların örgütlenmesi ve çocuklarına sağlanacak eğitim hizmetleri konusunda söz sahibi olmaları eğitimcilerle işbirliklerinin daha etkili duruma gelmesine yol açacaktır.

Eğitimciler

Uzmanlar, öğretmenlerin özel gereksinimi olan çocukların gereksinimlerini karşılamak olan geleneksel sınıf öğretmenliği rolünün daha da farklılaşarak, çalışma alanlarının genişlemesinin gerekli olduğunu belirtmektedirler. Özel eğitimciler, öncelikle özel gereksinimi olan öğrencinin evde, okulda ve toplumda yeterli duruma gelmesini içeren işlevsel becerilerin gelişimi ve edinimi konusunu ele almaktadır. Buradan hareketle, öğretmenler sınıfın dışındaki olaylarla da ilgilenmeli, öğrencilere sağlanacak destek ve yardımlar için okul dışına yönelmelidir.

Anne babalar eğitim hizmetlerinin topluma ve eve yönelik olarak yaygınlaştırılmasında en önemli itici güçtür. Öğretmenler, anne babalardan çocuklarının okul dışındaki başarıları ve özel bazı becerileri edinmeleri konusunda bilgi edinirler. Anne babalar, çocuklarının davranışlarındaki değişiklikleri öğretmenlere bildirmekten çok daha fazlasını yaparak çocuklarına yeni beceriler öğretmek, hatta okulda yeni öğrendiği becerileri evde tekrar etmek konusunda öğretmenlerle birlikte çalışabilirler.

Araştırmalar, anne babalarla işbirliğine dayalı çalışmalar yapılmasının özellikle okul öncesi dönemdeki özel gereksinimleri olan çocuklarda erken müdahale programları konusunda önemli etkileri olduğunu kanıtlamaktadır. Anne babalar çocuklarına yeni beceriler öğretmek, hatta okulda öğrendiği becerileri okulda tekrar etmek konusunda öğretmenlerle çalışabilirler.

Yasal Dayanaklar

Özel gereksinimli bireyler, her ülkenin kendi kanun kapsamında yasalar tarafından korunmaktadır. Ayrıca, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından takip edilmektedir. Ülkelerin özel eğitim hizmetleri yönetmenlikleri, özel gereksinimli çocukların erken özel eğitiminden başlayarak meslek edindirmeye dek ve ailelerini kapsamaktadır.

Anne Babanın Roller

Özel gereksinimli çocukların ailelerin sorumlulukları daha fazladır. Anne babalık beraberinde birçok sorumlulukların ve görevlerin üstlenilmesini gerektirir. Özel gereksinimi olan bir çocuğa sahip olan anne babalar için bu sorumluluk daha da artar. Ailenin işlevleri, anne babaların ve tüm aile üyelerinin gereksinimlerini karşılamayı gerektirir. Ailede özel gereksinimi olan çocuğun olması ise bu konuya ilişkin bazı dengelerin değişmesine neden olabilir. Özel gereksinimi olan çocuğa sahip anne ve babanın rolleri ve yerine getirmeleri gereken görev ve sorumlulukları izleyen biçimlerde sıralanabilir:

Öğretim: Tüm anne babalar çocuklarının ilk öğretmenleridir ve çocuklar birçok beceriyi anne babaları onlara öğretmeden kendi kendilerine edinemezler. Özel gereksinimi olan çocuklar doğal ortamlarda yaşatlarından öğrenebilecekleri birçok beceriyi kendi başlarına öğrenemezler. Dolayısıyla özel gereksinimi olan çocukların anne babaları ve aileleri bu becerileri çocuğa öğretmek durumundadırlar. Pek çok araştırma sonucu anne babaların ve pek çok aile bireylerinin eğitildiklerinde, özel gereksinimli çocuğa birçok bağımsız yaşam becerisini öğretebildiklerini göstermektedir.

Danışmanlık: Tüm anne babalar çocuklarının en doğal danışmanlarıdır. Anne babalar, özel gereksinimi olan çocukların kendilerini nasıl algıladıkları ve nasıl gördüklerine ilişkin değerlerin oluşmasında, hislerinin ve tutumlarının gelişiminde çok önemli rol oynarlar.

Davranış Yönetimi: Özel gereksinimi olan çocuklar yetersizlik düzeylerine bağlı olarak çeşitli davranış özellikleri gösterirler. Anne babalar davranış değişimi konusunda eğitilerek, davranış yönetimi ilkelerini öğrenebilmekte ve çocuklarına yeni davranışlarının kazandırılması, uygun davranışların desteklenmesi, uygun olmayan davranışların azaltılması gibi konularda başarıları olabilmektedirler.

Ailedeki Diğer Çocuklara Anne Babalık: Özel gereksinimi olan bir kardeşe sahip olmak ailedeki diğer çocukları önemli ölçüde etkileyebilir. Kardeşler çoğunlukla kardeşlerinin yetersizlikleri nedeniyle kaygılıdır. Ayrıca arkadaşlarının kardeşinden dolayı kendisine gösterilen tepkilerle başa çıkmaları kolay olmaz. Bu durumda anne babalar, kardeşlerin uyum sürecini geçirmelerine yardımcı olmalıdırlar.

Eşler Arası İlişkiyi Sağlama: Özel gereksinimli bir çocuğa sahip olma, eşler arası ilişkileri de etkilemekte ve eşler arasında strese neden olabilmektedir. Ailelerde oluşan bu stres durumları genellikle; Çocuğun güçlüğü konusunda birbirini suçlama, beklentilerdeki farklılıklar, çocuğun daha iyiye götürülmesi için daha fazla zaman, para ve enerji ayırma konularındaki anlaşmazlıklardan kaynaklanabilmektedir.

Diğer Bireylerin Eğitimi: Özel gereksinimi olan çocuğun gelişiminde aile büyükleri, amcalar, teyzeler, komşular, okul servisinin sürücüsü ve çocukla iletişim kurması olası diğer bireyler çocuğun eğitiminde önemli etkiye sahiptir. Bu nedenle anne babalar bu bireylerin çocukla etkileşimlerinin geliştirilmesinde önemli roller üstlenirler. Dolayısıyla anne babalar diğer bireyleri eğitmede lider olarak kullanılabilirler.

Okul ve Toplumla Olan İlişkileri Sağlama: Anne baba katılımı yasalarla teşvik edilmesine ve tüm anne babaların eğitim sürecine katılımlarının desteklenmesine rağmen halen yeterli düzeye ulaşamamıştır. Bazı alanlarda artık anne babaların kendi kendilerine katılımları ve buna istekli olmaları gerekmektedir. Özellikle anne babaların diğer ailelerle iletişim kurma, çocuğunu topluma çıkarma, onu oyun alanlarına götürme, özellikle yaşlılarıyla birlikte olmasına olanak sağlayacak ortamlar oluşturma gibi düzenlemeleri gerçekleştirmeleri beklenmektedir.

Anne Baba ve Destek Grupları

Günümüzde anne baba katılımına yönelik pek çok amaca hizmet edebilecek anne baba eğitimi programları düzenlenebilmektedir. Bu programlar, anne babalar okulun yeni politikalarına, öğretim araçlarının evde kullanımına ilişkin bilgi veren tek toplantılık davranışların yönetimi gibi çok toplantılı ve farklı amaçlara dönük programlardan oluşabilir.

Ancak temelde ve yaygın olarak üç amaca dönük anne baba grupları oluşturulabilmektedir:

1. Özel gereksinimi olan çocuğun artan gereksinimleriyle başa çıkmasında anne babalara yardımcı olarak önerilen ve bilgilerin sunulması,
2. Anne babaların birbirleriyle paylaşmaları için tartışma grupları oluşturulması,
3. Çocuğun eğitim programında ortaya çıkacak değişiklikler konusunda anne babanın bilgilendirilmesi.

Anne babaların katılımları, katılım biçimleriyle açıklanabilir. Anne babaların gereksinimlerine göre çok farklı katılım biçimlerinden söz edilebilir. Kroth ve arkadaşları anne baba katılımına ilişkin bir model geliştirmişlerdir. “Ayna Modeli” adlı bu modele göre, her anne baba çocukları ve kendi gereksinimleri doğrultusunda eğitime katkı katılır.

Buna göre anne babalara daha yaygın olan daha az yaygın olan hizmetlere kadar çeşitli düzeylerde hizmetler sunulmakta ve anne babaların katılımları bu düzeylere göre düzenlenebilmektedir. Ekteki şekilde anne baba katılımı en geniş katılımlı olandan, en dar katılımlı olana çeşitli düzeylerde gerçekleştirilebilmektedir.

Günümüzde ve Gelecekte Anne Babalarla Çalışmalar

Özel eğitimciler ve özel gereksinimi olan çocuk aileleri, birlikte çalışmalarının daha etkili yolların neler olabileceği konusunda arayış içindedirler. Günümüzde tüm dünyada kabul edilen “anne babaların çocuklarının ilk ve sürekli öğretmenleri olduğu” görüşünden hareketle üzerinde durulan konular, anne babaların çocuklarının eğitimlerine etkin katılımlarının sağlanmasına yoğunlaşmaktadır.

Anne baba katılımını etkileyen birçok nedenden söz edilmektedir. Bunlardan en önemlisi toplumun demografik özelliklerinde oluşan değişimlerdir. Özellikle hem annenin hem de babanın iş yaşamına katılması ve tüm gün çalışmak durumunda olmaları, boşanmış olmaları, ayrı yaşıyor olmaları, ailelerin farklı kültür ve etnikten gelmeleri farklı katılım biçimlerini ortaya çıkarmaktadır.

Aile eğitimi programlarının gelecekteki yön; anne babalara problem çözme becerisinin kazandırılması, finansal planlama yeterlikleri kazandırma, stresle başa çıkma, topluma açık hizmetlerden yararlanma, eğlence ve rahatlama için etkinliklere katılmalarına yöneliktir. Bunlarla birlikte son yıllarda birçok anne babanın en önemli gereksinimi çocuklarının belirli zamanlarda aile dışından birileri tarafından bakılması ya da onlarla ilgilenilmesi, böylece kendilerine biraz da olsa zaman kalması ve nefes almalarıdır. Bu amaçla birçok ülkede gönüllü hizmetlerin organize edildiği görülmektedir.

Özetle anne babalar ve aileler çocuğun yaşamındaki en önemli kişilerdir. Bunun yanı sıra anne babalar özel gereksinimli olan çocukların eğitiminde iyi öğretmenler olarak çok önemli bir yere sahip olacaktır. Gelecekte özel eğitim ve destek hizmetlerin daha etkili duruma gelmesi öğretmenler, anne babalar ve ailelerin birlikte çalışmaları ile mümkün olabilecektir.

ALMANYA'DAKİ ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUĞA SAHİP TÜRK AİLELERİN GEREKSİNİMLERİ DOĞRULTUSUNDA HAZIRLANAN AİLE EĞİTİMİ UYGULAMASININ ETKİLİLİĞİ

5.BÖLÜM

BOŞ ZAMAN ETKİNLİKLERİ

ÇOCUKLARI BOŞ ZAMAN ETKİNLİKLERİNE YÖNLENDİRME VE BOŞ ZAMAN EĞİTİMİ

Öğretmenler öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmelerine yardımcı olurken her öğrencinin yetenek, ilgi, istek ve ihtiyaçlarına uygun etkinlikleri seçmesine özen göstermelidirler. Anne babalar da çocuklarının boş zamanı değerlendirmesi için kendi seçtikleri etkinlikleri yapmasına özen göstermelidirler. Bu nedenle etkinlikleri yapmak/yapmamak isteyen çocuklar engellenmemeli, gereken yardım hizmetleri verilmelidir.

Öğretmenler, sınıfların her öğrencinin boş zamanında en çok hangi etkinlik/etkinlikleri yapmaktan hoşlanacağını keşfetmesine yardımcı olmalıdırlar. Aynı şekilde evde anne/baba, kardeş veya büyükanne/büyükbaba çocuğun hangi etkinliği yapmaktan hoşlanacağı konusunda yardımcı olmalıdırlar. Çocukların seçtikleri etkinlikleri /etkinlikleri yapabilecekleri yerlere ihtiyaçları vardır. Çocukların bu ihtiyaçlarına yardımcı olabilmek için onlara okul içinde öğretmenler/terapistler ve çevrede, çocukla ilgilenen kişilerin boş zaman etkinliklerinin yapıldığı yerler tanıtılmalıdır. Bu nedenle öğretmenlerin okulda ve çevrede boş zaman etkinliklerinin yapılabileceği yerleri tanıtan bilgileri edinmeleri gerekir. Bu konuda aileye okul dışındaki vakitlerde çocuğun boş zamanlarını değerlendirmesi konusunda bilgi vermelidir. Aile, boş zaman etkinlikleri konusunda öğretmen/terapistlerden bilgi istemelidir. Bu bilgileri öğretmenler, okul yöneticilerinden ve/veya okul rehberlik servisindeki psikolojik danışmalardan yararlanarak elde edebilirler.

Öğretmenler ve ailelerin çevrelerinde boş zaman etkinliğinin yapıldığı yerler olup olmadığını ve bu yerlerin imkanlarını tanıyabilmeleri için bir başka yol ise; televizyon, radyo yayınlarından, basın organlarından yararlanmaktır.

Çünkü günümüzde TV ve radyoda bu tür yerleri tanıtan pek çok programlar vardır. Benzer şekilde gazete ve dergilerden de yararlanılabilir. Aşağıda çocuğun en çok ne yapmaktan hoşlandığını belirlemek için bir öneri yer almaktadır.

Acaba En Çok Ne Yapmaktan Hoşlanıyorum?

Amaç: Çocuğun boş zamanlarında en çok neleri yapmaktan hoşlandığını keşfetmesine yardımcı olmak.

Araç,Gereç: Kağıt, kalem

İşlem: Çocuğun boş zaman etkinliklerinin yaşamlarındaki önemini tartışınız.(15 dak.)

Kağıda iki bölümlü bir tablo çiziniz. Bu tablonun üstüne Boş zaman Etkinlikleri ana başlığını yazınız. Tablonun birinci bölümüne şu anda yapmaktan hoşlanacağım etkinlikler, ikinci bölümüne gelecekte yapmaktan hoşlanacağım etkinlikler alt başlıklarını yazınız.

Çocuğun şu anda yapmaktan hoşlanacağı ve gelecekte yapmaktan hoşlanacağı etkinlik adlarını tablodaki yerlerine yazmalarını isteyiniz. İstedikleri kadar etkinlik adı yazabileceklerini söyleyiniz. Aşağıdaki adımları takip ederek devam ediniz

- ✓ Listelediğiniz etkinlikler neler yapmanızı gerektirir? diye soru sorun ve tartışın.
- ✓ Şu anda yapmaktan hoşlanacağınız etkinlikleri en çok istenilenden başlayarak sıraya koydurun.
- ✓ Şu anda yapmaktan hoşlanacağınız etkinliklerden hangisi hakkında daha çok bilgi edinmek istersiniz? Niçin? Diye soru sorun.
- ✓ Öğrencilerden şu anda yapmaktan en çok hoşlanacakları etkinliği ya da etkinlikleri birinci bölümdeki etkinlikler arasından seçerek başına ya da başlarına yıldız işareti koymalarını isteyin.
- ✓ İkinci bölümdeki etkinlikleri gelecekte tartışacağınızı söyleyiniz.

*Okuma yazma bilmeyen çocuklar için aynı işlemi sözlü olarak, onların anlayacağı şekilde ortaya koyabilirsiniz. Örneğin, mimiklerle anlatma, araç-gereçleri göstererek gibi.

Aileye Öneriler

- Özel gereksinimli çocuk nezaket ile karşılanmalıdır.
- Serbest zaman etkinliklerinde teknik ve beceriler maksatlı ve Fonksiyonel Durumlarda öğretilmelidir. Evde, sınıfta ve okulda faydalı olabilecek çocuk için anlamlı birçok faaliyetler vardır.
- Serbest zaman etkinlikleri bağıntılı bir ifade yolu olarak kullanılmalıdır. Çocuklar anlatılan basit hikayeleri ve okunan şiirleri resimlerle, canlandırma ile ve hamurdan modellerle tasvir etmekten hoşlanırlar.
- Hiçbir çocuk beceriksizliği yüzünden etkinlikleri ile ilgili yaşantılarından uzak tutulmamalıdır.
- Serbest zaman etkinlikler çocuklarda devimsel koordinasyonun geliştirilmesine yardım eder. Bu etkinlikler çocuğa ellerini parmaklarını dikkatli ve düzgün kullanmalarına yardım eder.
- Özel gereksinimli çocuklar iyi yapılmış etkinliklerde gurur duyarak kişisel doyumluk hissederler. Bu çocuğun ruh sağlığı, kendine güven ve saygı geliştirilmesi için çok önemlidir.
- Yapılacak etkinlik ve konunun seçilmesi çocukla birlikte yapılmalıdır.
- Serbest zaman etkinlikleri çocukta olumlu tutumların geliştirilmesinde bir araç olarak kullanılmalıdır.
- Serbest zaman etkinliklerinde kullanılacak malzemenin mümkün olduğu kadar ucuz ve kullanılması kolay olmalıdır.
- Zihinsel yetersizliği olan çocuğa etkinliğini yapması için yeteri kadar zaman verilmelidir. Onu sıkıştırmak başarıyı etkiler.

Boş Zaman Etkinlikleri, çocuğun yaratıcılığını geliştirme, kendisini ifade etmesini sağlama, yardımlaşma, paylaşma, iş birliği, başladığı işi sonuçlandırma konusunda kararlı olma, sorumluluk alma ve aldığı sorumluluğu yerine getirme, problem çözme, olaylar arasında neden sonuç bağlantıları kurma ve kas becerilerini geliştirme açısından önemlidir.

Anadili Etkinliği

Çocukların dil gelişimini ve dili düzgün kullanmalarını sağlamak, bu yolla kendilerini ifade etmelerine imkan tanımak ve çevre ile etkileşimlerini kolaylaştırmak için günlük planda yer alan bu faaliyetlerde şarkılar, şiirler, tekerlemeler söyleyip, parmak oyunları oynanır, bilmece sorulup, dramatizasyonlar yapılır. Çocukların gelişim düzeylerine, ilgi ve ihtiyaçlarına göre belirlenen konularla onların eski bilgileriyle yeni bilgilerini birleştirmelerine olanak sağlanır. Çocuklarda öğrenme merakı ve isteği uyandırılır. Dili ve ünite etkinliklerinde çocuklar dinleme, paylaşma, sıra bekleme, fikir belirtme ve kalabalık ortamda bulunmayı, bazen lider, bazen de izleyici olmayı öğrenirler.

Müzik Etkinliği

Çocuklarla eğlenerek ritim duygusunu aşılama, farklı müzik aletlerini tanıma ve kullanmalarına ortam sağlama, ses ve hareketlerle müzik duygusunun gelişmesine yardımcı olma, bu alanda yeteneği olan çocukların keşfine katkı sağlama amacıyla müzik etkinliği yapılmaktadır. Değişik yörelere ve kültürlere ait müzikler dinleterek çocuklarda var olan müzik kulağının gelişmesi sağlanır.

Sanatsal Etkinlik

Uygulanan eğitime/terapiye paralel giden temel deneyim eşliğinde çocuğun yaratıcı bir biçimde ürün oluşturması, farklı malzemeleri tanınması ve kullanması, sanata ve yaratıcılıklarına yönelik ve ilgilerinin uyandırılması hedeflenmektedir.

Okuma-Yazmaya Hazırlık Çalışmaları

Çocukların dikkat sürelerini uzatma, verilen yönergeleri anlayarak uygulama, ince kas gelişimini destekleme ve el-göz koordinasyonu geliştirme amacı ile yumuşak malzemeleri şekillendirme, makas tutma, hikaye oluşturma, sesleri tanıma ve çizgi çalışmalarına yer verilir.

Fen ve Doğa Çalışmaları

Çocukların ilgileri doğrultusunda doğuştan var olan merak duygusunu geliştirmek, neden-sonuç ilişkilerini anlamaya, çevrelerini gözlemlmelerine olanak sağlamak amacıyla; ünite konularına göre yapılandırılmış ya da spontane olarak gelişmesine olanak sağlanmış gözlem-inceleme-araştırma-keşfetme ve deneme etkinlikleri düzenlenir. Çocuklar bu etkinlik sırasında öğretmenleri ile birlikte nesne, olay, ya da durumları izler, inceler, keşfeder, dener ve çıkarımlarda bulunurlar. Bu etkinliklerde bilgileri birleştirerek yeni kavramlar geliştirir; dünyayı araştırırken çocuksu bir yolla bilimin temelleri ile tanışır. Yine bu saat içerisinde düzenlenen Mutfak faaliyetleri ile çocuklar basit günlük işleri yapabilme, kullanılan malzemeleri tanıma ve yeni tatlar keşfedebilmenin mutluluğunu yaşarlar.

Bahçe Zamanı

Çocuklar için doğayı tanıma ve inceleme zamanı gibi bu arada bedensel gelişimin desteklenmesine de olanak sağlar. Bahçe çocukların özgürce oynadığı, çeşitli deneyimler yaşayarak korkularını yendiği bir oyun ortamı olarak da kullanılır. Hava koşullarının uygun olmadığı durumlarda bahçe saati oyuncaklarla donatılmış, çocukların özgürce hareket etmelerine fırsat tanıyan geniş, ferah kapalı oyun alanında (kış bahçesi) gerçekleştirilir.

Oyun Etkinliği

Çocuklarla iletişim kurmanın onların dünyasını paylaşmanın bir çok yolu vardır. Oyun bu yolların en doğalıdır. Çocuğun en ciddi uğraşı oyundur. Çocuk öğrenebildiklerinin büyük bir kısmını oyun yoluyla öğrenir. Oyun çocuğun eğlenmesinin yanı sıra fiziksel, sosyal, zihinsel, duygusal alanlarda da desteklenmesini sağlar.

Oyun

Oyun, fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal ve dil gelişimini desteklemek amacıyla; Gerçek yaşamdan farklı bir ortamda yapılan, sonunda maddi bir çıkar sağlamayan, kendine özgü belli kurallara sahip, sınırlandırılmış yer ve zaman içinde süren, gönüllü katılım yoluyla toplumsal grup oluşturan ve katılanları tümüyle etkisi altında tutan eğlenceli bir etkinliktir.

Peki, Oyun Niçin Önemlidir?

Çocuklar, oyunlar ya da oyun içindeki hareketler aracılığıyla:

- Gerçek yaşamı denerler ve bütün hareket eden şeylere de yaşam kazandırırılar.
- Kendilerini keşfederler.
- Fiziksel ve sosyal çevrelerini keşfederler.
- Neden sonuç ilişkisini keşfederler. Örneğin “Eğer daha fazla blok ilave edersem yaptığım kule yıkılabilir” gibi ya da yap-boz oyununda doğru olanı bulmadan önce pek çok farklı şekli yerine koyarak denemesi ve bulması gibi.
- Sınırlı ve günlük yaşamdan kurtularak hareket özgürlüğü kazanırlar.
- Yaşamaktan zevk alırlar.
- Karar verme, kurallara uyma, başkalarına karşı saygılı ve dürüst olma davranışlarını kazanırlar. Örneğin “şimdi bu yap-bozları ben kullanıyorum, bitirdiğim zaman sana vereceğim” gibi.
- Grup içinde davranışlarını denetleyerek başkalarıyla işbirliği içinde olma özelliklerini geliştirirler. *Örneğin:*
- Oyun kartları ile oynarken değiş tokuş yapma ya da konuşma örneklerinde olduğu gibi.
- İstedğim legoyu sen aldın, onun gibi olan diğerini bulmam da bana yardım eder misin?
- Yap-bozları takmayı bitirdiğin zaman onları aldığın yere kaldırır mısın?
- Benim yaptığım kule seninkinden daha yüksek ya da benim küplerim senden daha çok gibi.

ALMANYA'DAKİ ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUĞA SAHİP TÜRK AİLELERİN GEREKSİNİMLERİ DOĞRULTUSUNDA HAZIRLANAN AİLE EĞİTİMİ UYGULAMASININ ETKİLİLİĞİ

6.BÖLÜM

ALMANYA'DA YASALAR VE ÖZEL EĞİTİMDE HAKLAR

Engellilik/Yetersizlik(Behinderung)

Sosyal Kanun Kitabı IX (SGB IX) engellilik/yetersizlik kavramını, engelli/yetersizliği olan insanların rehabilitasyonu ve toplumsal yaşama katılımının başlangıç noktası olarak tanımlanmaktadır (SGB IX, Madde 2, Şık 1).

Bu kanuna göre: “bedensel fonksiyonlarını, zihinsel yeteneklerini veya ruhsal sağlığını 6 aydan fazla bir süredir sınırlıysa, kendi yaşitlarına göre, tipik olan durumdan farklıysa ve toplumsal günlük yaşamın bir veya bir kaç alanına katılımları kısıtlıysa, o insan engelli/yetersiz sayılmaktadır”.

Erken Tanı- Erken Danışma- Erken Tedavi ve İyileştirme

(Früherkennung- Frühberatung-Frühbehandlung –Frühförderung)

Normal gelişim gösteren çocuklarda olduğu gibi özel gereksinimli çocukların gelişimlerinden büyük ölçüde anne ve babalar sorumludur. Fakat anne, babalar tek başlarına tüm yardım olanaklarını bilemezler ve faydalanamazlar. Bu nedenle, her anne-baba bir engel/yetersizlik olasılığında ya da tespitinde çocuğunu doktora veya “**Sağlık Dairesi**”ne (Gesundheitsamt) götürmek zorundadır.

Çocuklarda, **Erken Tanı ve Tedavi - İyileştirme ve Geliştirme** oldukça önemlidir. Sosyal hizmet uzmanı, eğitimciler, öğretmenler, hemşireler ve Sağlık Dairesi çocuğun özel gereksinimli olabileceği doğrultusunda aileyi uyardığında, anne-baba çocuğun durumunun tespit edilmesi, gereken tedavi ve terapilere zamanında başlanabilmesi için **Doktora veya Sağlık Dairesine** götürmek zorundadır.

Yetersizlik Yardımı Alabilmek İçin Koşullar (Voraussetzungen für Behindertenhilfe)

Belli bir engellilik/yetersizlik riski söz konusu olduğunda ya da ortaya çıkması karşısında, rehabilitasyon kurumlarından yardım alabilmek için gerekli ön koşulların yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu durum, özel yardım hukukuna bağlıdır ve Sosyal Kanun Kitabı'nın (SGB IX) 7. Maddesinde açıkça belirtilmiştir.

Sosyal Kanun Kitabı IX un (SGB IX) 2. Maddesi olan “Engellilik ve Rehabilitasyon” başlığında, engellilik tanımı ve yeni düzenlemeler yer almaktadır. Bu maddeye göre, sorumlu rehabilitasyon kurumu, maddi yardım ve diğer yardımlar konusunda alınması gereken kararlar sırasında, tek tek şahısların somut hakları olup olmadığını ve -var olan engelliliğin/yetersizliğin veya risk durumunun da dahil olmak üzere, gerekli ön koşulları yerine getirilip getirilmediğinin tespit edilmesinden sorumludur.

Kimler Yardım Alabilir? (Empfänger der Hilfen)

Yardımlar, engelliliğin nedeni göz önünde bulundurulmaksızın verilir;

- ✓ Bedensel Engelliler
- ✓ Kör ve görece görme Engelliler
- ✓ Sağır ve dilsizler ile İşitme ve Konuşma Engelliler
- ✓ Zihinsel Engelliler
- ✓ Ruhsal bozuklukları olanlar da bu yukarıda sayılan engellilik/yetersizlik tehlikesiyle karşı karşıya kalanlar Engellilik yardımından faydalanabilirler.

Yardımların Amacı (Ziel der Hilfen)

Engellilik tehlikesini önleme, var olan yetersizliği iyileştirme, etkilerini azaltma veya ortadan kaldırma, toplumsal yaşama ve iş-meslek yaşamına katılmasını sağlama ve olanaklar ölçüsünde engelli bireyi bağımsız yaşama becerisini en üst düzeye duruma getirmektir.

Danışmanlık(Beratung)

Etkili bir yardım için ilk adım, zamanında danışmaya gitmektir. Genelde ilk danışmanlık hizmeti doktor tarafından alınabilir. Rehabilitasyon masraflarını karşılamakla yükümlü diğer kurumlar tarafından Hastalık Kasaları (Krankenkassen), Emeklilik Sigortası (Rentenversicherung), İş Dairesi (Arbeitsverwaltung), Yasal Kaza Sigortası (gesetzliche Unfallversicherung), Bakım Dairesi (Versorgungsamt), Kamu Gençlik Yardım ve Sosyal Yardım Kurumları (öffentliche Jugendhilfe und die Träger der Sozialhilfe) veya Sağlık Dairesi (Gesundheitsamt) danışmanlık hizmeti alınabilir. Ayrıca engel gruplarının oluşturdukları organizasyonlardan, derneklerden veya diğer sosyal hizmet birliklerinden bilgi alınabilir.

Engellilik ve Ağır Engellilik (Behinderung und Schwerbehinderung)

Ağır Engellilik Yasasına göre, engellilik açıkça görünmüyorsa, özel yardımlarından yararlanabilmek için rehabilitasyon programlarının tümü formal bir şekilde uygulanarak **engelliliğin derecesi** tespit edilmelidir. **Sosyal Kanun Kitabı IX, 2. Maddeye göre, var olan engelliliğin denkleştirmesi gerekmektedir.** Bu durum özellikle ağır engelli insanların çalışma yaşamına katılımı ile ilgili özel yardımlardan faydalanabilmeleri için gerekmektedir.

Ağır Engelliliğin Tespiti ve Engelli Belgesi (Feststeigung der Schwerbehinderung und Schwerbehindertenausweis)

Sosyal Kanun Kitabı IX' a göre Bakım Daireleri (Versorgungsamt) bir engellilik olup olmadığını tespit eder. Engellilik denkleştirmesinden yararlanmanın ön koşulu Ağır Engelli Kimliğiyle (Schwerbehindertenausweis) belgelenmiş olmasıdır. Bakım Daireleri (Versorgungsamt) Ağır Engelli durumunu tespit ederken bilirkişi olarak doktor raporlarını değerlendirir.

Ağır engelliliğin derecesinin tespit edilebilmesi için Bakım Dairesi'ne (Versorgungsamt) dilekçe verilir. Bu dilekçeler özel hazırlanmış formlar halindedir ve Bakım Daireleri'nden temin edilir. Bu formlar doldurulur ve elde hastalık veya engelli ilgili doktor raporları varsa, bunların fotokopileri dilekçeye eklenerek, pasaport veya kimlik belgesinin fotokopisiyle birlikte Bakım Dairesi'ne verilir.

Bakım Dairesi verilen bilgileri yasalar -Engellilik Yasası ve ek olarak Federal Çalışma Bakanlığının çıkarttığı "**Tıbbi Bilirkişiler İçin Esas Alınacak Hususlar**" doğrultusunda inceler ve engelliliğin derecesini belirler. Bu değerlendirmede ek-özür varsa, bunlar ayrı ayrı Engelli Kimliği almak için değerlendirilmez; Değerlendirme de genel olarak engellilik durumu tespit edilir ve kişinin günlük yaşamda engelli olmasından dolayı var olan zorlukların tespit edilmesine önem verilir. Engelliliğin etkileri 25'den 100'e kadar derecelendirilir. Ağır Engellilik Kimliğinin alınabilmesi için Sosyal Kanun Kitabı'nın 2. maddesine göre Engelliliğin en az 50 derece (GdB) olması gerekmektedir.

Eğer bireyin durumunda **ağırlaşma ya da değişiklikler** söz konusu ise, o zaman derecenin yükseltilmesi ya da değiştirilmesi için Bakım Dairesine dilekçe verilebilir. Ağır Engellilik Kimliği, müracaat tarihinden itibaren geçerlidir. Genelde 5 yıllık bir süre için verilir.

Süresi bitmeden üç ay önce **uzatılması** için Bakım Dairesi (Versorgungsamt) ya da ikamet edilen bölgedeki Sosyal Daire'ye (Sozialamt) başvurulur. Geçerlilik süresi ikiden fazla uzatılmış ve uzatılma yeri kalmamışsa Bakım Dairesi yeni bir kimlik verir.

Bu kimlikte yaş, derece belirtilmesinin yanı sıra, bazı ek-özür durumları da günlük yaşamın biraz olsun kolaylaştırılması için ayrıca "Ek İşaretler" öngörür. Bunlar;

"G": Yürüme Engelli (Gehbehindert), trafikte hareket etmekte ve yürümede önemli derecede kısıtlı olan kişi (Erheblich beeinträchtigt in der Bewegungsfähigkeit im **Strassenverkehr**) anlamına gelmektedir.

"G" işareti çeşitli rahatsızlıklardan dolayı trafikte büyük zorluklarla hareket eden, kendisini veya başkalarını tehlikeye sokabilecek, yaya olarak 2 km fazla yürüyemeyen kişilere verilmektedir. Bu ek işarete sahip olanlar prensip olarak belediyeye veya devlete ait olan taşıtlarda ücretsiz seyahat edebilirler. Bunun haricinde taşıt vergisi ve yetersizlik derecesine göre çalışanlardan alınan yıllık vergi indiriminden de yararlanırlar.

"aG": Ağır Yürüme Engelli (Aussgergewöhnlich Gehbehindert) anlamına gelmektedir. Bu kişiler, bağımsız olarak olağanüstü zorluklar altında ya da bir kişinin yardımıyla da olsa zor bir şekilde hareket edebilen kişilerdir. Örneğin; felçliler.

"aG" işaretinin verilmesi aynı zamanda park yapma kolaylıklarını (Ağır Engelliler için ayrılmış park yerleri), araba sigortasında prim indirimi ve taşıt vergisinden muaf tutulma, ayrıca gelir vergisinden belirli bir miktar (engellilik derecesine göre) muaf tutulmayı sağlayabilir.

"B": Refakatçi (Begleitperson) anlamına gelmektedir. Yani engelli bireyin toplu taşıma araçlarında seyahat edebilmesinde devamlı bir refakatçiye ihtiyacı vardır; (**Auf standige Begleitung bei Benutzung von öffentlichen Verkehrsmitteln angewiesen**).

Belediyeye ait toplu taşıma araçlarında Engelli birey kendisini ve çevresini tehlikeye düşürebilecek durumda olduğu için bir refakatçiye ihtiyacı vardır. "B" işareti ile refakatçi ücretsiz olarak belediye ve devlete ait toplu taşıma araçlarından faydalanabilmektedir.

"H": Devamlı Yardıma Muhtaç (Hilflos) anlamına gelmektedir. **"H"** işaretine sahip birey, engelinden dolayı günlük yaşamında rutin olağan işleri yapamayan ve olağanüstü yardıma ihtiyaç duyan kimsedir. Bu Engellilik Kimliğinde "H" işareti olan kişi, kamu taşıtlarında ücretsiz seyahat etmenin yanı sıra, gelir vergisindeki düzenlemelerden de yararlanır.

"Br": Kör (Blind) anlamına gelmektedir. Bu durumda birey bağımsız yaşayamaz ve kişinin tüm kolaylıklardan yararlanma olanağı vardır.

"GI" Sağır (Gehörlos) anlamına gelmektedir. Bu durumda birey bağımsız yaşayamaz ve kişinin tüm kolaylıklardan yararlanma olanağı vardır.

"R&F": Radyo ve televizyon harçlarından muaf tutulma (Befreiung von der Rundfunk-Gebühr) anlamına gelmektedir. Belediyenin sunduğu kültürel faaliyetlere, refakatçiye ve teknik yardım araçlarına rağmen katılmayan **körlere, en az %60 tespit edilen görme yetersizliği olanlara, en az % 50 duyma yetersizliği olanlara ve sağırlara** kolaylık sağlar.

Bu haktan yararlanmak için şehir idaresinde bulunan **Sosyal Dairesi'ne (Sozialamt)** başvurulur. Bunun yanı sıra duyma ve görme yetersizliği olanlar radyo ve televizyon harçlarından muaf tutulmuşsa, telefon şirketlerinin aldığı telefon bağlama ve konuşma masraflarında da indirimden yararlanabilir (**Gebührenermahnung für einen Fernsprechanschluss-Sozialanschluss**).

Vergi Kolaylıkları (Steuervergünstigung)

Vergi Kanunu (Steuergesetz) engelli birey ve ailesi için değişik vergi kolaylıkları öngörmektedir. Bunlar ya götürü (pauschal) ya da belirlenmiş götürü rakamları geçen masraflar olabilir. Ancak **Vergi Dairesi'nde (Finanzamt)** her yıl yapılan vergi denkleştirmesiyle ispatlanması gerekir.

Engelli bireyin kendisi ya da ondan sorumlu kişi Gelir Vergisi ve diğer vergi sorunlarıyla ilgili (örneğin, arsa vergisi, miras ve hediye vergisi, satış ve mülk vergisi gibi) bilgileri Vergi Dairesi sunmalıdır. Bu daireden çeşitli vergilerin genel güncel rakamları da öğrenilebilir.

Şehir İdarelerinin bedensel yetersizliklere özel Taksi Hizmeti (Behindertenfahrdienst)

Ağır bedensel engelli birey normal toplu taşıma araçlarından ve taksilerden faydalanamayacak durumda ise, kendi arabası da yoksa ve Ağır Engelillik Kimliği'nde "aG" ağır engelli işareti bulunmaktaysa, Sosyal Daire'ye bu hakkı kullanma belgesi almak için dilekçe vermelidir. Kabul edildiğinde bu olanaktan yararlanabilmek için kendisine özel kart verilir.

Bunun dışında Ağır Engelillik Kimliği'nde sadece "G" işareti varsa veya hiçbiri yoksa ya da henüz bir bu kimliğe sahip değilse ancak ihtiyacı varsa bu haktan faydalanabilmek için dilekçe verilebilir. Bu durumda ikamet edilen yerin **Sağlık Dairesi'ne (Gesundheitsamt)** başvurmak gerekmektedir. Engelli bireyin bu haktan yararlanma koşullarını sağlayıp sağlamadığı kontrol edilir.

Ev aramada yardımlar (Hilfe bei der Wohnungssuche)

Engelli birey için, günlük yaşamına uygun ev bulunmasında, kendisine ya da ailesine şehrin Ev Yardımı Dairesi'ne (**Amt für Wohnungswesen, Kommunale Wohnungsvermittlung**) başvurmak gerekmektedir.

Evde yetersizliklere uygun değişiklikler yapılmasında yardım (Hilfe bei der Wohnungsanpassung)

Evlerin özellikleri, özellikle bedensel engeli olan bireyler için, günlük yaşama elverişli olamayabilir. Bu durumda evde bazı değişikliklerin yapılabilmesi için şehirdeki Ev Yardımı Dairesi'nde "**Yaşlı ve Engelli İnsanlara Ev Konusunda Danışma (Amt für Wohnungswesen- Wohnberatung für altere und behinderte Menschen)**" bürosuna başvurulmalıdır. Ev yapımında veya engelli birey için ev içinde yapılması gereken değişiklikler söz konusu olduğunda maddi yardımlar sağlanabilir (Finanzielle Förderung des Wohnungsbaues /-umbaues). Ağır özellikle bedensel engellilerin oturma alanı diğer insanların oturma alanlarından daha büyük ve farklı olması gerektiği için masraflı olabilmektedir. Bu nedenle kanunlar bu konuda engelli bireylere yardım edilmesini ön görmektedir. Ağır engelliye uygun bir ev yapma veya yapıda değişiklik yapılması yardımı engelli kişinin ya da ailesinin gelir durumuna, mal varlığına, kendisinin bir işte çalışıp çalışmamasına ve alınan **Bakım Parasına (Pflegegeld)** bağlıdır. Bu konuda başvurular, ikamet edilen şehrin Bakım Dairesi'ne (**Integrationsamt**) yapılmalıdır.

Kira Yardımı (Wohngeld)

Ağır engelli bireyin **Engellilik Derecesi % 100 veya en az %80** ve bakıma muhtaçlığı Bakım Sigortası Kanunu kapsamında (14 Pflegeversicherungsgesetz) tesbit edilmişse, yılda 1.500,00 EUR kira yardımı alır. Bu konuda ikamet edilen şehrin Ev Yardımı Dairesine (Amt für Wohnungswesen) başvurulur.

Engelliler için bakım yardımı (Pflegeleistung für behinderte Menschen) Bakım Sigortası Kanununa göre Yardımlar (Leistungen nach dem Pflegeversicherungsgesetz) kapsamında değerlendirilmektedir.

Bu kanunun amacı, bakıma muhtaç olan engellilere yapılacak yardımların bir koordinasyonun kurulmasını ve yardım kurumlarının ortak çalışmasını sağlamaktır.

Ayrıca, amaçlardan birisi de bakıma muhtaç yetişkin engelli veya engelli çocukların velileri değişik kuruluş ve kişilerin sunduğu bakım hizmetleri arasında seçim yapabilme özgürlüğüne sahip olabilmeleridir.

Bakım yardımını finanse eden kurum Hastalık Kasalarının ya da özel Sigortaların Bakım Kasalarıdır (**Pflegekasse der Krankenkasserversicherungen**). Hastalık Sigortası aidatlarının ödendiği hastalık kasalarıdır. Bakım Kasaları, sigortalı ağır engelli bireylerin bakımını güvence altına almakla sorumludur.

Bakım Kasalarından aynı zamanda, bakıma muhtaç engelli bireyden sorumlu, bakımını üstlenmiş aile bireyi para yardımı (häusliche Pflege), özel bir **bakım yurdunda bakım** (Vollstationärer Pflege) ya da bakım kurumundan engelli bireyin evine gelerek verilen bakım hizmeti (Teilstationäre Pflege) gibi çeşitli yardım olanaklardan faydalanabilir. Bu hizmetlerden yararlanmak için Hastalık Kasalarının Bakım Sigortalarına dilekçe verilmelidir.

Dilekçe verildikten sonra Hastalık Sigortalarının Tıbbi Servislerinden (**Medizinische Dienst-MDK**) gelen bir doktor ya da uzman engelli bireyin ne kadar süre ve hangi alanlarda bakıma muhtaç olduğunu belirler.

Bakım Muhtaçlığının Tespiti (Pflegebedarfsfeststellung)

Bakımın hedefi engelli bireyi aktifleştirici ve en üst düzeyde bağımsız yaşayabilmesine yöneliktir. Bakıma muhtaçlığın belirlenmesi, Sosyal Kanun Kitabı'nda belirtilen günlük yaşamın alışla gelmiş ve devamlı tekrarlanan görevleri temel olarak alınır.

Vücut Bakımı (Körperpflege)

-Yıkamak

-Duş yapmak

-Banyo yapmak

-Diş (ve ağız) temizliği

-Saç taramak

-Sakal traşı (yüz ve cilt temizliği)

-Dışkı ve sidik boşaltılması

-Beslenme (Ernährung)

-Yemeğin ağza göre hazırlanması

-Yemeğin verilmesi (çatal-kaşıkla yemede yardım, sıcaklığına dikkat edilmesi vs.)

Hareket (Bewegung)

-Sabah kalkmak ve yatmak

-Giyinmek ve soyunmak

-Yürümek

-Ayakta durmak

-Merdiven çıkmak

-Evden çıkmak ve yeniden evi bulmak, eve dönebilmek

Günlük yaşam becerilerinin üstte belirtilen alanlarındaki yetersizliklerinin bakımına ne kadar zamana ihtiyaç olduğu dikkate alınarak, bakım derecesi belirlenir.

Çocukların bakım derecelerinin belirlenmesinde, yaşıt ve normal gelişim gösteren bir çocuğun gelişimi ölçüt olarak alınır!

Bu belirlemede bakıma muhtaçlılık durumu üç dereceye ayrılır;

Bakım Derecesi I (Pfelegestufe I)

Günde en az 90 dakika, bunun en azından 45 dakikası temel bakım(Grundpflege) için olmalıdır. Bu koşulda, evde aile bireylerinden birisi bakımı üstleniyorsa aylık 205,00 EUR, bir bakım kurumundan bir kimse geliyorsa 384,00 EUR ödenir.

Bakım Derecesi II (Pflegestufe II) Ağır bakıma muhtaç (Schwerpflegebedürftig) yetersizlikleri kapsar.

Günde en az 3 saat süreliğine ve bu sürenin en azından 2 saati temel bakım (Grundpflege) için olmalıdır. Bu koşulda, evde aile bireylerinden birisi bakımı üstleniyorsa, aylık 410,00 EUR, bir bakım kurumundan bir kimse geliyorsa, 921,00 EUR ödenir.

Bakım Derecesi III (Pflegestufe III) Çok ağır olan ve geceleri de bakıma muhtaç (schwer Pflegebedürftig-auch Nachts) yetersizlikleri kapsar.

Günde en az 5 saat süreliğine ve bu sürenin en azından 4 saati temel bakım için olmalıdır. Bu koşulda, evde aile bireylerinden birisi bakımı üstleniyorsa, aylık 665,00 EUR, bir bakım kurumundan bir kimse geliyorsa, 1.432,00 EUR ödenir.

Bakım parası (Pflegegeld) ve dışarıdan bakım (Sachleistung) hizmetinin kombinasyonu olanaktır!

Bakıcı, engelli birey ile bir yıldır ilgileniyorsa, bu bakıcı hastalık veya herhangi bir nedenle bakımı yürütemediğinde Bakım Kasası yılda en fazla 4 hafta yedek bakıcının (belgelendiği takdirde)ve ek olarak da yol masrafını üstlenir.

Yedek bakıcılık (Ersatzpflege), Bakım Hizmet Kurumu tarafından yürütülmektedir (Pflegedienst). Bakım kasası, bu bakım kurumuna yılda en fazla 1.432,00 EUR öder.

Federal Sosyal Yardım Kanununa Göre: Bakıma Yardım (Hilfe zur Pflege nach dem Bundessozialhilfegesetz -BSHG)

Engelli bireyin bakıma muhtaç fakat Bakım Sigortası Kanunu'na göre gereken şartları yerine getirmiyorsa, örneğin;

-Bakım Sigortası (Pflegeversicherung) yoksa,

-altı aydan daha kısa bir süredir bakıma muhtaçsa,

-Bakım Sigortası Kanununa göre, çok az bakıma ihtiyacı varsa, yani Bakım Derecesi "0"(Pflegestufe 0) veya Bakım Sigortası Kanununun da belirtilen alanlara uygun değilse ancak günlük yaşamın başka alanlarında bakıma ihtiyacı varsa, bu durumda

bulunan birey Federal Sosyal Yardım Kanunu'na göre Bakım Yardımından (Hilfe zur Pflege nach dem Bundessozialhilfegesetz) yararlanma hakkına sahiptir.

Ancak bu durumda yetişkin veya çocuğun, ailesinin gelir durumu ve mal varlığı dikkate alınmaktadır.

Bu haktan yararlanabilmek için ikamet edilen Sosyal Daire'ye (Sozialamt) Federal Sosyal Yardım Kanununa kapsamında (Hilfe zur Pflege nach dem Bundessozialhilfegesetz-BSHG-) dilekçe ile başvurmak gerekmektedir.

Çocuk Hakları Bildirgesi

1979 yılı Birleşmiş Milletler tarafından Dünya Çocuk Yılı olarak ilan edilmiştir. Polonya Birleşmiş Milletlere Bir Çocuk Hakları Bildirgesi hazırlanması önerisinde bulunmuştu. Bu konu üzerine uzun uzun tartışıldı. Temel haklarda çocukların geleceğin yetişkinleri olarak kendilerine özgün hakları konusunda tüm üye ülkeler birleşiyordu. Ancak üye çeşitli ülkelerin devlet temsilcileri anne babaların çocuklarına karşı hangi haklarını elde tutabilecekleri konusunu açığa çıkarmada güçlük çekiyorlardı.

Çocuk Hakları Bildirgesi Nasıl Olacak ve Neleri Kapsayacaktı?

Bazı ülkelerin çocukları için diğerlerine göre daha fazla hak talep ediliyordu. Fakat birçok gelişmekte olan veya fakir ülkeler buna karşı çıkıyordu. Yani bazı ülkeler için çocuk hakları oldukça pahalıydı. Bu konunun tartışılması 10 yıl kadar sürdü. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesini 20 Kasım 1989 yılında 190 ülkenin kabulüyle imzaladı. Bu bildirge 54 maddeliktir.

Bu ülkelerde tam geçerli olabilmesi için her devletin kendi Parlamentosunda onaylanmış olması gerekiyordu. Çocuk Hakları Bildirgesi Federal Almanya Parlamentosunda da onaylanıp 5 Nisan 1992 yılından beri geçerlidir. Bir ülke Çocuk Hakları Bildirgesini onayladıysa, kendi devletinin kanunlarını ve kurallarını çocuklardan yana değiştirmek zorundadır. Ne yazık ki Çocuk Hakları Bildirgesinde çocuk hakları için her ülkede özel bir Resmi Daire olması zorunluluğu yer almamıştır. Ama yine de önemli olan çocukların haklarının korunmasının desteklenmesidir. Tüm ülkelerdeki kurumların, hükümetlerin, hükümet ortaklarının çocuk hakları bildirgesine gerçekte uyulup uyulmadığına dikkat etmesi gerekmektedir.

Çocuk Hakları Bilgesinde 18 yaşının altındaki tüm çocukları kapsamaktadır. Almanya'da ve tüm Avrupa ülkelerinde kendini temsil etme yaşı 18 dir. Bu bildirgeyi imzalayan tüm ülkeler bu bildirgenin ülkelerindeki uygulanmasıyla ilgili Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komisyonu'na rapor vermek zorundadır. Bu komisyonda seçilmiş 10 üye yer almaktadır. Komisyonun görevi bu Bildirgeyi onaylayan ülkelerde gerçekten bu bildirge uygulanıp uygulanmadığını denetlemektir. Uzman 10 komisyon üyesi duruma göre iyileştirme önerileri yapabilmektedirler. Şubat 2001 yılında bu komisyon üyelerinin sayısı 18'e çıkarılmıştır. Çünkü 10 kişilik bir komisyon bu çalışma için yeterli olamamaktadır.

1.Maddeye göre, “Tüm Çocuklar Eşittir, Tüm Çocuklar için Eşit Haklar!”

Özürlü Çocuklar İçin Özel Bakım ve Eğitim Hakkı

Bu çocukların özel eğitime, korunmaya ve yardıma gereksinimleri vardır. Öncelikle, özel gereksinimleri tıbbi muayeneler ve yardımlar aracılığıyla iyileştirici olanakların denenmesi gerekmektedir. Bu çocukların diğer çocuklar gibi okula gitmeye ve öğrenmeye hakları vardır. Özel gereksinimlerine bağlı olarak uygun eğitim ortamlarına yerleştirilmeleri, tüm gelişim alanlarının desteklenmeleri, okula gitme olanaklarının ve öğrenmelerini kolaylaştıracak yardımcı araçların (Duyma, görme, hareket etme) sağlanması gerekmektedir.

Özel gereksinimli çocuklar diğer çocuklarla birlikte, farklılıklarından dolayı dışlanmadan, yaşayabilme olanakları sağlandığı takdirde, onlara yardım edilebilir. Özel gereksinimli çocuklar da yetişkinlik çağına geldiklerinde meslek öğrenip, ailelerinden, elverdiği oranda bağımsız yaşamaya hakları vardır. Birleşmiş Milletlerin Çocuk Hakları Bildirgesini imzalayan tüm devletler bildirgenin aynı zamanda **23. maddesinde, tüm özürlü çocukların korunmasını ve eğitilip geliştirilmesini istiyoruz diye** kabul etmişlerdir.

Çocuk Hakları Bildirgesinin **23. maddesi** tüm devletlerin zihinsel veya bedensel yetersizliği olan bir çocuğun toplum içinde kendi koşullarına uygun insanca yaşamını kolaylaştırmak ve mümkün olduğunca bağımsız hareket edebilmesi için olanakların geliştirilmesi ve gereken koşulların sağlanması gerektiğini belirtir.

Bu devletler özel gereksinimli çocukların özel bakıma, ilgiye ve yardıma gereksinimlerinin karşılanmasına ve iyileştirilmesine, tıbbi ve eğitsel gereksinimlerini güvence altına almalıdır.

Bu devletler bu tür çocukların tıbbi ve psikolojik olarak tedavi olanaklarının geliştirilebilmesi, Eğitim, meslek öğrenimi ve rehabilitasyonu için birlikte çalışırlar, deney alış verişi yaparlar. Burada gelişmekte olan ülkeler özellikle göz önünde bulundurulur ve onların bu alanlarda gelişmelerine yardım edilir.

Bu nedenle Federal Almanya'da bu tür özel eğitime muhtaç çocuklar için özel eğitim veren anaokulları, erken geliştirme kurumları, terapi merkezleri, özürülük çeşitlerine göre okullar ve iş-meslek öğrenme atölyeleri her geçen gün daha da artırılmaktadır. Bu kurumlarda özel eğitime muhtaç çocuklar kendi özel durumlarına ve tempolarına uygun özel yetiştirilmiş uzman eğitimci ve öğretmenler tarafından eğitilirler. Bunların tüm masrafları devlet tarafından karşılanır. Özellikle bedensel, zihinsel duyma ve görme özürülü çocuklar evlerinden özel arabalarla alınarak bu eğitim ve öğretim kurumlarına getirilip götürülür. Bunların masrafları da devlet tarafından karşılanır.

24. Madde sağlık bakımı ile ilgilidir.

Çocuk sağlığının en iyi bir duruma getirilmesine önem verilmektedir. Hasta çocukların tekrar sağlıklarına kavuşabilmeleri için tüm sağlık kurumlarında tedavileri için tüm olanakların sağlanması gerekmektedir. Bu devletler, hakların gerçekleştirilebilmesi ve güvence altına alınabilmesi için özel önlemler alarak çabalar harcamaktadırlar. Bunlar;

a)Bebek ve çocuk ölümlerinin aza indirilmesi,

b)Tüm çocukların gerekli sağlık ve tıbbi yardımları alabilmesi ve özellikle temel sağlık bakımı ile ilgili gerekli önlemlerin alınması ve var olan olanakların genişletilmesi,

c)Eksik beslenmeden kaynaklanan hastalıklara karşı yeterli ve sağlıklı beslenmenin temel sağlık bakımı kapsamına alınarak mücadele edilmesi. Yeterli ve sağlıklı beslenme, temiz içilebilecek su için teknik olanakların genişletilmesi ve sağlığı tehdit eden ve riske sokan çevre kirliliğine karşı mücadele edilmesi,

d) Anneler için yeterli doğum öncesi ve sonrası sağlık bakımının güvence altına alınması,

e) En başta anne, babalar ve çocuklar olmak üzere toplumun her kesimine sağlık, beslenme,

emzirmenin faydaları, beden ve çevre temizliğinin önemi, kazalardan korunma gibi temel sağlık bilgileri üzerine aydınlatılmalarının sağlanması ve bu konularda desteklenmeleri.

f) Sağlık bakımı, anne baba eğitim ve aile danışması, bilgilendirme, aydınlatma aile planlaması gibi hizmetlerin genişletilmesi.

Bu bildirgeye imza atmış devletlerin **çocukların sağlığına zarar veren örf ve adetleri kaldırmak** için gereken önlemlerin alınmasını kabul etmişlerdir. Devletler bu maddenin tanınması, geliştirilmesi ve hızla yaşama geçirilmesi için uluslararası alanda çalışmalar yapmakla zorunlu tutulmaktadır. Buna bağlı olarak da özellikle gelişmekte olan ülkelerin bu konularda da ihtiyaçları göz önünde bulundurularak desteklenmesi istenmektedir.

25. Maddeye göre, “bildirgeye bağlı devletler bir çocuk bedensel ya da zihinsel yetersizliği nedeniyle ilgilenilmesi, bakımı ve sağlığının korunması veya tedavisi için her hangi bir kuruluşa yatılı olarak verildiğinde bu kurumlarda düzenli olarak çocuğun gelişmesi ve bu uygulamanın yararlı veya yeterli olup olmadığı resmi daireler tarafından kontrol edilmelidir”.

Bazı ağır özürlü çocukların bakımı anne babası için oldukça zor olduğundan çocuk bir özürlüler yurduna yerleştirilmesi uygun olabilir. Bir çocuk bulaşıcı bir hastalığı nedeniyle, anne babasından uzun bir süre ayrı kalarak bir hastaneye yatması gerekebilir. Bu gibi durumlarda anne baba, çocuklarının iyi bakılıp bakılmadığına dikkat edemeyebilir. Fakat Sağlık ve Gençlik Daireleri buralarda çocukların iyi bakılıp bakılmadığını kontrol etmek ve çocuğun gelişimini takip etmek ile görevlidir.

30. Maddeye göre, “azınlıkların çocukları da özel olarak korunur. Başka halklardan olan azınlıkların çocuklarının kendi dillerini konuşma, gelenek ve görenekleri, dini inançlarını sürdürme hakları vardır”.

6. Maddeye göre, “tüm çocukların doğduğu andan itibaren yaşamaya ve büyümeğe hakları vardır. Her Çocuk bir kimlik hakkına sahiptir”.

7. Maddeye göre, “Her çocuğun olanaklar ölçüsünde anne-babası tarafından ilgi görmesi gerekir”.

18. Maddeye göre, “Çocukların eğitimi anne-babalar tarafından iyi bir şekilde yapılmalıdır”.

Çocuğun anne babadan ayrılması

Çocuk hakları bildirgesinin **9. maddesi** ne göre, şayet bir anne-baba çocuğuyla ilgilenmiyorsa, dövüp, kötü muamele ediyorsa, bu duruma mahkeme müdahale eder, anne-baba karşı çıksa dahil, çocuk anne-babasından alınır. Mahkeme, çocuk için en uygun kararı almaya çalışır. Çocuğun yaşamını sürdüreceği yer, bir bakıcı ailede olabilir ya da yurt olabilir.

28. Maddeye göre, “Parasız Eğitim Hakkı; Her çocuk parasız temel eğitim hakkına sahiptir”.

Okuyup, yazması, hesap yapmayı öğrenebilmesi, geleceği ve meslek öğrenimi için temel eğitimi anne baba ve çocuk istese de istemese de almak zorundadır.

2. Maddeye göre, “Sömürü, Şiddet ve Kötü Muameleye Karşı Korunma Hakkı”

Alman Eğitim Hakkı Kanununa göre de, çocuğu aşağılayıcı, çocuğun ruhsal ve bedensel olarak zarar göreceği kötü muameleyle eğitim uygulamaları kesinlikle yasaktır!

BAET EL KİTABI KAYNAKÇA

- Batu, S., İftar-Kırcaali, G. (2006). *Kaynaştırma*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Beck, I. (2006, März). *Ein Leben so normal wie möglich führen*. Lebenslagen und Lebensbewältigung von Familien mit behinderten Kindern und Jugendlichen. Tagung: Liebenau, Deutschland.
- Eripek, S. (1996). *Zihinsel Engelli Çocuklar*. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.
- Eripek ve diğ. (2004). *Özel Eğitim*. Anadolu Üniversitesi. Eskişehir: Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Cavkaytar, A. (1999). Zihin Engellilere Özbakım ve Ev İçi Becerilerinin Öğretiminde Bir Aile Eğitimi Programının Etkililiği. *Anadolu Üniversitesi Yayınları* No:1159, Eğitim Fakültesi Yayınları Eskişehir.
- Cavkaytar, A. ve diğ. (2010). *Özel Eğitimde Aile Eğitimi ve Rehberliği*. Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Craig R. F. Ve diğ. (2006). Richard L. Simpson, Denise M. Clark. *Parents And Families Of Children With Disabilities: Effective School-Based Support Services*. (secondth Edition) Prentice Hall: Paperback.
- Çağlar-Yenice, Y. (2003). *Besondere bedürfnisse türkischer migrantenfamilienmit behinderten kindern*. Im Kurs Sozialmanagement-2. Projektarbeit. Düsseldorf.
- Dehnhardt, Ch.; Ritterfeld, U. (1998). *Modelle der Elternarbeit in der sprachtherapeutische intervention*. *Sprachheilarbeit* 43, 3, 128-136.
- Eckert A. (2007). *Eltern behinderter kinder und fachleute: FBEBK familien bedürfnisse für eltern behinderter kinder*. Frühförderung Toplantısı'nda sunulan bildiri. Landesgesundheitsamt Baden Württemberg, Stuttgart.
- Eurydice, DE (2007). *Organisation des bildungssystems in der bundesrepublik deutschland 2007/08*. Europäische Kommission.
- Feuser, G. (1998). Integration - eine Frage der Didaktik einer Allgemeinen Pädagogik. Behinderte in Familie, Schule und Gesellschaft. *Schule ohne Grenzen Kongresi- 2 içinde* (s.144-158). Hannover: Fachverbandes für Behindertenpädagogik.

- Grohnfeldt, M. (1989). *Handbuch der Sprachtherapie*. (1.Hrsg.). (s.281-197) München: Fundus Verlag.
- ICD 10 GM. Internationale statistische Klassifikation der Krankheiten und verwandter Gesundheitsprobleme 1994/2006. V. Kapitel. *Psychische und Verhaltensstörungen, F70-F79*. German Modification Version.
- JEUK, S. (2003). *Erste schritte in der zweitsprache deutsch, eine empirische untersuchung des spracherwerbs türkischer migrantenkinder in kindertageseinrichtungen*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Universität zu Freiburg, Freiburg.
- KMK, (1998). *Empfehlungen zum Förderschwerpunkt geistige Entwicklung Beschluß der Kultusministerkonferenz*. Bonn, 26.06.1998.
- KMK, (2002). *Sekretariat der Ständigen Konferenz der Kulturminister der Länder in der Bundesrepublik Deutschland*. Dokumentations- und Bildungsinformationsdienst. Bonn.
- KMK, (2008). Sonderpädagogische Förderung in Schulen 1997 bis 2006. Statistische Veröffentlichungen, Dok. Nr. 185 – April 2008. Bonn: Ständige Konferenz der Kultusminister der Länder in der Bundesrepublik Deutschland.
- Kurt, O. (2001). *Zihin özürlü çocuk annelerinin aile özelliklerine ilişkin algılamaları ile çeşitli ailesel değişkenleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- NRW Bildungsportal, <http://www.schulministerium.nrw.de/BP/index.html> internet sitesinden 10.11.2008 tarihinde alınmıştır.
- Özdemir, O. (2010a). Özel eğitimde aile eğitimi ve rehberliği. A. Cavkaytar (Ed.). *Ailelere sunulan hizmetler* içinde (s.51-77). Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Özdemir, O. (2010b). Özel Eğitimde Aile Eğitimi ve Rehberliği. A. Cavkaytar (Ed.). *Ailelerin danışmanlık, rehberlik ve eğitim gereksinimlerinin karşılanması* içinde (s.161- 194). Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Schulz, D. (1999): *Besondere Wege. Welche Bedeutung haben Kinder mit Behinderung für die Biographie ihrer Eltern?* Stuttgart: Verlag Freies Geistesleben.

SGB IX, Sozialgesetzbuch Neuntes Buch. *Rehabilitation und teilhabe behinderter Menschen*. (s.2). 2001.

Sönmez, M. (2010). Özel eğitimde aile eğitimi ve rehberliği. A. Cavkaytar (Ed.). *Aile katılımı* içinde (s.109-131). Ankara: Maya Akademi Yayınları.

Ziemen, K. (2002): *Kompetenzen von eltern behinderter kinder*. Yayınlanmış Doktora Tezi.

31.05.2006 Tarih ve 26184 Sayılı Resmi Gazete, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

Heilpädagogik online http://www.heilpaedagogikonline.com/2004/heilpaedagogik_online_0304.pdf
internet sitesinden 01.07.2007 tarihinde alınmıştır.

Özel Eğitim <http://www.ozelegitimsitesi.com/tavsiyeler/ozel-egitime-anne-bana-katilimi.html>
internet sitesinden 03.09.2008 tarihinde alınmıştır.

Resmi internet sitesi

www.familienhandbuch.de

Özen, A. (2008). *Gelişimsel geriliği olan çocukların eğitiminde gömülü öğretim yaklaşımı*. Ders Notları. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Cavkaytar, A. (2008). *Aile eğitimi*. Ders Notları. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Roering, N. (2009). *Systemische beratung und therapie. Seminar Dokumente*. Universität zu Köln, Abteilung für Heilpädagogik.

Vossebrecher, D. (2009). *Special education. . Seminar Dokumente*. Universität zu Köln, Abteilung für Heilpädagogik.

EK 4 - BAET GEREKSİNİM BELİRLEME ANKETİ

ALMANYA'DAKİ ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUĞA SAHİP TÜRK AİLELERİN GEREKSİNİMLERİ DOĞRULTUSUNDA HAZIRLANAN AİLE EĞİTİMİ UYGULAMASININ ETKİLİLİĞİ

Soruların cevaplandırılmasında, çocuğunuz ile sizin deneyimlerinizi ifade edebileceğiniz, farklı seviyeleri belirten 1den 6ya kadar olan bir değerlendirme Skalası kullanılmaktadır.

Hiç doğru değil = 1; Çok az doğru = 2

.....

Kesinlikle doğru = 5; Çok doğru = 6

Cevaplar, sizin kişisel görüşünüzü ortaya koymalıdır. Lütfen, size uygun olan, sizin görüşünüzü yansıtan şıkkı işaretleyiniz.

Ankete başlamadan önce çocuğunuz ve aileniz ile ilgili bilgileri yazınız:

Çocuğunuzun yaşı: _____

Özrünün ilk ortaya çıktığı zaman: _____

Çocuğun özür türü(leri): _____

Aile

Anne Baba _____Çocuktan oluşmaktadır.

Kardeşlerin yaşları (varsa): _____

Anket,

Anne Baba tarafından doldurulmaktadır

1= hiç doğru değil

6= çok doğru

1.Çocuğumun özellikli özü hakkında daha detaylı bilgi almak benim için önemlidir.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
2.Çocuğum için boş zaman imkanlarının daha fazla olmasını diliyorum.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
3.Özürlü olmayan kardeş çocuğumun, özürlü olan kardeşi ile ilişkilerinin desteklenmesi konusunda öneriye ihtiyaç duyuyorum.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
4.Çocuğumdan sorumlu olan kişilerle bilgi alış veriş sağlamak için (ör. Okulda, anaokulunda, terapilerinde) daha fazla zaman diliyorum.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
5.Kanunlar ve/veya yardım hizmetleri hakkında bilgilendirme hizmetlerinin daha fazla yapılmasının gerekli olduğunu düşünüyorum.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
6.Kaynaştırma eğitimi, özürlü ve normal çocuğun birlikte eğitimi hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
7.Yazılı materyal olarak (Broşürler, kitaplar, İnternet) benim için özellikle bilgilendiriciler.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
8.Çocuğumun şimdiki gelişim durumu ve gelecekteki ilerleme imkanları hakkında daha fazla bilgiye ihtiyaç duyuyorum.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
9.Aynı durumda bulunan ebeveynler ile deneyimleri paylaşmak istiyorum.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
10.Her ailenin yapabileceği bir tatil imkanını çocuğum için (sıklıkla) karşılayabilmek istiyorum.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6

11.Çocuğumdan sorumlu olan kişilerle, öğretmen ve terapistlerle çocuğum için ortak bir iletişim geliştirmek/kurmak istiyorum.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
12.Çocuğumdan sorumlu olmayan ama alana hakim merkezi bir konuşma partnerinin bulunmasının yardımcı olacağını düşünüyorum.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
13.Evde çocuğumun eğitimini destekleyebilmem için çocuğumun eğitimine ya da terapilerine yoğun olarak dahil olmak istiyorum	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
14.Çocuğum gelişimini desteklemeye yönelik, evde kendim uyarlamalar yaparak aktif olarak gerçekleştirebileceğim uygulama imkanları hakkında bilgiye karşı ilgiliyim.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
15.Kendi özel sorunlarım ve duygularım hakkında konuşabileceğim deneyimli bir konuşma partneri ile konuşma gereksinimi duyuyorum.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
16.Çocuğumu tam zamanlı olarak, günlük ya da haftalık bırakabileceğim iyi bir Bakım olanağının olmasının ailemiz için iyi olacağını düşünüyorum.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
17. Alan uzmanları tarafından çocuğumu ve beni ilgilendiren tüm sorulara açık ve anlaşılır geri bildirim sunulan bilgiler benim için önemlidir.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
18.Çocuğumun eğitim ve terapi içerikleri hakkında detaylı bilgi almak isterim.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
19.Çocuğumun özüne yönelik çevreden gelen tepkiler ile (meraklı bakışlar, hakaretler, dışlama) baş edebilmem için danışmanlık hizmeti almak isterim.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6

20.Özürli bir çocuğa sahip olmak ve onunla yaşamak için özellikle yükümlülük ve meydan okuma hakkında bir alan uzmanı ile konuşmak isterim.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
21.Özürli çocuk kardeşi için özel (boş zaman) imkanlarını gerekli buluyorum.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
22.Çocuğumuzun özrünün eşimle ilişkimize olan etkisi, benim için desteğe ihtiyaç duyduğum bir konudur.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
23.Birlikte yapılan, ebeveyn-çocuk tatil ve boş zaman etkinliklerini ailem için ilginç buluyorum.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
24.Eğer hoşuma giden donanımlı bir eve sahibi olma imkanım olsaydı, çocuğumun geleceği hakkında fikir sahibi olabilirdim.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
25.Eşime ve özürli olmayan çocuğuma daha fazla vakit ayırabilmem için yükümlülüğümün azaltılmasını istiyorum.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
26.Alan uzmanları tarafından, çocuğumun özel eğitimi için eğitim bilgilerimi destekleyici öneri istiyorum.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
27.Kişisel ilgilerim ve dinlenebilmem için daha çok boş zamanımın olması benim için iyi olurdu.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
28.Çocuğumdan sorumlu olan çevrenin (okul, anaokulu) sadece çocuğumu göz önüne almalarını değil, biz ebeveynleri de dikkate alarak danışmanlık yapmaları benim için önemlidir.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
29.Ailevi olarak güçlenme ve iyileşme için daha çok desteğe ihtiyaç duyuyorum.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
30. Özellikle Tıbbi sorunlar için kapsamlı danışmanlık hizmeti diliyorum.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6

31.Kişisel görüş ve gözlemlerimi çocuğumun eğitimine ve gelişmesine aktif olarak katmak istiyorum.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
32.Çocuğum için uygun olan özel eğitim kurumlarını (okul, anaokulu) bulmak için daha fazla bilgiye ihtiyaç duyuyorum.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
33.Aileyi rahatlatabilecek, esnek ve kısa zamanlı günlük bakım imkanlarının sağlanabileceği bir hizmetin olmasını diliyorum.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6
34.Sosyal ilişkilerimi (arkadaşlarla, akrabalarla) geliştirme ve güçlendirme desteğine ihtiyaç duyuyorum.	<input type="checkbox"/> 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> 6

Anketi cevapladığınız için teşekkür ederim!

EK 5 - BAET BİLGİ TESTİ

ALMANYA'DAKİ ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUĞA SAHİP TÜRK AİLELERİN GEREKSİNİMLERİ DOĞRULTUSUNDA HAZIRLANAN AİLE EĞİTİMİ UYGULAMASININ ETKİLİLİĞİ

Bu test “Almanya’daki Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuğa Sahip Türk Ailelerin gereksinimleri doğrultusunda hazırlanan Aile Eğitimi Uygulamasının Etkililiği” araştırmasının ön testi olup, Aile Eğitim Programının içeriğine uygun olarak bilgi düzeyinde hazırlanmış, toplam 40 sorudan oluşmaktadır.

1)Aşağıdakilerden hangisi “zihinsel yetersizlik” tanımında yer alır?

- a)Halihazırdaki işlevlerde sınırlılık göstermezler.
- b)Uyum becerilerinde yetersizlikleri yoktur.
- c)18 yaşından önce başlama.
- d)Eğitimden yararlanamama durumu.

2)Aşağıdaki seçeneklerden hangisi zihinsel yetersizliğine yol açan nedenler arasında gösterilmektedir?

- a)Genetik bozukluklar
- b)Doğum öncesi-anı ve sonrası nedenler
- c)Çevresel nedenler
- d)a,b ve c şıklarının tümü doğrudur.

3)Özel eğitim kimleri kapsar?

- a)İşitme ve konuşma engeli olan bireyleri kapsamaktadır.
- b)En az iki özrü olanlara yöneliktir.
- c)Özel gereksinimli tüm bireyleri kapsamaktadır.
- d)İşitme, görme ve zihinsel yetersizliği olanları kapsamaktadır.

4)Almanya’da zihinsel yetersizliği olan bireyler mesleki alanda yer alabilirler mi?

- a)Hayır, zihinsel yetersizlik olan bireyler çalışamazlar.
- b)Sadece aile onayı ile çalışabilmektedirler.
- c)Evet, ancak sadece yeme-içme alanlarında çalışabilmektedirler.
- d)Evet, gerekli eğitimi alıp, yeterlilik duruma gelen zihinsel yetersizliği olan bireyler, uygun alanlara çalıştırılmak üzere yerleştirilirler.

5)Aşağıdakilerden hangisi Kaynaştırma (zel gereksinimli çocukların entegrasyonu) eğitimini tanımlamaktadır?

- a) Farklı olan çocukların eğitim sürecine kaynaştırma eğitim denir.
- b)zel gereksinimli bireylerin aldığı eğitime kaynaştırma eğitimi denir.
- c)Normal ve özel gereksinimli çocukların aynı ortamda eğitimden yararlanmalarına kaynaştırma eğitimi denir.
- d)Normal okullarda devam eden eğitim sürecine kaynaştırma denir.

6)Aşağıdakilerden hangisi Almanya’daki sosyal hizmet alanı özellikleri arasında yer alır?

- a) Yardıma ve/veya bakıma muhtaçlar olanları rehabilitasyon hizmetlerine dâhil eder.
- b)Sosyal sömürü ve istismarın önüne geçmek için uygulanmaktadır.
- c) Sosyal hizmet sadece yaşlılara yöneliktir
- d)Sorunlu kişilerin yalnızca sosyalleşmelerine yardımcı olmak ve gizli potansiyellerini değerlendirmede etkilidir.

7)zel gereksinimli bireylerin aileleri kim veya hangi kurumlar tarafından desteklenmektedirler?

Özel gereksinimli bireylerin aileleri

- a)zel eğitim uzmanları ve okul personeli tarafından desteklenmektedir.
- b)Danışmanlar, psikologlar ve sosyal hizmet uzmanları tarafından desteklenmektedir.
- c)Uzman hemşireler, terapistler vb. sağlık personeli tarafından desteklenmektedir.
- d) a,b ve c şıklarının tümü doğrudur.

8)Aşağıdakilerden hangisi ailelere sağlanabilecek destekler arasındadır?

- a)Sosyal ve duygusal destekleri.
- b)Sosyal, duygusal, psikolojik ve bilgi destekleri.
- c)Psikolojik, bilgi destekleri
- d)Bilgi desteği.

9)Aşağıdakilerden hangisi anne-baba ile öğretmen işbirliğinin uzmanlara ve öğretmenlere sağladığı yararlar arasındadır?

- a) Uygun davranışların hem ev hem de okul ortamlarında pekiştirilmesi için daha fazla olanak sağlar.
- b) Çocuğun beklentilerinin ve gereksinimlerinin daha iyi anlaşılmasını sağlar
- c)Ailenin, çocuğunun eğitim yükünü öğretmenlere bırakmasını sağlar.
- d)Anne babaların eğitim sürecine katılımları yasal zorunluluktur.

10)Boş zaman etkinlikleri özel gereksinimli bireylerin,

- a)bağımsız yaşamalarını destekleyen etkinliklerdir.
- b)eğitimlerine katkı sağlayan ve yaratıcılıklarını destekleyen etkinliklerdir.
- c)sosyalleşmelerine yardımcı etkinliklerdir.
- d)a,b ve c şıklarının tümü doğrudur.

11)Aşağıdaki seçeneklerden hangisi “Oyun” u en iyi tanımlamaktadır?

- a)Çocuk, öğrenebildiklerinin büyük bir kısmını oyun yoluyla öğrenir.
- b)Fiziksel, sosyal, zihinsel, duygusal alanlarda desteklenmesini sağlar.
- c)Küçük yaştan itibaren gelişimi destekler.
- d)Bireyin kendini keşfetmesini yardım eder.

12)Çocuğun “zihinsel yetersizlik” ile tanılanmasından kimler sorumludur?

- a)Anne, baba ve yakın aile çevresi.
- b)Anne, baba ve öğretmen.
- c)Doktor, anne, baba.
- d)Doktor, öğretmen, anne ve baba.

13)Almanya’da engellilere devlet tarafından sağlanan desteğin amacı nedir?

- a) Önleme ve iyileştirme amacı taşımaktadır.
- b)Mesleğe geçişlerini sağlama amacı taşımaktadır.
- c)Önleme, iyileştirme ve etkilerini azaltarak topluma uyumlarını kolaylaştırma amacı taşımaktadır.
- d)Yetersizliğin etkilerini azaltma amacı taşımaktadır.

14)Çocuğun gelişimine yönelik ilk danışmanlık hizmeti hangi kurumlar (dan) alınabilir?

- a)Sağlık Dairesi (Gesundheitsamt) ve Doktor tarafından alınabilir.
- b)Hastalık Kasaları (Krankenkasse) ve Sosyal Hizmet Kurumları (Sozialamt) tarafından alınabilir.
- c)Kamu Gençlik Yardım Kurumu ve Sosyal Yardım Kurumları tarafından alınabilir.
- d)a, b ve c şıklarının tümü doğrudur.

15)Almanya’da özel gereksinimli birey hangi kurum tarafından “engelli” olarak teşhis edilmektedir?

- a) Doktor tarafından tanılanmaktadır.
- b) Bakım dairesi tarafından tanılanmaktadır (Versorgungsamt).
- c)Öğretmen ve/veya doktor tarafından tanılanmaktadır.
- d)Sosyal Hizmet Kurumu (Sozialamt) tarafından tanılanmaktadır.

16)Aşağıdakilerden hangisi Almanya’da engellilere sağlanan yardımlar arasındadır?

- a)Ev aramada yardım ve ulaşım hizmeti yardımı
- b)Vergi ödeme kolaylıkları yardımı
- c)Alışveriş yapma kolaylıkları yardımı
- d)a, b ve c şıklarının tümü doğrudur.

17)Almanya’da bakım yardımından yararlanma hangi kanun ile belirlenmiştir?

- a)Sosyal hizmet dairesi tarafından belirlenen kurallar dahilinde belirlenmiştir.
- b)Sosyal Kanun ve Federal Sosyal Yardım Kanununa göre belirlenmiştir.
- c)Eyalet Engelli Hakları dahilinde belirlenmiştir.
- d)Sosyal yasa tarafından desteklenmektedir.

18)Çocuk Hakları Bildirgesinin asıl amacı hangisidir?

- a)Tüm çocukları eşit tutulmasını sağlamak ve çocukları korumaktır.
- b)Çocukları, ailelerin şiddetinden korumaktır.
- c)Ayrımcılık yapılmasını engellemektir.
- d)Tüm çocukların sağlıklı yetiştirilmelerini sağlamaktır.

19)Aşağıdaki seçeneklerden hangisi Erken Özel Eğitim Hizmeti için doğru yaştır?

- a)0-6
- b)0-2
- c)0-4
- d)0-3

20)Seçeneklerden hangisinde özel gereksinimli çocuğu normal gelişim gösteren çocuktan ayıran bir özellik olarak verilmiştir?

- a)Güvenlik gereksinimi
- b)Kabul görme gereksinimi
- c>Beslenme gereksinimi
- d)Sağlık gereksinimi

21)Aile Eğitim Programlarının amacı nedir?

- a)Aileyi eğitmek
- b)Aileyi bilgilendirmek ve beceri sahibi yapmak
- c)Çocuğun evde eğitilmesini sağlamak
- d)Aileleri tanımak

22)Aşağıdakilerden hangisi ev merkezli aile eğitim programlarının avantajları arasındadır?

- a)Ev merkezli aile eğitim programlarında Çocuk doğal ortamında eğitir.
- b)Ev merkezli aile eğitim programları yurt dışında yaşayan aileler için geliştirilmiştir.
- c)Ev merkezli aile eğitim programlarında eğitimci çocuğa etki edemez.
- d)Ev merkezli aile eğitim programlarında çocuk aile gözetiminde eğitilir.

23)Aşağıdakilerden hangisi ev merkezli aile eğitim programlarının dezavantajları arasındadır?

- a)Ev merkezli aile eğitim programlarında tüm aile bireyleri sürece katılma şansına sahiptirler.
- b)Ev merkezli aile eğitim programlarında çocuk ev ortamında eğitilir.
- c)Ev merkezli aile eğitim programlarında eğitimcinin gelmemesi durumunda öğretim aksar.
- d)Ev merkezli aile eğitim programlarında aile üyelerinin sayısı az olması durumunda eğitim işlevsizleşir.

24)Özürü bir çocuğa sahip olan aileler aşağıda verilenler arasından en çok hangi desteğe ihtiyaç duyarlar?

- a) Sosyal, çocuğunun özrü hakkında bilgiye ve psikolojik
- b)Çocuğunun özrü hakkında bilgiye
- c)Psikolojik
- d)Sosyal

25)Almanya’da özel gereksinimli bir çocuğa sahip aile üyelerinden hangileri devlet tarafından maddi destek alabilirler?

- a)Anne-baba ve büyükanne-büyükbaba
- b)Çocuğun kendisi ve anne-baba
- c)Çocuk ve büyükanne-büyükbaba
- d)a,b ve c şıklarının tümü doğrudur.

26) Hafif derecede öğrenme yetersizliği olan çocukların devam ettikleri okullar (Förderschule) hangi çocukların devam ettikleri okullardır?

- a) Normal eğitim kurumlarında başarılı olamayan öğrencilerin devam ettikleri okullardır.
- b) Normal eğitim kurumlarında derslere katılıp ek ders alması gereken öğrencilerin okuldan sonra devam ettikleri okullardır.
- c)Üstün yetenekli öğrencilerin devam ettikleri okullardır.
- d)Sendromlu çocukların devam ettikleri okullardır.

27) Hafif derecede zihinsel yetersizliği olan bir çocuğun eğitim alması gereken en uygun eğitim biçimi verilen seçenekler arasından hangisidir?

- a)Zihinsel Engelliler Okulu (Schule für Geistigbehinderten)
- b)Rehabilitasyon Merkezi (Rehabilitationszentrum)
- c)Normal okulda kaynaştırma eğitimi (Integration)
- d)a, b ve c şıklarının hiç biri

28) Aşağıdaki yargılardan hangisi “Oyun” için doğrudur?

- a)Özel gereksinimli çocuklar oyun oynayamaz.
- b)Oyun, normal gelişim gösteren çocuklar için öğreticidir.
- c)Tüm çocuklar oyun oynayabilirler ve oyun içinde öğrenebilirler.
- d)Oyun, tek başına oynanamaz.

29)Engellilik ve Yetersizlik (Behinderung) hangi kanun kapsamında tanımlanmaktadır?

- a)Sosyal Kanun Kitabı (SGB-Soziale Gesetzbuch)
- b)Kulturministerium Konferenz
- c)ICD- Die Internationale statistische Klassifikation der Krankheiten und verwandter Gesundheitsprobleme
- d) Bericht des Sozialmats

30) "Erken tanı önemlidir" ifadesi ile ne kastedilmektedir?

- a) Tedavinin gecikmeme
- b) En erken şekilde tanı alma
- c) Ad konması
- d) Erken eğitim ve iyileştirmenin başlaması

31) Seçeneklerde verilenler arasında Almanya'da hangi engel grupları yardım alabilirler?

- a) Bedensel engelliler
- b) Kör ve görme engelliler
- c) Zihinsel Engelliler
- d) a, b ve c şıklarının tümü

32) Bakım derecesi düşük olan özel gereksinimli bireyin, bakım derecesi arttığı durumda ne yapması en uygundur?

- a) 5 yıllık süre beklenmelidir.
- b) Bakım Dairesine (Versorgungsamts) başvurulmalıdır.
- c) Sosyal Hizmet Dairesine (Sozialamt) başvurulmalıdır.
- d) Okula bildirilmelidir.

33) Bakım derecesi engelli çocuğun hangi özelliklerine göre belirlenir?

- a) Yürüme ve giyinme becerilerine göre
- b) Evden çıkma ve yeniden evi bulma becerisine göre
- c) Sabah kalkma ve tekrar yatma becerisine göre
- d) a, b ve c şıklarının hepsine göre

34) Özel gereksinimli çocuğun ailesinin eyaletin sunduğu maddi destekten faydalanabilmesi için, aşağıda verilen seçeneklerden hangisi dikkate alınır?

- a) Ailenin maddi gereksinimleri ve mal varlığı dikkate alınır.
- b) Ailenin çocuk sayısı dikkate alınır.
- c) Ailenin ve çocuğun psikolojik durumları dikkate alınır.
- d) Özür türü dikkate alınır.

35)Çocuk Hakları Bildirgesi

- a) Zihinsel özürlü çocukları kapsar.
- b)Tüm özürlü çocukları kapsar.
- c) Tüm çocukları kapsar.
- d)Özürlü çocuğu ve ailesini kapsar.

36)Aşağıdaki seçeneklerden hangisi doğrudur?

- a)Öğrenme yetersizliği nedeniyle Hafif derecede öğrenme yetersizliği olan çocukların devam ettiği okula (Förderschule) giden bir öğrenci, normal okula geçiş yapamaz ve eğitimini bu okulda tamamlar.
- b) Öğrenme yetersizliği nedeniyle Hafif derecede öğrenme yetersizliği olan çocukların devam ettiği okula (Förderschule) giden bir öğrenci, normal okula geçiş yapabilir ve eğitimine devam edebilir.
- c) Öğrenme yetersizliği nedeniyle Hafif derecede öğrenme yetersizliği olan çocukların devam ettiği okula (Förderschule) giden bir öğrenci, normal okula geçiş yapamaz ve meslek edinemez.
- d) Öğrenme yetersizliği nedeniyle Hafif derecede öğrenme yetersizliği olan çocukların devam ettiği okula (Förderschule) giden bir öğrenci, bu okuldan tamamen ayrılamaz.

37)Almanya’da özel eğitime ne zaman başlanmaktadır?

- a)Çocuk tanı aldıktan sonra başlamaktadır.
- b)Okul çağında başlamaktadır.
- c)Erken çocuklukta başlamaktadır.
- d)Özel gereksinimli çocuk doğduğu andan itibaren başlar.

37)Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı nedir?

- a)Özel gereksinimli çocukların eğitim belgeleridir.
- b)Çocuğun eğitim süreci bilgisini içerir.
- c)Özel gereksinimli çocuğun performansına uygun olarak ailenin onayıyla hazırlanıp, uygulanan eğitim programıdır.
- d)a,b ve c şıklarının tümü doğrudur.

38)Aşağıdaki şıklardan hangisi doğrudur?

Öğrenme güçlüğü,

- a)kalıtsal etmenlere bağlıdır.
- b)nörolojik etmenlere bağlıdır.
- c)çevresel etmenlere bağlıdır.
- d)a,b ve c şıklarının tümü doğrudur

39)Aşağıdakilerden hangisi ailelere sağlanabilecek destekler arasındadır?

- a)Sosyal ve duygusal destekler.
- b)Sosyal, duygusal, psikolojik ve bilgi destekler.
- c)Psikolojik, bilgi destekler.
- d)Bilgi desteği.

40)Öğrenme güçlüğü olan çocuklar için aşağıda verilen şıklar arasında hangisi doğrudur?

- a)Zaman zaman bellek sorunu yaşarlar.
- b)Okuma-yazma ve matematik becerilerinde zorluk yaşarlar.
- c)Dikkat problemleri yoktur.
- d)Okuma-yazma becerilerinde zorluk yaşarlar.

Testi yanıtladığınız için teşekkür ederim!

EK 6 – BAET AİLE MEMNUNİYET FORMU

**ALMANYA'DAKİ ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUĞA SAHİP TÜRK
AİLELERİN GEREKSİNİMLERİ DOĞRULTUSUNDA HAZIRLANAN AİLE
EĞİTİMİ UYGULAMASININ ETKİLİLİĞİ**

Ad-Soyad: _____

Tarih: _____

- 1. Uygulamaya katılabilmek için günlük yaşamınızda bazı değişiklikler yaptınız mı?**

.....
.....

- 2. Uygulama sırasında size dağıtılan materyaller hakkında neler söyleyebilirsiniz?**

.....
.....

- 3. Uygulamannın Türkçe olması hakkında düşünceleriniz nelerdir?**

.....
.....

- 4. Aile Eğitiminin uygulanması ve organizasyonu ile ilgili neler söylemek istersiniz?**

.....
.....

- 5. Aile Eğitimi Uygulamasından memnun kaldınız mı?**

.....
.....

6. Almanya’da bu gibi Aile Eğitimlerinin yapılmasını ister miydiniz?

.....
.....

7. Bunların dışında söylemek istedikleriniz var mı?

.....
.....

Soruları yanıtladığınız için teşekkür ederim!

KAYNAKÇA

- Akçamete-İftar, G., Kargın, T. (1996). İşitme engelli çocuğa sahip annelerin gereksinimlerinin belirlenmesi”. *Ankara Üniversitesi Özel Eğilim Dergisi*, 2 (2) 7-24.
- American Association on Intellectual and Developmental Disabilities (AAIDD). (2010). *Intellectual disability: definition, classification and systems of supports*. (11th Edition). Washington, DC.
- Bailey, D.B., Simeonsson, R.J. (1988). Assessing needs of families handicapped infants. *The Journal of Special Education*, 22(1), 117-127.
- Baykara-Krumme, H., Klaus, D. & A. Steinbach (2009, Oktober). *Generationenbeziehungen in Deutschland: einvergleich von einheimischen familien und familien mit migrationshintergrund*. 1. Pairfam Nutzerkonferenz, Mannheim, Deutschland.
- Beck, I. (2006, März). *Ein Leben so normal wie möglich führen*. Lebenslagen und Lebensbewältigung von Familien mit behinderten Kindern und Jugendlichen. Tagung: Liebenau, Deutschland.
- Begemann, E., (1970). *Die Erziehung der sozio-kulturell benachteiligten Schüler zur erziehungswissenschaftlichen grundlegung der „hilfsschulpaedagogik“*. Hannover: Hermannschoedel Verlag KG, 1970.
- Bernstein, E., M., Barta, L. (1988). What do parents want in parent education? *American Annals of Deaf*, (6), 235-246.
- Breckow, J. (2002, Dezember). *Elternarbeit und gesprächsführung*. Tagung: Hannover, Deutschland.

- Büyüköztürk, Ş. ve diğ. (2008). Bilimsel araştırma yöntemleri. *Nicel araştırmalar içinde (s.133-198)*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Cavkaytar, A. (1999). *Zihin engellilere özbakım ve ev içi becerilerinin öğretiminde bir aile eğitimi programının etkililiği*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Cavkaytar, A. (2000). Özel Eğitim. *Ailelerle birlikte çalışma içinde (s.171-188)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Çoraklı, Ş. (2007). 1960'lı Yıllardan Sonra Almanya'da Oluşan Türk-Alman Yazını (Araf'taki Yazın). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (38), 45-52.
- Dehnhardt, Ch.; Ritterfeld, U. (1998). *Modelle der Elternarbeit in der sprachtherapeutischen intervention. Sprachheilarbeit 43, 3, 128-136*.
- Eckert, A. (2002). *Eltern behinderter kinder und fachleute erfahrungen, bedürfnisse und chancen*. Bad Heilbrunn: Klinkhardt.
- Eckert, A. (2004). Besondere Aspekte der Beratung von Eltern autistischer kinder und jugendlicher. *Heilpädagogik online die fachzeitschrift im internet*, 3(4).
http://www.heilpaedagogik-online.com/2004/heilpaedagogik_online_0304.pdf
internet sitesinden 24 Eylül 2007 tarihinde edinilmiştir.
- Eckert, A. (2007). *Eltern behinderter kinder und fachleute: FBEBK familien bedürfnisse für eltern behinderter kinder*. Frühförderung Toplantısı'nda sunulan bildiri. Landesgesundheitsamt Baden Württemberg, Stuttgart.
- Eurydice, DE (2007). *Organisation des bildungssystems in der bundesrepublik deutschland 2007/08*. Europäische Kommission.

- Feuser, G. (1998). Integration - eine Frage der Didaktik einer Allgemeinen Pädagogik. Behinderte in Familie, Schule und Gesellschaft. *Schule ohne Grenzen Kongress- 2 içinde* (s.144-158). Hannover: Fachverbandes für Behindertenpädagogik.
- Grohnfeldt, M. (1989). *Handbuch der Sprachtherapie*. (1.Hrsg.). (s.281-197) München: Fundus Verlag.
- Hamamcı, Z. (1996). *Aile rehberliğinin anne babaların meslek gelişimi konusunda bilgi düzeylerine ve çocuklarına yardımcı olmaya yönelik tutumlarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- ICD 10 GM. Internationale statistische Klassifikation der Krankheiten und verwandter Gesundheitsprobleme 1989/2006. V. Kapitel. *Psychische und Verhaltensstörungen, F70-F79*. German Modification Version.
- JEUK, S. (2003). *Erste schritte in der zweitsprache deutsch, eine empirische untersuchung des spracherwerbs türkischer migrantenkinder in kindertageseinrichtungen*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Universität zu Freiburg, Freiburg.
- KMK, (1998). *Empfehlungen zum Förderschwerpunkt geistige Entwicklung Beschluß der Kultusministerkonferenz*. Bonn, 26.06.1998.
- KMK, (2002). *Sekretariat der Ständigen Konferenz der Kulturminister der Länder in der Bundesrepublik Deutschland*. Dokumentations- und Bildungsinformationsdienst. Bonn.
- KMK, (2008). *Sonderpädagogische Förderung in Schulen 1997 bis 2006*. Statistische Veröffentlichungen, Dok. Nr. 185 – April 2008. Bonn: Ständige Konferenz der Kultusminister der Länder in der Bundesrepublik Deutschland.

- Kornmann, R. (2003, Dezember). *Migrantenkinder in der sonderschule - sonderfälle?*
AG Tagung. Migrantenkinder in NRW - Sozialer Aufstieg oder Verelendung.
Wuppertal-Barmen.
- Krasniqi, S. (2009). *Muttersprachliche elerntainings für flüchtlinge und migranten
familienentwicklung nach trauma und migration*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans
Tezi, Refugio.
- Kurt, O. (2001). *Zihin özürlü çocuk annelerinin aile özelliklerine ilişkin algılamaları
ile çeşitli ailesel değişkenleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış
Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Küçükler, S. (1993, Ocak). özürlü çocuk ailelerine yönelik psikolojik danışma
hizmetleri. *Özel Eğitim Dergisi*, 1 (3), 23-29.
- Lindmeier, (2006). *Eltern behinderter kinder und fachleute. Ausarbeitung familien mit
behinderten angehörigen*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Universität Koblenz,
Landau.
- NRW Bildungsportal (2007). *Schulformen, Förderung*.
<http://www.schulministerium.nrw.de/BP/index.html> internet sitesinden
10.11.2008 tarihinde alınmıştır.
- Özen, A. (1999). *Gelişimsel yetersizliği olan çocukların annelerine eğitim uzmanlarıyla
çalışırken gerekli olan etkili iletişim becerilerinin kazandırılması*.
Yayınlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Özdemir, O. (2010a). Özel Eğitimde Aile Eğitimi ve Rehberliği. A. Cavkaytar (Ed.).
Ailelere sunulan hizmetler içinde (s.51-77). Ankara: Maya Akademi Yayınları.

- Özdemir, O. (20010b). Özel Eğitimde Aile Eğitimi ve Rehberliği. A. Cavkaytar (Ed.). *Ailelerin danışmanlık, rehberlik ve eğitim gereksinimlerinin karşılanması* içinde (s.161- 194). Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Paloma F. de la Hoz (2005). *Das Familienhandbuch des Staatsinstituts für Frühpädagogik*. (s.71-75). Wien: IFP.
- Schlack, H.G. (1983): Ganzheitlichkeit und methoden in der frühförderung aus medizinischer sicht. *Frühförderung Interdisziplinär*, 2, 102-111.
- Schneider, P., Lüdemann, D. (1998). Sprach-, Sprech-, Stimm- und Schluckstörungen. G. Böhme (Ed.). *Logopädische elternberatung bei kommunikationsstörungen içinde* (s.68). (Band 2). München: LMU.
- Schomaker, M. (2002). *Die bedeutung der familie in katechetischen lernprozessen von kindern. Eine inhaltsanalytische untersuchung von konzepten zur hinführung der Kinder zu den sakramenten der beichte und der eucharistie*. Münster: Lid Verlag.

- Schulz, J.B. (1987). *Parents and Professionals in Special Education*. Baston: Allyn and Bacon Inc. Masachusets, USA.
- SGB IX, Sozialgesetzbuch Neuntes Buch. *Rehabilitation und Teilhabe behinderter Menschen*. (s.2). 2001.
- Sönmez, M. (2010). Özel Eğitimde Aile Eğitimi ve Rehberliği. A. Cavkaytar (Ed.). *Aile katılımı içinde* (s.109-131). Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Speck, O., Thurmair, M. (1989). *Familienorientierte Frühförderung*.
- Speck, O., Peterander, F. (1994, Januar): Elternbildung, autonomie und kooperation in der frühförderung. *Frühförderung Interdisziplinär*, (13), 108-120.
- Stadt Köln. Schulwervaltungsamt Amt für Presse- und Öffentlichkeitsarbeit. *Weiterführende schulen in köln-sekunderstufe 1. schuljahr 2009/2010 içinde* (s.25-31). Köln: Media Cologne Druck, 2008.
- Sucuoğlu, B. (1997). Özürlü çocukların aileleriyle yapılan çalışmalar. *Farklılıkla Yaşamak*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Sucuoğlu, B. (1994). *Özürlü Çocuğu Olan Anne-Babaların Gereksinimlerinin Belirlenmesi*. Araştırma Raporu, Ankara Üniversitesi.
- Üstünoğlu, Ü. (1991).Okulöncesi dönemdeki aile eğitiminde benimsenebilecek farklı yaklaşımlar. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (1-2),121-133.
- Weber, J. L, Stoneman, F. (1986) Parental nonparticipation in program planing for mentally retarded children. An empirical investigation. *Applied Research in Mental Retardation*,7, 359-369.

Weiß, H. (1989). *Familie und frühförderung- analysen und perspektiven der zusammenarbeit mit eltern entwicklungsgefährdeter kinder*. München.

Weiß, H. (1996). Eltern und fachleute: zwei unterschiedliche wirklichkeiten und ihre bedeutung für die zusammenarbeit in der erziehung und therapie behinderter kinder. *Gemeinsam Leben*, Heft 1, 4-9.

Ziemen, K. (2002): *Kompetenzen von eltern behinderter kinder*. Yayınlanmış Doktora Tezi.

31.05.2006 Tarih ve 26184 Sayılı Resmi Gazete, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

http://www.heilpaedagogik-online.com/2004/heilpaedagogik_online_0304.pdf internet sitesinden 01.07.2007 tarihinde alınmıştır.